

Revista ECONOMICA

CONSILIUL SUPREM AL DEZVOLTĂRII ECONOMICE ȘI SOCIALE — INSTITUTUL CENTRAL DE CERCETARI ECONOMICE

**calitatea forței
de muncă
și creșterea
eficienței**

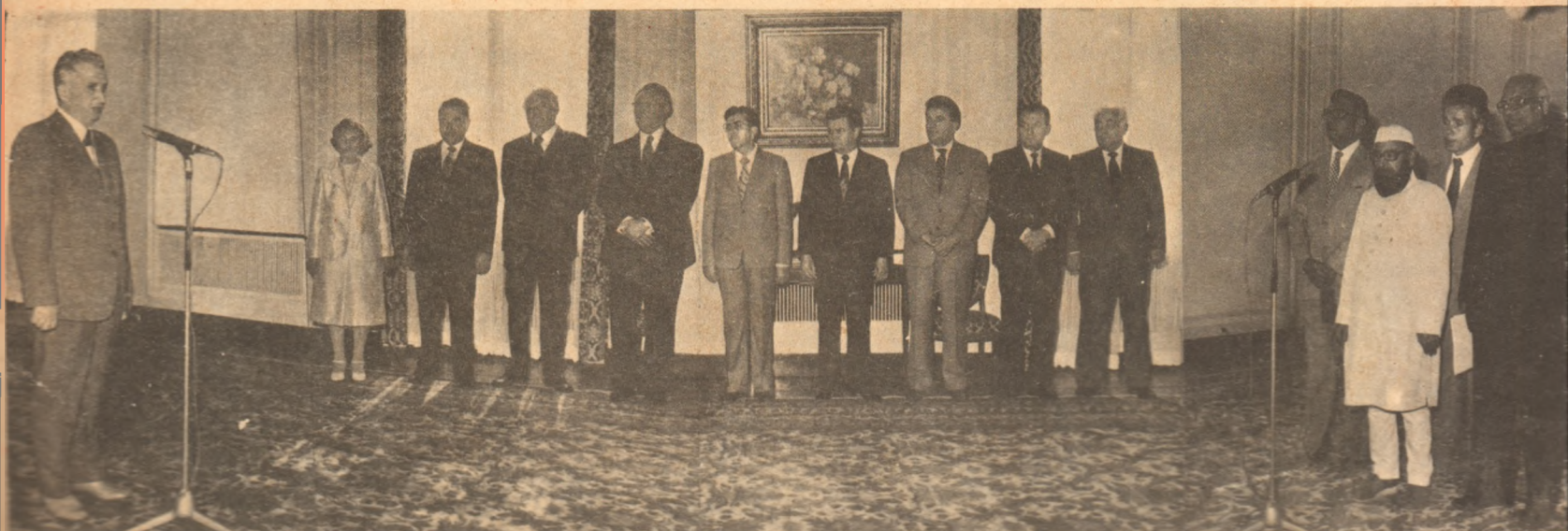

95
6584 SL
00-

Numărul 26 ● Vineri 1 iulie 1983

Tovarășului Nicolae Ceaușescu i-a fost înmînată în semn de omagiu o înaltă distincție din partea Comitetului pentru Unitate Națională pe întreaga Indie

Nouă și semnificativă
ilustrare a prețuirii de
care se bucură pe toate
meridianele lumii
președintele României
socialiste pentru
neobosita sa activitate
în slujba aspirațiilor de
pace, înțelegere și
cooperare interna-
țională

PLENARA COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Sub președinția tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, s-au desfășurat lucrările Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român.

La plenară au fost dezbătute probleme de o deosebită importanță privitoare la dezvoltarea economico-socială actuală a României :

Raportul Consiliului de Miniștri cu privire la realizarea Planului național unic de dezvoltare economico-socială a României pe semestrul I și măsurile ce trebuie luate pentru îndeplinirea integrală a planului pe acest an ;

Programul privind aplicarea termă a principiilor autoconducerii muncitorești și autogestunii,

perfecționarea mecanismului economico-financiar, a sistemului de retribuire a muncii și creșterea retribuției în acest cincinal ;

Programul național pentru asigurarea unor producții sigure și stabile prin creșterea potențialului productiv al pământului, mai buna organizare și folosire în mod unitar a terenurilor agricole, a întregii suprafețe a țării, realizarea irigațiilor pe circa 55-60 la sută din suprafața arabilă, a lucrărilor de desecări și combaterea eroziunii solului.

De asemenea, la plenară a fost prezentată o informare cu privire la întâlnirea de la Moscova a conducătorilor de partid și de stat din unele țări socialiste europene.

VIZIUNE REALISTĂ, ȘTIINȚIFICĂ ASUPRA VIITORULUI (I)

UNUL DIN MOTIVELE pentru care Partidul Comunist Român s-a afirmat ca partid al poporului, câștigând încrederea acestuia, rezidă în faptul că de-a lungul istoriei sale el a știut să îmbine lupta pentru obiective imediate cu aceea pentru țelurile strategice, a situat lupta și acțiunile sale în contextul prezentului și al viitorului, al dezvoltării naționale și în cel al evoluției omenirii în ansamblu.

Succesele remarcabile dobândite de poporul nostru sub conducerea partidului după Congresul al IX-lea al P.C.R. se datorează în bună măsură faptului că politica inaugurată de acest congres se bazează pe concepția științifică, novatoare, realistă a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu privire la viitorul țării și al națiunii noastre în cadrul general al dezvoltării omenirii. Este un merit de seamă al partidului și al secretarului său general că în toți acești ani, apreciind cu realism rezultatele obținute în edificarea socialismului, analizând lipsurile apărute în diferite domenii, într-o perioadă sau alta, cauzele acestora, au mobilizat eforturile clasei muncitoare, ale întregului popor spre îndeplinirea unor noi obiective, deschizând perspective însuflețitoare de viitor. Pilduitoare în acest sens sînt aprecierile tovarășului Nicolae Ceaușescu rostite acum 18 ani, la Congresul al IX-lea al P.C.R., care sintetizează concepția sa dialectică asupra viitorului. „Măsurînd drumul străbătut în opera de construcție socialistă — sublinia secretarul general al partidului în Raportul prezentat Congresului al IX-lea — nu putem să nu încercăm un sentiment de adîncă satisfacție pentru tot ceea ce am împlinit. Dar noi, comuniștii, considerăm că mai avem încă mult de făcut pe calea dezvoltării industriale a țării, a făuririi unei agriculturi moderne, pentru ridicarea patriei la nivelul țărilor cu economie avansată. La acel stadion care să asigure poporului român o viață îmbelsugată, o înaltă civilizație materială și spirituală... Poporul nostru privește viitorul cu convingerea că prin lupta unită a popoarelor, prin acțiunea comună a tuturor forțelor păcii va fi asigurat triumful cauzei păcii, corespunzător intereselor fundamentale ale întregii omeniri”. (România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, Editura politică, București, vol. I, pag. 18, 102—103).

Fiecare congres ce a urmat, conferințele naționale ale partidului, Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea a României spre comunism au marcat dezvoltarea și aprofundarea acestei concepții. Deosebit de important este faptul că viziunea unitară a secretarului general al partidului nostru cu privire la viitorul țării noastre și al societății umane în ansamblu nu a fost și nu este un simplu exercițiu teoretic, ci și-a găsit o strălucită aplicare în planurile de dezvoltare economico-socială a României, a căror realizare a permis ridicarea țării într-un termen istoric scurt pe trepte superioare de dezvoltare, este confirmată de tendințele evoluției vieții internaționale. Concepția cu privire la viitorul omenirii, al societății umane este o parte integrantă esențială a concepției P.C.R., a tovarășului Nicolae Ceaușescu, despre edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate în România și înaintarea țării noastre spre comunism.

Realismul cu care sînt apreciate planurile României și posibilitățile de a le realiza au fost din nou confirmate la sfîrșitul anului 1982, la Conferința Națională a P.C.R., cînd secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a arătat că, în condițiile grele ale crizei economice internaționale, România a obținut o creștere importantă a economiei sale naționale. Cu toate că ritmurile de creștere a producției industriale în primii doi ani ai cincinalului 1981-1985 au fost mai reduse decît prevederile planului, totuși există posibilitatea de a se apropia în următorii trei ani de cele prevăzute în planul cincinal, deoarece în domeniul investițiilor forțele se concentrează pe realizarea și punerea în producție a obiectivelor începute în anii anteriori, accentul este pus pe creșterea susținută a productivității muncii, pe promovarea realizărilor științei și tehnicii, pe împlinirea unei noi calități a activității în toate domeniile.

Alături de Programul partidului comunist de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea a țării spre

comunism, adoptat în 1974, la sfîrșitul anului 1979, concretizînd, de fapt, liniile directoare ale acestui Program, au fost adoptate orientări deosebit de importante pentru viitor, România propunîndu-și să devină la mijlocul actualului deceniu o țară cu nivel mediu de dezvoltare, iar pînă la sfîrșitul acestuia să realizeze în linii mari sarcinile edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, încheind astfel o etapă istorică a progresului său și pregătindu-se să intre în alta superioară — aceea de consolidare în continuare a socialismului matur și de pregătire a condițiilor pentru trecerea treptată la comunism. Pentru a asigura o nouă perspectivă clară a dezvoltării economico-sociale a țării în viitoarea etapă, la Congresul al XII-lea al P.C.R. s-a hotărît să se elaboreze un nou Program al partidului pentru perioada pînă în anul 2000 sau 2010, ce va fi supus dezbaterii următorului congres. De fapt, sînt puține țări în lume care să dispună de o asemenea perspectivă a dezvoltării lor.

Păstrînd aceeași atitudine deschisă, atentă și lucidă față de ceea ce se petrece în întreaga lume, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, președintele României, scrutează nu numai viitorul țării noastre, ci și cel al omenirii în care va evolua ea, deoarece de aceasta depînd în bună măsură realizarea planurilor de dezvoltare economico-socială, definirea strategiei politicii externe a României. Documentele programatice ale transformării societății românești cuprînd, totodată, o vastă frescă a dezvoltării vieții internaționale în perioada următoare, ce a fost completată, aprofundată, conturată mai precis, în funcție de evenimentele majore recente, de către președintele Nicolae Ceaușescu în valoroase rapoarte, cuvîntări, interviuri, ce au captat atenția opiniei publice internaționale prin realismul, viziunea unitară, orizontul larg și caracterul lor științific. Evident, viziunea României, a președintelui ei asupra evoluției omenirii pînă la sfîrșitul acestui secol poartă amprenta concepției sale generale cu privire la viața internațională și procesele ce o caracterizează.

Realizarea unui nou echilibru pe plan mondial. În această viziune, lumea anului 2000 se va deosebi substanțial de aceea din zilele noastre, profilul ei urmînd a fi marcat de felul în care vor fi soluționate marile probleme cu care este confruntată omenirea la ora actuală, de tendințele și direcțiile de dezvoltare ce s-au conturat pînă acum ca fiind durabile, cu șanse de a se continua în viitor. Acestea sînt elemente de bază ale elaborării modelului românesc al lumii de la sfîrșitul secolului. **Evoluția viitoare a omenirii se încadrează în tendințele fundamentale ale epocii contemporane, a căror definire dată în Programul P.C.R. este confirmată de viață, de evenimente.**

Este, desigur, de așteptat că viața internațională va continua să se desfășoare sub influența confruntării celor două tendințe diametral opuse ce o caracterizează pînă în prezent: pe de o parte, tendința de a menține sferile de influență și dominație, de a le reîmpărți, iar pe de altă parte, tendința de a se pune capăt politicii imperialiste de forță și dictat, a sferelor de influență, de a se asigura afirmarea independentă a tuturor națiunilor lumii, destinderea și pacea. După toate probabilitățile, influența celei de-a doua tendințe care corespunde intereselor tuturor popoarelor se va accentua ca urmare a schimbărilor ce vor avea loc în raporturile de forțe pe plan mondial.

În acest sens, apar deosebit de elocvente aprecierile tovarășului Nicolae Ceaușescu după care acum „ne aflăm într-o epocă deosebit de complexă a vieții internaționale. Vechiul raport de forțe, stabilit după cel de-al doilea război mondial nu mai corespunde noilor realități internaționale. Colonialismul a fost practic lichidat, au apărut zeci de state independente care, împreună cu alte state mici și mijlocii, reprezintă o importantă forță a vieții internaționale. Noi state și grupări de state reclamă un rol mai important în politica mondială, vor să se afirme independent. Echilibrul bazat pe blocuri militare nu mai corespunde realităților istorice actuale. În lume s-au accentuat vechile contradicții și au apărut noi contradicții economice și sociale... Sîntem, de fapt, într-o perioadă de reasezare a raportului de forțe, de realizare a unui nou echilibru mondial între diferite state și grupări de state”. (Expunere la Plenara largită

Evenimentele ce au loc sub ochii noștri în ultimii ani atestă realismul acestor evaluări. Raportul mondial de forțe pe tărîm economic, politic, social și chiar militar a devenit mai mobil, modificîndu-se în ultimii 10—15 ani, ceea ce face verosimilă o nouă reasezare a sa pînă la sfîrșitul secolului. În ce va consta această reasezare ?

Una din tendințele noi ce se manifestă tot mai puternic în ansamblul corolațiilor de forțe pe plan mondial este întărirea pozițiilor rolului țărilor mici și mijlocii, ale țărilor în curs de dezvoltare, ale țărilor nealiniate. Aceste țări — chiar dacă fiecare luată separat nu are o mare putere economică și militară — reunesc majoritatea populației globului, au o influență crescîndă în viața internațională, exprimă cerințe îndreptățite care prin natura lor corespund necesităților mersului înainte al istoriei, dispun de capacitatea de a determina rezolvarea problemelor majore ale contemporaneității în interesul tuturor țărilor și de a stăvilii și elimina, împreună cu alte forțe avansate, politica imperialistă, de dictat și forță, de amestec în treburile interne ale altor popoare. De aceea, după aprecierea României, noul echilibru ce va rezulta din reasezarea raporturilor de forțe va ține mai mult seama de rolul țărilor mici și mijlocii, al țărilor în curs de dezvoltare, al țărilor nealiniate.

În zilele noastre, nu numai mișcarea țărilor nealiniate, dar și alte grupări, organizații care reunesc diverse țări după criterii geografice, politice, religioase, reclamă un rol mai însemnat în politica mondială, acționează pentru afirmarea lor independentă. Realitățile contemporane evidențiază că echilibrul de forțe bazat pe blocuri militare, tendința de a rezuma participarea la rezolvarea problemelor majore ale omenirii la un cerc restrîns de țări dintre cele mai puternice nu mai corespund situației actuale.

După convingerea României, este de așteptat că, în configurația noului raport de forțe, un rol important vor juca țările socialiste, continuînd ascensiunea, deja începută, a unora din ele în rîndul puterilor de prim rang. Rezultatele obținute de fiecare din aceste țări în dezvoltarea forțelor de producție, întărirea economiei și ridicarea nivelului de trai al maselor, participarea tot mai activă a fiecăreia la viața internațională, dezvoltarea unor ample relații de colaborare cu toate țările lumii, promovarea consecventă pe arena internațională a principiilor egalității, respectării independenței și suveranității, a cauzei securității, dezarmării și păcii fac să sporească ponderea socialismului în raportul mondial de forțe.

Importanța schimbării petrecute în raporturile de forțe dintre țările capitaliste dezvoltate, formarea aici a noi centre de putere, ascensiunea unor țări mari și slăbirea altora, vor fi urmate de noi deplasări ce-și vor pune pecetea asupra echilibrului general de forțe din lume.

Tendința și procesele menționate atestă că noul echilibru ce va rezulta din actuala reasezare nu va fi în nici un caz bipolar, ci se va baza pe un număr mai mare de centre, cu caracter divers, situate nu numai în rîndul marilor puteri. Insuși faptul că noul echilibru va fi poligonal sau multipolar, avînd mai mulți piloni — individuali și în grupe — drept puncte principale de sprijin, va fi un element pozitiv, de natură să imprime mai multă stabilitate și dinamism vieții internaționale. Este greu de spus cît va dura actuala perioadă de reasezare a raportului de forțe, dar rezultatul va depinde de partea cui se va înclina balanța în confruntarea dintre forțele ce se crampo-nează de vechea politică, de privilegiile de pînă acum și forțele ce militează pentru schimbarea rînduieiilor existente, pentru o lume a păcii, mai dreaptă și mai bună.

Problema primordială a epocii. Întrucît reasezarea raportului de forțe înseamnă statornicirea unor noi interacțiuni între țări diferite ca putere și ca orînduire socială și politică, este necesar ca această restructurare să fie însoțită și să constituie un cadru propice pentru soluționarea problemelor cardinale ale vremurilor noastre, în primul rînd a problemei fundamentale, a păcii sau războiului.

Evident că orice prognoze despre viitorul societății umane vor rămîne simple perorații, dacă nu se iau de urgență măsuri, fără a mai aștepta vreun termen, pentru a întoarce omenirea de pe drumul pe care se află, trecînd-o de pe traseul fatal al cursei înarmărilor pe cel al dezarmării. Este adevărat că raportul de forțe din zilele noastre nu este rezultatul unui război mondial, dar el poartă amprenta faptului că actuala cursă a înarmărilor a antrenat în vîrtejul său periculos toate

țările lumii, a atins proporții înspăimîntătoare, în primul rînd în domeniul armelor de distrugere în masă, că au apărut și se pregătesc pentru acest deceniu și cele următoare arme și mai nimicitoare. În această privință, după cum se știe, pragul la care s-a ajuns în acumularea armamentelor și în creșterea capacității lor de distrugere, în primul rînd, a armelor nucleare, este atît de ridicat și primejdios pentru întreaga omenire, încît adevărata securitate națională și internațională, inclusiv a marilor puteri, poate fi realizată numai prin oprirea cursei înarmărilor, reducerea nivelului echilibrului militar și trecerea la măsuri efective de dezarmare.

Disputată problemă a echilibrului forțelor militare este, desigur, necesar să fie abordată, după opinia țării noastre, în lumina realităților. Nu poți să nu te întrebî : ce valoare are aici noțiunea de echilibru, din moment ce pe talerele balanței se află armamente teribile care pot distruge cîteva planete ca a noastră, aruncînd în neant întreaga omenire ? România consideră de maximă urgență aplicarea unor măsuri convenite de dezarmare, sub control internațional, care trebuie să aibă drept rezultat o corelație a forțelor militare situată pe o treaptă în orice caz inferioară celei de astăzi, ceea ce ar avea o influență pozitivă asupra evoluției generale a omenirii. Este un imperativ al zilelor noastre ca locul competiției militare să-l ia linia scăderii continue a nivelului și importanței forțelor armate în relațiile dintre state, linia excluderii folosirii forței și a amenințării cu forța.

Totodată, pentru a diminua riscurile declanșării unui război atotdistrugător, este nevoie să se acționeze perseverent pentru atenuarea și înlăturarea încordării climatului politic internațional, pentru reluarea cursului destinderii, să se creeze condiții pentru reducerea instabilității și evitarea situațiilor de criză în relațiile internaționale. Este în interesul general ca în procesul zguduirilor violente, să se acționeze pentru aplanarea și stingerea pe cale pașnică a conflictelor, să se dea dovadă de multă responsabilitate și înțelepciune. Aceasta impune o atenție deosebită față de evoluția evenimentelor, atît din partea statelor, organismelor internaționale, cît și a forțelor democratice, progresiste, a popoarelor, evitarea oricăror acțiuni pripite, care, prin efectele lor, pot deteriora echilibrul de forțe pe termen lung.

Lichidarea subdezvoltării și instaurarea unei noi ordini internaționale. Starea de subdezvoltare în care se află o mare parte a omenirii, polarizarea lumii în țări bogate și țări sărace constituie o realitate dramatică a zilelor noastre ce-și are izvoarele în ordinea economică și politică internațională actuală, preocupînd profund opinia publică din multe țări, organisme internaționale.

Cum se va înfățișa lumea din acest punct de vedere la sfîrșitul secolului ? Economisții români au adus o valoroasă contribuție nu numai la cercetarea problemei decalajelor, ci și la dezbaterile pe plan internațional a acesteia. După opinia lor, aprecieri ca acelea cuprinse în raportul către O.N.U. intitulat „Viitorul economiei mondiale“ coordonat de W. Leontieff sau în raportul către Clubul de la Roma „Restructurarea ordinii internaționale“, elaborat sub conducerea lui Jan Tinbergen, după care ar exista șansa ca spre finele secolului XX decalajele să se reducă simțitor, cît și afirmațiile lui Herman Kahn din broșura sa „The Great Transition“ sau din lucrarea lui apărută în R.F.G. sub titlul „Die Zukunft der Welt (1980-2000), potrivit căroră în jurul anului 2000 majoritatea lumii ar trebui să fie, în linii generale, angajată în **terminarea** (subl. ns.) sarcinii industrializării, poartă amprenta unui optimism generat de o conjunctură economică favorabilă și nu reflectă tendințele reale, pe termen lung.

Aprecierile partidului nostru, studiile economisților români evidențiază adîncirea decalajelor economice, tehnologice, culturale, în domeniul nivelului de trai, faptul că acestea se vor accentua în anii ce vin, dacă nu se iau măsuri pentru schimbarea radicală a structurilor economico-sociale ce mențin subdezvoltarea în țările lumii a treia, dacă țările dezvoltate, comunitatea internațională nu vor sprijini mai eficient eforturile pe care le fac aceste țări pentru a ieși din înapoiere și nu se va ameliora mediul economic și politic internațional.

Pornind de la adîncirea decalajelor, de la nereușita încer-

dr. Gheorghe BADRUS

(Continuare în pag. 12)

CALITATEA ȘI DIVERSIFICAREA PRODUCȚIEI ÎN INDUSTRIA CHIMICĂ

INDUSTRIA CHIMICĂ deține un rol important în asigurarea economiei naționale cu produse și materii prime de înaltă calitate. Rolul de furnizor de materii prime și materiale destinate înobilării unor resurse naturale a determinat și creșterea în ritmuri înalte a producției în această ramură. Cele peste 1800 de capacități și obiective de investiții puse în funcțiune din 1965 până în prezent asigură cerințele mereu crescânde ale economiei (tabelul nr. 1). În acest an, industria chimică românească își sporește ponderea la peste 17% în volumul total al producției industriale.

CUNOSCÎNDU-SE rolul chimizării ca factor de intensificare și modernizare, de sporire a producției agricole, un accent deosebit s-a pus, în cadrul dezvoltării industriei chimice, pe sporirea producției de îngrășăminte. De la o singură fabrică de profil existentă în țară la Valea Călugărească, cu o capacitate anuală de 110 tone superfosfat simplu, s-a ajuns ca, în 1982, cele 11 combinate și fabrici existente să producă 2,7 mil. tone îngrășăminte chimice (100% substanță activă).

În cîincinalul actual eforturile pentru dezvoltarea producției de îngrășăminte chimice sînt îndreptate spre îmbunătățirea continuă a structurii acestora, a raportului între conținutul de N ; P₂O₅ ; K₂O ; în același timp, este prevăzută îmbunătățirea sortimentelor destinate tuturor culturilor și trecerea la producția de îngrășăminte cu microelemente. În general, se acordă prioritate creșterii producției celor care au un conținut ridicat în substanță activă (ureea și superfosfatul triplu). Concentrația medie a îngrășămintelor chimice a crescut continuu, de la 18—20% cît era în 1960, la 27% în 1965, 35% în 1975, iar după 1980 la peste 40%.

În domeniul îngrășămintelor chimice s-au efectuat numeroase lucrări de cercetare în cadrul ICECHIM, privind obținerea de noi sortimente. Astfel, îngrășămintele organo-minerale reprezintă produse noi, care, pe lângă azot, fosfor și potasiu, conțin și substanțe organice macromoleculare naturale și sintetice. În încercările efectuate aceste substanțe s-au dovedit superioare îngrășămintelor minerale. Alte tipuri de îngrășăminte sînt cele foliare, care se prezintă sub formă lichidă conținînd pe lângă azot, fosfor, potasiu și o gamă largă de microelemente (Ca, S, Zn, Fe, Cu, Mo, B) sub formă de săruri complexe.

În programul de protecția plantelor, elaborat de M.A.I.A. și M.I.Ch., dezvoltarea cea mai importantă o vor cunoaște **ierbicidele**, care sînt cele mai solicitate nu numai pentru combaterea buruienilor, ci și pentru creșterea productivității muncii la lucrările din culturile prășitoare. Se urmărește realizarea ierbicidelor selective, într-o gamă largă de sub-

stanțe specifice distrugerii buruienilor din fiecare cultură. La realizarea producției de pesticide, România ia în considerare alegerea celor mai indicate mijloace chimice pentru menținerea echilibrului biologic general. Pentru a majora livrările de substanțe chimice necesare combaterii dăunătorilor, industria chimică are sarcina de a spori în actualul cincinal producția de pesticide de 1,4—1,6 ori, de a asimila noi sortimente cu eficiență sporită și remanență scăzută.

AVIND ÎN VEDERE importanța economică a **firelor și fibrelor chimice** pentru dezvoltarea industriei textile, țara noastră dezvoltă acest sector în două direcții principale : producția de fire și fibre sintetice, plecînd de la materii petrochimice, și producția de fire și fibre artificiale, plecînd de la materiile prime pe bază de celuloză.

Dezvoltarea în România a producției de fenol, amoniac, caprolactamă, acrilonitril, acetat de vinil, alfa metilstiren, precum și a altor produse care intră în sinteza polimerilor pentru fabricarea fibrelor a făcut posibilă, de asemenea, dezvoltarea industriei de fibre sintetice care se realizează pe trei platforme — cea de la Săvinești, unde se produc aproape toate sortimentele de fire și fibre poliamidice și poliacrilice cunoscute astăzi pe plan mondial și cele de la Iași și Cimpulung Muscel, unde se produc fire și fibre poliesterice. În prezent, producția de fire și fibre sintetice este orientată pe următoarele tipuri de produse : fibre acrilice, fire și fibre poliamidice, fire și fibre poliesterice, fibre polipropilenice, fibre și fire artificiale. Producția de 6,5 kg pe locuitor realizată în 1981 situează țara noastră printre statele dezvoltate din acest punct de vedere, media mondială fiind de 2,5 kg/locuitor (tabelul nr. 2).

În precedentele cincinale au fost construite noi capacități de producție bazate pe procedee originale, care au condus la obținerea unor materii prime (caprolactame de puritate) comparabile cu cele mai bune de pe piața externă. Noile instalații de Reion sînt caracterizate printr-un nivel tehnic deosebit de ridicat. Aceste instalații produc fire continui tip mătase, fire texturate (Relontex), fire tehnice pentru cele mai diverse utilizări, rețele cord avînd rezistență superioară, fibră tip covor, granule poliamidice pentru piese turnate.

Producția de fibre acrilice tip Melana se bazează pe un procedeu original românesc, care a fost continuu îmbunătățit pe parcursul anilor, caracterizat în principal prin utilizarea unui solvenți netoxic — carbonat de etilenă. Utilizarea acestui solvenți în condiții determinate conduce la obținerea unor fibre cu proprietăți deosebite (voluminozitate, tușeu, prelucrabilitate foarte bună), proprietăți superioare altor fibre acrilice — bine cunoscute pe plan mondial. În prezent, se produc sortimente variate de fibre acrilice : tip lină, tip bambac, fibre pentru blănuri și covoare, pale, puf și cablu, fibră vopsită prin procedee originale.

Privite la început ca un surogat al fibrelor naturale, firele și fibrele chimice — artificiale și sintetice — și-au afirmat calități proprii absolute, depășind din multe puncte de vedere fibrele naturale. Fibrele sintetice, avînd un consum mai mic de manoperă, beneficiînd de o producție mecanizată și automatizată, costuri mai scăzute, valori de întrebuințare mai mari (o tonă de fibre sintetice poate înlocui 2—4 tone de fibre naturale) și investiții specifice mai mici au depășit ca ritm de creștere producția de fibre naturale. Potrivit prognozelor elaborate de unele firme de cercetare a pieței, produc-

(Continuare în pag 31)

Tabelul nr. 1
PRODUCȚIA FIZICĂ LA PRINCIPALELE PRODUSE DE BAZĂ
1982 (mii tone)

Produsul	Produsul	
Ingrășăminte chimice total	2700	Produse sodice 1600 Metanol 291,3
Fire și fibre sintetice și artificiale	222,4	Cauciuc sintetic 137,5 Anvelope A.T.A. (mii buc.) 5391,7
Produse macromoleculare de bază (100%)	591	Medicamente pentru uz uman (mld. lei) 4,6
Etilenă	288,5	Detergenți 85,7
Propilenă	189,2	Aluminiu primar și aliaje de aluminiu 208
Stiren	42,3	Lacuri și vopsele 164,2
Acid sulfuric	1596,3	

Cornel LUPEA

Resursele refolosibile — aport substanțial la sporirea bazei de materii prime

CARACTERUL limitat al resurselor de materii prime, trecerea pe scară largă la exploatarea unor zăcăminte cu conținut scăzut de substanțe utile au generat, atât în țara noastră cât și în celelalte state ale lumii, orientări noi în strategia recuperării și valorificării materialelor refolosibile, ca sursă importantă pentru asigurarea bazei de aprovizionare tehnico-materială. La noi au fost identificate astfel posibilități de sporire în acest an a volumului de recuperare cu 1,7 miliarde lei față de plan, preconizându-se, totodată, asigurarea a cel puțin 50% din materiile prime și materialele de bază prin utilizarea resurselor refolosibile.

ÎN CONCORDANȚĂ cu aceste directive, sarcini prioritare revin Centralei pentru recuperarea și valorificarea materialelor refolosibile. **Făcând bilanțul primelor 5 luni din 1983 se constată că, la majoritatea sortimentelor, planul a fost realizat și depășit:** la fierul vechi planul de colectare a fost realizat cu o depășire de 90 000 tone, asigurându-se integral necesarul solicitat de combinatele siderurgice; a crescut preocuparea pentru stringerea, selectarea, depozitarea și livrarea separată a oțelurilor aliate, valorificându-se peste plan 350 tone elemente de aliere și economisirea unei cantități similare de feroaliaje; au fost realizate sarcinile de plan la cupru, bronz, alamă, aluminiu și plumb, creșterile înregistrate față de 1982 fiind între 5 și 29%; la anvelope depășirea este de 2 500 tone, asigurându-se necesarul secțiilor de reșapare; planul de prelucrare a fost depășit cu 15%, iar indicatorii sintetici (volumul total valoric și beneficiul) au fost realizați în proporție de 101% și, respectiv 104%.

Desigur, realizările obținute sînt rezultatul direct al eforturilor colectivelor de oameni ai muncii din întreprinderile centralei pe linia colectării și valorificării superioare a întregului volum de resurse disponibile existente pe plan teritorial în diferite județe. Între acțiunile întreprinse în acest sens se pot menționa cele referitoare la:

- creșterea preocupării majorității întreprinderilor economice pentru stabilirea resurselor de materiale refolosibile, pornind de la bilanțul materialelor și pentru gospodărirea și valorificarea acestora;

- condiționarea eliberării unor materiale și produse — ca, de exemplu, scule din oțeluri aliate sau din carburi metalice, anvelope, acumulatori — de predarea aceluiași produse uzate;

- îmbunătățirea colectării de la populație prin înființarea a peste 500 puncte noi de colectare și achiziție, prin intensificarea colectării cu sprijinul asociațiilor de locatari, școlilor, organizațiilor obștești și de tineret, prin oficiile P.T.T.R. și întreprinderile de sa-

lubritate și prin acțiuni periodice de colectare din cartiere;

- dotarea marilor întreprinderi industriale, precum și a întreprinderilor de recuperare specializate cu utilaje și instalații specifice de manipulare și prelucrare a materialelor refolosibile și punerea în funcțiune a 15 centre noi de recuperare în localitățile Buzău, Brăila, Piatra Neamț, Cimpina, Alexandria, Vaslui și Craiova.

Cu toate acestea, în perioada scursă de la începutul anului și pînă în prezent, la anumite sortimente de materiale refolosibile planul de colectări nu a fost realizat în totalitate. Este cazul materialelor refolosibile textile și mase plastice, corpuri abrazive și sticlă, cărămizi refractare etc. În afara consecințelor economice directe la nivelul întreprinderilor specializate, o atare situație generează și unele neajunsuri la nivelul economiei naționale în ce privește acoperirea necesarului de materii prime din resurse refolosibile și care sînt prevăzute în balanțele materiale. Fără îndoială că vina principală o poartă colectivele de oameni ai muncii din întreprinderile centralei care nu s-au mobilizat în suficientă măsură pentru depistarea, colectarea și reintroducerea în circuitul productiv a unui volum sporit de materiale refolosibile din sortimentajia amintită. În același timp, considerăm că și întreprinderile unde se formează disponibilități de resurse refolosibile ar fi trebuit să sprijine în mai mare măsură eforturile noastre de atragere în circuitul economic a tuturor resurselor rezultate din procesele de fabricație.

PORNIND de la aceste considerente și ținînd seama de indicațiile rezultate din Consfățuirea de lucru de la C.C. al P.C.R. pe problemele industriei și agriculturii, atât la nivelul centralei cât și al întreprinderilor subordonate, au fost luate noi măsuri tehnico-organizatorice care să conducă la îndeplinirea integrală, în sortimentajia planificată, a planului de colectare:

- extinderea nomenclatorului materialelor refolosibile colectate cu o serie de materiale care în 1982 nu se recuperau, cum ar fi bateriile uscate, bateriile de mină etc.;

- lărgirea gamei de materiale și produse a căror livrare se face condiționat de îndeplinirea obligațiilor de recuperare și predare, pentru piese de schimb și aparataj electric, polietilenă de mare și mică densitate, hirtii-cartoane, ambalaje din sticlă și altele;

- intensificarea controalelor în unitățile economice în vederea depistării și recuperării tuturor materialelor refolosibile și pentru verificarea bunei gospodării a acestora;

- continuarea acțiunii de dezvoltare a rețelei de colectare în toate orașele și unitățile.

Îmbunătățirea activității de recuperare vizează, în afară de laturii cantitati-

ve, și probleme legate de **calitatea livrărilor**, în sensul asigurării industriei cu materii prime și materiale cît mai apropiate de materiile prime noi, de creșterea folosirii ca atare sau prin recondiționare a pieselor, subansamblelor sau a unor materiale și de valorificarea unor materiale refolosibile pentru care în prezent nu sînt capacități suficiente sau tehnologii.

Problema calitativă este strîns legată de necesitatea organizării spațiilor adecvate și dotărilor necesare, atât la unitățile unde resursele de materiale refolosibile sînt în cantități mari cît și la întreprinderile de recuperare specializate. Ea vizează extinderea prelucrării materialelor refolosibile, în sensul sortării după proveniență sau compoziție chimică și pregătirii prin tăiere, balotare, brichetare, mărunțire, cu utilaje și instalații specifice. În acest sens, trebuie să evidențiem rezultatele obținute în realizarea instalațiilor de mărunțire și brichetare a șpanului de oțel. Aceasta are o mare importanță ținînd seama de faptul că șpanul afinat nu se poate consuma în oțelării decît cu pierderi mari de material și consum suplimentar de combustibil, conducînd în același timp la imobilizări de vagoane și ineficiență în transport.

În privința recuperării ca atare sau prin recondiționare a pieselor, subansamblelor sau a unor materiale este necesar, așa cum practica a demonstrat-o, că întreprinderile care sînt organizate să execute reparații capitale pentru diverse utilaje, să acționeze mai hotărît în vederea amplificării și creșterii acestei activități de recondiționare. De asemenea, ar fi util să se extindă capacitățile de valorificare pentru sortimentele inferioare de plumb și de aluminiu, pentru textile vechi și polietilenă de mică densitate și să se definească de către specialiștii din institutetele de cercetare tehnologia de valorificare eficientă pentru anvelopele uzate nereșapabile și nereparabile, a unor sortimente de masă plastică etc., materiale care sînt stocate în cantități mari, blocînd spațiile de depozitare și influențînd ritmul colectării.

Desigur, problema recuperării și valorificării materialelor refolosibile este deosebit de complexă și soluționarea corespunzătoare a acesteia implică eforturi conjugate din partea tuturor întreprinderilor economice, a unităților specializate, a organizațiilor obștești, a tuturor cetățenilor. Totodată, pentru a se asigura creșterea cantitativă a materialelor refolosibile necesare pentru aprovizionarea industriei naționale cu materiile prime și materialele realizării producției este necesar mai mult spirit organizatoric și gospodăresc, inițiativă din partea fiecărui colectiv de oameni ai muncii, din partea întregii populații.

Sorin BULIGESCU

director tehnic,

Centrala de recuperare și valorificare a materialelor refolosibile

INVESTIȚII

Pîrghii ale creșterii accelerate a productivității muncii

SPORIREA în ritm înalt a productivității muncii în activitatea de construcții-montaj reprezintă o sarcină majoră, a cărei îndeplinire se cere urmărită cu maximum de responsabilitate, dat fiind că pe această cale se poate asigura scurtarea duratelor de execuție a noilor capacități productive, reducerea imobilizării de fonduri, creșterea beneficiilor, a eficienței în întreg procesul investițional.

În cadrul Trustului de lucrări speciale București s-au intensificat preocupările pentru creșterea productivității muncii și realizarea integrală a prevederilor de plan la acest indicator. Specificul activității trustului constă în executarea unor lucrări de glisări de coșuri industriale, precomprimări de bazine, decantoare și rezervoare de apă, protecții anticorozive la construcții și instalații, izolații termice la instalații tehnologice, căptușiri refractare la cuptoare industriale și cazane de aburi, izolații hidrofuge și termofrigorifice la construcții. Pentru creșterea productivității muncii, în cadrul trustului și al șantierelor din subordine au fost întocmite programe concrete de măsuri a căror transpunere în practică creează posibilitatea depășirii sarcinii planificate pe semestrul I — productivitatea calculată pe baza producției globale — cu circa 3%. Ce cuprind de fapt aceste programe?

1 Datorită specificului activității, care oferă posibilități de mecanizare și prefabricare mai reduse, în aceste programe o pondere importantă o au măsurile privind perfecționarea organizării și conducerii producției și muncii, care contribuie în acest an cu aproape 58% la creșterea productivității planificate. Ponderea cea mai însemnată în cadrul măsurilor programate o reprezintă: perfecționarea pregătirii lucrărilor prin verificarea și îmbunătățirea documentației de execuție; întocmirea de proiecte și fișe tehnologice prevăzând metode eficiente de muncă; utilizarea mai bună a timpului disponibil de lucru și extinderea execuției lucrărilor în acord global

pină la circa 93% din totalul lucrărilor executate.

2 Introducerea progresului tehnic se înscrie cu un aport de aproximativ 39% la creșterea totală a productivității muncii planificate pe 1983, cuprinzând măsuri privind: extinderea utilizării elementelor prefabricate la susținerea și protecția izolațiilor termice la instalații; lărgirea mecanizării unor faze ale proceselor tehnologice de execuție a lucrărilor de izolații; extinderea folosirii unor materiale eficiente cum sînt cochiliile din vată minerală și altele;

3 Creșterea calificării cadrelor, respectiv școlarizarea și policalificarea muncitorilor contribuie cu 3% la creșterea productivității.

Măsurile stabilite pentru perioada ce a trecut din acest an au fost în general realizate, astfel încît la finele trim. I a.c. productivitatea muncii calculată la producția netă a fost realizată în procent de 104,9%, iar cumulată pe primul semestru se prezumă o depășire de peste 1%. De menționat însă că în primul semestru s-au înregistrat și o serie de nerealizări, că rezervele potențiale sînt departe de a fi integral valorificate. Aceasta se datorește în principal unor cauze cum sînt: neasigurarea ritmică a unor fronturi de lucru îndeosebi pentru izolațiile termice la instalațiile unor obiective chimice; obținerea neritimică sau în cantități sub necesarul normat tehnologic a unor materiale cheie pentru desfășurarea fluentă a execuției lucrărilor, cum sînt chiturile anticorozive organice și foliile din elastomeri pentru protecții anticorozive, tabla galvanizată, grundurile și emailurile etc.; executarea unui volum important de lucrări dispersate și de mic volum, necesitînd dislocări repetate de forță de muncă și consumînd o parte din timpul afectat execuției pentru transportul la și de la punctele de lucru.

În același timp, și în desfășurarea activității proprii a șantierelor s-au semnalat unele neajunsuri ca: folosirea uneori incompletă a timpului de lucru; asistența și supravegherea unor neeficiență de către personalul tehnic a activității la punctele de lucru.

Pentru înlăturarea neajunsurilor semnalate și încadrarea în prevederile de plan au fost adoptate o serie de măsuri, printre care menționăm:

— stabilirea și comunicarea din timp la șantiere a resurselor materiale posibile de obținut pentru ca acestea să-și poată dimensiona corespunzător forța de muncă necesară, urmînd ca surplusul să fie redistribuit șantierelor deficitare;

— pregătirea din timp a execuției lucrărilor pe bază de fișe și proiecte tehnologice cu metode avansate de muncă;

— scurtarea duratelor de execuție la glisarea coșurilor și a lucrărilor dispersate prin introducerea de grafice de execuție corelate cu restul executanților, în vederea concentrării forței de muncă pe platformele mari, posibil de organizat și supravegheat în mod corespunzător;

— defalcarea planului de producție pină la nivel de muncitor și urmărirea zilnică de către maistru și șeful de lot a realizărilor fizice planificate.

La eforturile proprii se cere adăugat sprijinul colaboratorilor în vederea

livrării mai operative a sortimentelor solicitate de saltele din vată minerală livrate de către fabricile furnizoare în scopul evitării consumului de forță de muncă pentru transformarea lor pe șantier; fabricarea în industrie a unui număr mai mare de sortimente de folii hidroizolatoare cu bitum preaplicat în scopul reducerii numărului de straturi în cadrul izolațiilor hidrofuge ale construcțiilor; realizarea — la nivelul necesarului — a cochiliilor din vată minerală avînd preaplicat un strat de protecție din poliester armate sau nearmate, în scopul eliminării protecției cu folii din tablă care consumă un mare volum de manoperă.

În vederea creșterii accentuate în continuare a productivității muncii, trustul a luat o serie de măsuri și a trecut la aplicarea lor operativă. Este vorba de:

● simplificarea structurilor interioare ale coșurilor de fum prin înlocuirea stîlpilor glisati și a inelelor de susținere a căptușelilor de protecție cu plăci roată, ceea ce conduce la productivități sporite și la economii de oțel beton;

● construirea unor platforme autoricătoare pentru simplificarea și ușurarea executării structurilor interioare și a căptușirii coșurilor de fum, dotarea cu mașini pentru precomprimarea prin înfășurare a rezervoarelor și silozurilor cilindrice;

● fabricarea în secția de producție industrială a blocurilor din perlit expandat SIPEREX — pentru înlocuirea sticlei spongioase procurate din import și din a cărei lipsă se produceau stagnări în realizarea coșurilor de fum; înființarea unui atelier propriu de fabricare a cochiliilor de vată minerală;

● aplicarea betoanelor torcretate cu specific refractar sau antiacid pentru înlocuirea căptușelilor din zidărie la care se consumă un volum sporit de muncă; aplicarea mecanizată a maseilor de șpaclu din chituri anticorozive etc.

Prin acest ansamblu de măsuri proprii, care urmează a fi completat prin valorificarea altor cercetări finalizate sau în curs de realizare în cadrul laboratorului propriu și în colaborare cu alte institute de specialitate — INCERC și I.P.C.M.C. — se preconizează o creștere a productivității muncii cu circa 35% față de anul 1982.

La acestea se adaugă eforturile de întărire a disciplinei în muncă în scopul respectării mai stricte a fazelor tehnologice de către toate verigile de execuție, eliminării timpilor morți cauzati de așteptarea recepționării unor fronturi de lucru etc. Concomitent, în cadrul Ministerului Construcțiilor Industriale au fost constituite comisii de specialiști cu participarea factorilor competenți din trusturile în subordine, care analizează nivelurile actuale ale productivității fizice și elaborează programe de acțiuni care să conducă la o creștere corelată a productivității diferitelor unități de execuție, astfel ca și în domeniul construcțiilor să se îndeplinească în cît mai bune condiții prevederile planului pe acest an și pe întregul cincinal.

Dan CALIN

directorul Trustului de lucrări speciale
București

Condiție hotărâtoare a înlăptuirii noii revoluții agrare

Perfecționarea activității consiliilor agroindustriale

AU TRECUT mai mult de 4 ani de la înființarea consiliilor unice agroindustriale de stat și cooperatiste — organe teritoriale de conducere și îndrumare unitară a agriculturii și a tuturor activităților economice aflate în amonte și în aval de agricultură (aprovizionare tehnico-materială, industrializare și construcții, prelucrarea și desfacerea produselor agricole). Trecerea de la fostele consilii intercooperatiste la noile organisme integratoare (sub raport economic și social) în profil teritorial a răspuns unor cerințe concrete de dezvoltare a economiei agricole în România, în etapa cînd valorificarea superioară a resurselor de producție în această ramură prioritară a economiei naționale este condiționată de unitatea de acțiune, de mobilizarea tuturor forțelor — indiferent de sectorul social-economic — pentru transformarea agriculturii într-o forță dinamică a progresului întregii economii.

În scurta perioadă de activitate, consiliile unice agroindustriale le-au fost aduse succesiv îmbunătățiri de ordin structural și organizatoric, în condițiile statuării atribuțiilor lor în organizarea și conducerea științifică a agriculturii din țara noastră. Sub aspect operativ a fost întărit corpul de specialiști agricoli și de economiști cu studii superioare, care să asigure buna funcționare a consiliului. Sub aspect organizatoric, a fost efectuată redimensionarea teritorială a consiliilor: față de cele 710 consilii existente la început, au fost create 558 consilii, cuprinzînd, pe lîngă celelalte unități, și 325 de întreprinderi agricole de stat.

Se poate aprecia că, în răstimpul care a trecut de la crearea lor, consiliile unice agroindustriale de stat și cooperatiste au obținut unele rezultate meritorii; totuși ele n-au reușit să valorifice pe deplin condițiile care le-au fost create. Consiliile trebuie să devină puternice centre de conducere a întregii activități agricole, precum și de dezvoltare economico-socială a comunelor din teritoriul respectiv, de soluționare a celor mai importante probleme politice, economice, social-culturale ale acestora. Subliniînd necesitatea creșterii rolului consiliilor agroindustriale tovarășul Nicolae Ceaușescu indica: „Să facem astfel încît aceste organisme agroindustriale de stat și cooperatiste să asigure o bună coordonare și îndrumare a întregii activități, o intrajutorare corespunzătoare în folosirea cu rezultate maxime a mijloacelor din cadrul consiliului agroindustrial”.

Relațiile dintre unitățile economice componente

ÎN ACTIVITATEA de conducere și îndrumare a unităților agricole din raza sa de activitate, consiliul unic s-a confruntat de la bun început (și continuă să se confrunte) cu problema optimizării relațiilor dintre unitățile componente, pentru care el apare ca titular de plan. Dificultatea găsirii soluției optime rezultă din următoarele:

— în cadrul consiliului, fiecare unitate își păstrează forma de proprietate. Menținerea autonomiei (sociale și economice) a fiecărei întreprinderi agricole din raza consiliului impune folosirea unor pirghii de conducere economică bazate pe cointeresarea materială a fiecăreia în parte, în condițiile respectării principiului avantajului reciproc;

— cooperativele agricole de producție și întreprinderile agricole de stat rămîn unitățile de bază ale agriculturii noastre, ele avînd rolul hotărîtor în realizarea producției agricole. Investirea consiliilor unice agroindustriale cu atribuții de coordonare și de organizare nu înseamnă că ele înlocuiesc activitatea cooperativei agricole de producție și a întreprin-

derilor agricole de stat. Existența consiliilor nu trebuie să ducă la slăbirea răspunderii și disciplinei în unitățile de bază;

— rolul activ al consiliului unic agroindustrial se manifestă prin aceea că este titular de plan — bineînțeles (în condițiile actuale) al planului care cumulează planurile unităților din componența sa. Fiecare unitate rămîne în continuare titulara planului propriu, iar consiliul este titularul planurilor însumate, răspunzînd de felul cum se asigură realizarea prevederilor în fiecare unitate, inclusiv în complexe și în unitățile industriale din cadrul complexului.

Această situație implică, din partea consiliului unic, o înaltă ținută a procesului de conducere științifică, prin luarea în considerare a intereselor fiecărei unități, conjugînd însă aceste interese și resursele în vederea realizării unei noi calități în întreaga activitate agricolă.

În această ordine de idei, desigur că **principala problemă este cea a relațiilor dintre stațiunea pentru mecanizarea agriculturii și unitățile agricole din cadrul consiliului**. Prioritatea acordată acestei categorii de raporturi este firească, dacă ținem seama de faptul că, actualmente, stațiunile pentru mecanizarea agriculturii concentrează întreaga bază tehnică ce servește atît întreprinderile agricole de stat, cit și cooperativele agricole (inclusiv loturile în folosință personală ale membrilor cooperativei). În același timp, în condițiile mecanizării avansate a agriculturii, rolul hotărîtor în asigurarea unor randamente superioare îl au mecanizatorii, de care depinde și executarea unor lucrări de bună calitate. Tocmai pe aceste considerente, nucleul organizatoric al consiliului unic agroindustrial a devenit stațiunea pentru mecanizarea agriculturii.

Îmbunătățirea activității de mecanizare

NOUL TIP de relații dintre S.M.A. și unitățile agricole are în vedere o integrare deplină a mecanizării în întreprinderile agricole de stat și în cooperativele agricole de producție. El pornește de la premisa că S.M.A. rămîne proprietarul mijloacelor tehnice, iar secțiile și formațiile de mecanizare organizate la unitățile agricole de stat funcționează cu dublă subordonare. Unitățile de producție — cooperatiste și de stat — stabilesc modul de folosire a mijloacelor de mecanizare, ce lucrări să se execute și cînd. În cazul I.A.S.-urilor, mecanizatorii sînt integrați în activitatea acestora, ca muncitori permanenți ai lor și retribuiți de către acestea. Similar, mecanizatorii din formațiile de lucru din cooperative sînt integrați în activitatea C.A.P. ca membri cooperatori și retribuiți de către S.M.A., păstrîndu-și în continuare calitatea de personal muncitor, cu toate drepturile ce decurg din aceasta. Ei sînt obligați să execute hotărîrile consiliului de conducere al cooperativei, inginerul-șef și șeful secției de mecanizare răspunzînd direct de realizarea tuturor lucrărilor. Conducerea unităților agricole de stat sau cooperatiste stabilește ordinea lucrărilor, prioritatea lor, tot ce trebuie realizat și poartă răspunderea pentru felul cum se execută lucrările. Conducerea S.M.A. răspunde în continuare de dotarea cu tractoare și mașini — în conformitate cu normele stabilite — a tuturor secțiilor, controlează folosirea rațională a mijloacelor de mecanizare, repararea, înțreținerea lor, aprovizionarea cu carburanți, cu piese de schimb, cu tot ceea ce este necesar pentru buna lor funcționare.

Elemente noi în cadrul acestor relații au apărut în urma introducerii tarifelor de plată unice în profil teritorial pentru lucrările efectuate de S.M.A., știut fiind că atît eforturile, cît și

rezultatele obținute în producție sînt influențate de capacitatea productivă zonală a solurilor. De aceea, este necesar să se țină seama că, în zonele cu condiții mai grele de producție (mai ales pe terenurile în pantă din zonele de deal), unde se află, de regulă, cooperativele agricole mai slab dezvoltate, cheltuielile de executare mecanizată a lucrărilor pe unitatea de suprafață sînt mai mari: consum sporit de combustibil, uzură mai rapidă a tractoarelor, productivitate a muncii mai redusă etc. O diferențiere zonală mai accentuată a prețurilor și primelor de producție ar permite acestor unități să facă față eforturilor sporite solicitate de noul sistem de plată a lucrărilor S.M.A.

Aplicarea asolamentelor unice

O A DOUA mare problemă privind perfecționarea mecanismului de conducere din cadrul consiliului unic agroindustrial este cea a relațiilor dintre C.A.P. și I.A.S. în contextul aplicării asolamentelor unice, ca mijloc important de practicare a unei agriculturi raționale și de sporire a producției agricole. Amînarea rezolvării ei practice, cu mari implicații asupra producției agricole prezente și viitoare, nu-și are o justificare.

În sistemul inițial de asistență tehnică din partea S.M.A., prin organizarea de formații mari de lucru a căror activitate cuprinde în egală măsură soale aparținînd I.A.S. și C.A.P., problema părea la un moment dat insolubilă. Sistemul decontărilor reciproce la sfîrșitul anului între C.A.P. și I.A.S., în condițiile în care se presupunea obținerea unor randamente egale la hectar, afecta însă interesul fiecărei forme de întreprindere, al fiecărei ferme, în sporirea randamentului la hectar. Trecerea la dubla subordonare a secțiilor (deci, și a mijloacelor) de mecanizare simplifică mult rezolvarea problemei. Noua formă organizatorică favorizează aplicarea asolamentului unic în cadrul consiliului unic agroindustrial, fiecare unitate răspunzînd de soarele aflate pe terenul pe care-l dețin. Acest sistem de asolament trebuie să asigure o structură anuală a culturilor, corespunzătoare posibilităților de producție și intereselor fiecărei unități agricole.

Dacă vom porni de la premisa că **unicitatea asolamentelor nu înseamnă un singur fel de asolamente, ci de mai multe feluri** (de cîmp, furajer, legumicol, special etc.), precum și de la necesitatea ca — la actualele dimensiuni ale consiliilor unice agroindustriale (în medie circa 15 000 hectare de teren arabil) — să se organizeze chiar mai multe asolamente de același fel (chiar și de cîmp), amploarea problemei se îngustează tot mai mult, putîndu-i-se găsi soluții realiste. Caracterul „unic” nu trebuie să devină o frînă în practicarea unei agriculturi raționale, mai ales în actuala conjunctură a crizei energetice mondiale. De altfel, proiectele-tip întocmite de instituturile noastre de specialitate arată posibilitatea practică de perfecționare a relațiilor dintre I.A.S. și C.A.P. în cadrul asolamentelor unice.

Una din marile probleme — care a motivat crearea consiliilor și denumirea lor de „agroindustriale” — este cea privind **integrarea agriculturii cu industria** (îndeosebi prelucrătoare de produse agricole) în raza aceluiași consiliu. O asemenea modalitate de rezolvare a problemei — ca parte componentă a politicii de autoconducere și autoaprovizionare teritorială — prezintă însemnate și evidente avantaje economice și sociale. În primul rînd, evitarea transportului pe distanțe mari al unor volume importante de materii prime agricole, prin prelucrarea lor chiar la locul de producție (avem în vedere mai ales sfecla de zahăr, legumele, fructele, dar și prelucrarea primară a unor produse nealimentare ca inul, cînepa etc.). În al doilea rînd, reducerea pierderilor cantitative și a depreciierilor calitative, mai ales la produsele ușor perisabile, ceea ce ar mări eficiența lor economică pe plan social. În al treilea rînd, folosirea mai concretă și mai uniformă a forței de muncă la sate, inclusiv prin stăvilirea migrației tineretului. În al patrulea rînd, folosirea la locul de producție a produselor secundare și reziduurilor rezultate din prelucrarea industrială a produselor agricole, ceea ce ar permite înălțarea bazei furajere și dezvoltarea zootehniei pe baze economice. În al cincilea rînd, urbanizarea mai accelerată a centrelor consiliilor agroindustriale, unde ar urma să fie repartizată cu prioritate această industrie. În sfîrșit — element deosebit de semnificativ pentru dezvoltarea agriculturii și a satului — creșterea veniturilor producătorilor agricoli nu numai pe seama unei productivități mai mari a muncii, ci și prin valorificarea produselor finite (prelucrate) la prețuri superioare, ceea ce ar mări partea de venit a producătorului agricol în prețul de valorificare. Fără a contraveni politicii statului de prelucrare la fondul centralizat a unei părți din venitul net creat prin impozitul pe

veniturile din activități industriale sau / și pe circulația mărfurilor, această integrare (agroindustrială) va deschide noi perspective de dezvoltare economică a agriculturii. De aceea, dezvoltarea industriei prelucrătoare de materii prime agricole (mai ales alimentare) ar trebui axată pe crearea de întreprinderi mici și mijlocii în fiecare consiliu, cu o dotare corespunzătoare profilului de producție agricolă.

Din acest concept nu excludem mica industrie și artizanatul (cu caracter neagricol), a căror dezvoltare ar valorifica superior și economic diversele resurse de producție din raza fiecărui consiliu, ar ameliora condițiile de trai ale populației sătești, ar ocupa mai multă forță de muncă de calificare superioară și ar contribui la sporirea disponibilităților bănești ale statului.

Atributul de titular de plan

ÎN CADRUL acestei problematice complexe nu putem trece cu vederea relațiile dintre consiliul unic agroindustrial și unitățile componente, care se caracterizează în principal în atributul — stabilit prin lege — de titular de plan, ce revine consiliului. Acest atribut apare însă ca formal, atunci cînd rolul consiliului unic se rezumă în întregime la însumarea planurilor de producție și financiar ale unităților componente, care la elaborarea planului propriu colaborează direct cu organul județean de conducere al agriculturii. Actualul caracter al unui asemenea atribut prioritar nu este corelat cu celelalte atribute ale consiliului. De exemplu, cum poate asigura consiliul organizarea asolamentelor unice (care presupune coordonarea activității mai multor unități de producție), dacă nu are imputerniciri în stabilirea sarcinilor de plan? Considerăm, de aceea, necesar ca sarcinile de plan să se concretizeze în planurile de producție și financiare ale unităților de producție, prin intermediul consiliului. O asemenea practică nu ar încălca cu nimic autonomia economică, rolul de unitate de bază al cooperativei agricole de producție și al întreprinderilor agricole de stat, însă ar da conținut conceptului de consiliu unic agroindustrial de stat și cooperatist ca organ teritorial de conducere și îndrumare a agriculturii și ar justifica, cel puțin, existența la nivelul acestuia a personalului de specialitate economică. Avem în vedere faptul că la consilii au fost concentrate cele mai calificate cadre economice, cu experiență în producție; adică tocmai acolo unde nu se elaborează planul, ci numai se însumează planurile și se fac raportări statistice asupra îndeplinirii planului.

O condiție obligatorie pentru perfecționarea relațiilor dintre consiliu și unitățile componente, precum și dintre aceste unități este **creșterea răspunderii adunărilor lor generale**. Adunarea generală reprezintă forul de conducere suprem al producătorilor-proprietarilor, atît în cooperativă cît și în întreprinderea agricolă de stat. Atît muncitorii din I.A.S., cît și membrii cooperatori sînt pe deplin îndreptățiți și datori să manifeste preocuparea necesară pentru bunul mers al treburilor în cadrul consiliului, să-i tragă la răspundere pe cei care nu-și fac datoria. În felul acesta, oamenii muncii din unitățile agricole vor fi efectiv antrenaji la soluționarea problemelor legate de perfecționarea activității economice, de aplicarea consecventă și cu rezultate cît mai bune a noului mecanism economic în agricultură.

ÎN CONCLUZIE, dată fiind problematica deosebit de dificilă și de importanță hotărîtoare cu care se confruntă agricultura românească, activitatea consiliilor unice agroindustriale de stat și cooperatiste trebuie să se ridice la nivelul exigențelor mereu în creștere ale noii revoluții agrare. Activizarea — sau mai bine zis, revitalizarea — lor, astfel încît să-și poată îndeplini menirea pentru care au fost create, presupune în primul rînd experimentarea și apoi generalizarea celor mai eficiente modalități de transpunere în viață (înlăturîndu-le pe cele perimate sau mai puțin eficiente) a principalelor coordonate de desfășurare a activității lor, în contextul dinamismului economic și organizatoric care caracterizează viața socială contemporană. Ele pot și trebuie să devină o verigă esențială a noului sistem de autoconducere și autoaprovizionare teritorială, în condițiile realizării efective a autofinanțării fiecărei unități de producție componente. Măsurile întreprinse pînă acum au avut în vedere aspecte fie organizatorice (ca dimensiunea consiliilor), fie tehnico-organizatorice (formele de cooperare între S.M.A. și unitățile componente). Mai rămîne de rezolvat practic problema de bază, respectiv aceea a pirghiilor economice prin intermediul cărora consiliul unic agroindustrial să acționeze ca un adevărat organism de conducere și îndrumare teritorială a agriculturii.

prof. dr. O PARPALĂ

Premisele unei baze informaționale comune comerț-producător

O nouă abordare privind aplicarea informaticii în circulația mărfurilor

ÎN PREZENT prin rețeaua comerțului socialist se vehiculează peste 300 000 de produse, care se distribuie prin zece de mii de unități comerciale răspândite pe întreg teritoriul țării. Formulată în acest fel, funcția de bază a activității comerciale este, evident, distribuția producției, ajungerea la beneficiarul final (utilizator) a rezultatelor muncii din ramurile producției materiale.

Continuă creșterea în volum și diversificarea producției de bunuri de consum, diferențierea produselor pe clase de calitate și segmente ale cererii (tipuri de magazine: pentru tineret, sport, Materna, Romarta etc.) fac ca, în prezent, în țara noastră (ca și în practica internațională) să se apeleze tot mai mult la mijloacele informatice pentru stocarea, regăsirea și prelucrarea informațiilor ce preced, însoțesc și urmează fluxurile de mărfuri în economia națională. Prelucrarea de către întreprinderile comerciale cu amănuntul (și chiar de unele magazine) a sarcinilor de aprovizionare, direct de la producător, presupune — în planul gestiunii comerciale, ca și în planificarea producției de bunuri de consum — funcționarea unor sisteme de conducere operativă, cu posibilitate de reglare în timp real a proceselor conduse.

Este vorba de reglarea consumului de resurse în procesul de producție de bunuri de consum pe baza feed-back-ului din rețeaua comercială, astfel încât să se evite apariția de stocuri la unele sortimente paralel cu ruperi de stoc la altele, datorită în bună măsură penuriei de informații sau, ceea ce este tot una, frecvenței necorespunzătoare cu care sunt furnizate informațiile privind desfacerea cu amănuntul pe produse, sortimente, modele, culori ș.a.m.d. În același timp se poate aprecia că existența unor sisteme informațional-decisionale la întreprinderile comerciale și, respectiv, industriale utilizând modalități proprii de clasificare și codificare a informațiilor fără interfață este de natură să îngreuneze dialogul industrie-comerț și, într-o accepțiune mai largă, producător-comerț.

Dacă în ceea ce privește raportările statistice, grație Clasificării Unitare a Produselor și Serviciilor (C.U.P.S.) există un limbaj comun pe întreaga economie, în conducerea operativă a producției, livrărilor și, respectiv, în gestiunea comercială nu s-a găsit până în prezent un sistem de codificare a datelor care să poată fi preluat și utilizat în toate întreprinderile. De aici discontinuități în fluxurile informaționale datorate „dialectului local” din fiecare unitate economică, sau capacității limitate de calcul a sistemelor existente. Subliniem de la bun început că ideea introducerii unor sisteme informatice rigid tipizate ar fi o gravă eroare, având în vedere că însăși informatica a apărut ca remediu împotriva structurilor rigide, dovedite ca perimate de teoria și practica conducerii. Se pune problema numai de a utiliza mai bine sistemele implementate, tehnica de calcul din dotare, caracteristicile lor de flexibilitate și mobilitate, pentru a realiza în bune condiții „dialogul” nu numai pe verticală (prin raportări statistice), ci și pe orizontală (cu furnizorii și beneficiarii întreprinderii). Această necesitate — devenită din zi în zi tot mai presantă, pe măsură ce complexitatea economiei naționale crește, pe măsură ce relațiile de colaborare se amplifică, în vederea obținerii de produse cu un nivel tot mai mare de prelucrare industrială — trebuie satisfăcută investind cât mai multă inteligență și economisind cât mai mult resursele materiale, adică capacitatea de calcul, purtătorii de informații (cartele, benzi, discuri), ca și munca de rutină (completarea de formulare). Pornind de la exemplul întreprinderii comerciale, în care esența activității de conducere o reprezintă tocmai dirijarea, pe baza informațiilor, a fluxurilor de mărfuri, vom expune în cele ce urmează bazele realizării unui dialog informațional complet, atât pe orizontală, cât și pe verticală.

De la mecanografie la tehnica de calcul modernă din dotare

EFICACITATEA și eficiența oricărui sistem de conducere a unei unități social-economice depind direct și nemijlocit de per-

ținiența informațiilor de care el dispune, de cantitatea și calitatea lor. Pentru întreprinderea comercială, pusă în permanență în situația de a colabora cu o masă uriașă de beneficiari — clienți — cu preferințe, obiceiuri și gusturi diverse, răspinși geografic neuniform, ca și cu un număr mare de furnizori, aceste fluxuri de informații pertinente, atât din aval (piață), cât și din amonte (producție) sînt decisive pentru conducerea operativă, pentru calitatea serviciului comercial. La rîndul său, relevanța informațiilor este dependentă de modul de clasificare și codificare a acestora.

Prin operația de codificare se realizează „traducerea” informațiilor într-un limbaj compatibil cu posibilitățile echipamentelor de calcul, astfel ca ulterior datele să permită prelucrări conform cerințelor de calcule și clasificări formulate de utilizator. Sistemele de clasificare și codificare practicate pînă la apariția calculatoarelor electronice au fost, prin forța lucrurilor, tributare limitelor mecanografiei. Datorită posibilităților reduse ale tehnicii de calcul din acea perioadă, s-a format o anumită modalitate de gîndire în ceea ce privește raportul dintre „clasificare” și „codificare”, considerîndu-se că prima o determină (condiționează) pe a doua. În prezent, în economia noastră continuă să fie utilizate pe scară largă o serie de sisteme unitare de codificare la nivel național, care în general sînt concepute și realizate din punctul de vedere al operațiilor mecanografice, în sensul că întregul sistem de rezolvare este proiectat în limitele posibilităților de prelucrare ale echipamentelor electro-mecanice (sortator etc.) ceea ce nu mai corespunde performanțelor și supleții actualei tehnici de calcul cu care este dotată economia. Așa, bunăoară, este cazul cu sistemul de codificare unitară a produselor și serviciilor (C.U.P.S.), care a ridicat cele mai numeroase și mai dificile probleme pentru conducerea operativă din întreprinderi.

În general, prin **cod** se înțelege un simbol format din cifre și litere, care reprezintă descrierea obișnuită a lucrurilor în așa fel, încît să devină posibilă prelucrarea acestora cu ajutorul unor echipamente de calcul, prin prisma unora din atributele lor; operația propriu-zisă de substituție se numește **codificare**. Dominanta gîndirii de pînă acum, în procesul de alcătuire a unui cod, a constatat în aceea că atributele asociate codului trebuie să fie și elemente constitutive ale acestuia, obținîndu-se astfel ceea ce se numește un „cod semnificativ” sau „structural” (fiecare element al codului avînd un corespondent real), dezvoltat pe **principiul exploziei**. Aceasta se datora faptului că specific prelucrării mecanografice este sortatorul de cartele, ale cărui performanțe nu pot permite efectuarea în timp util și în mod complex a operațiilor de grupare necesare în procesul de prelucrare (pentru fiecare atribut luat în considerare, care reprezintă o „treaptă” a codului, operațiunea de sortare se repetă). Cu cît numărul de atribute este mai mare, cu atît și lungimea codului, inevitabil, crește. În mod firesc, o mai complexă și adîncă prelucrare a informațiilor presupune cuprinderea în cod a unui număr din ce în ce mai mare de atribute, caracteristici. Înscriserea unui astfel de cod de peste 20 de caractere pe întreaga formulărie de gestiune întîmpină serioase greutăți întrucît:

a) scrierea manuală de către beneficiarul însuși a unui număr mare de semne pe fiecare document, începînd cu evidența primară, este o operație consumatoare de muncă și generatoare de erori;

b) codul, ocupînd pe cartelă un număr mare de coloane, pe de o parte restrînge numărul coloanelor operaționale, iar pe de altă parte mărește inutil gradul de dificultate al prelucrării, întrucît necesită o configurație mare de calcul, timp de prelucrare, memorie etc.;

c) acest mod de alcătuire a codului lasă foarte puțin spațiu de manevră pentru beneficiarul prelucrării. Înainte de toate el este circumscris la numărul caracteristicilor reținute pentru realizarea clasificărilor, iar apoi este limitat de numărul valorilor (variantelor) pe care le poate lua fiecare caracteristică în parte.

Era nevoie de un mod total invers de abordare a problemei codificării, respectiv separarea operațiunii de clasificare de cea

de codificare. Trebuia dovedit că informatica creează o independență relativă a codificării față de „inventarul clasificării”, permite urmărirea vieții reale a întreprinderii, a activității tuturor subsistemelor sale primare, fizice-efectorii și a cooperării dintre acestea, din mult mai multe puncte de vedere decât permite C.U.P.S. Astfel, pornind de la ideea utilizării unui sistem de codificare bazat pe identificatori utilizați deja în unele aplicații (la Centrala industrială a confecțiilor București, Direcția Centrală de Statistică, Centrul de calcul al Ministerului Comerțului Exterior și al Cooperării Economice Internaționale, Centrul de calcul al Ministerului Turismului etc.), am încercat să punem problema conceptualizării și generalizării modului de abordare a problemei codificării prin prisma „imploziei”. Fără îndoială că problema în sine este de importanță națională, deoarece realizarea unui sistem unitar de identificare și codificare reprezintă unul din factorii comuni de bază ai tuturor sistemelor informatice din spațiul economiei naționale.

Pentru explicitarea **principiului imploziei** este necesar ca mai întâi să se definească cu claritate noțiunea de identificator.

Prin **identificator** se înțelege, ca și în cazul codului, un simbol (numere și / sau litere), cu deosebirea că identificatorul este fără semnificație operativă, el putând fi atribuit oricărei entități, oricărui întreg ca atare. Singur, identificatorul nu poate spune nimic despre conținutul elementului căruia îi este asociat, reliefația atributelor — descriptorilor — putându-se realiza numai cu ajutorul codurilor.

Sistem informatic dinamic, adaptiv, instruibil

ÎN PROIECTAREA noului sistem am pornit de la constatarea că oricărui produs, înainte de a ieși pe porțile producătorului, i se eliberează un „act de identitate” o anumită documentație (normă internă departamentală — N.I.D., normă internă — N.I., STAS, documentație de preț — D.P., documentație de creație — D.C.), care îi descrie principalele caracteristici, astfel încât să se realizeze o individualizare a sa în mulțimea celorlalte produse. Pentru majoritatea produselor ce se nasc și se vehiculează în economia națională, numărul acestor caracteristici este prea mare pentru a putea fi cuprinse într-un cod de tip C.U.P.S. În consecință, practic se procedează la omiterea caracteristicilor considerate mai puțin importante, renunțându-se astfel la individualizarea produsului la nivel de articol primar. Cu ajutorul identificatorului această situație poate fi evitată pe deplin.

Luând cazul unui costum din nomenclatorul I.C.R.T.I., el primește un număr, de exemplu 712; în dreapta acestui număr se înscriu documentele și caracteristicile din documentație; 1. **ordinul de preț și documentația** (OP, NID, NI, STAS etc.); 2. **denumirea comercială**: costum; 3. **caracteristici privind destinația**: bărbați; 4. **caracteristici economice**: costuri de producție (total, din care: a. materiale și b. cu munca vie), preț de livrare, beneficiu, preț cu amănuntul, rabat comercial etc.; 5. **caracteristici tehnico-funcționale**: natura materiei prime, proces tehnologic de prelucrare, mărime, culoare, desen, textură, model, calitate etc.; 6. **caracteristici de localizare în timp și spațiu**: producător, data fabricării, durata depozitării, data livrării, durata transportului, data recepționării, locul livrării, locul recepționării, locul vânzării, data vânzării, distanța dintre locul livrării și cel al recepționării etc.; 7. **caracteristici de conexiune cu sistemele internaționale** de codificare sau cu sistemele naționale ale unor parteneri străini; 8. **caracteristici de conexiune cu alte sisteme de codificare**: C.U.P.S. A.P.R. sau alte sisteme interne.

Toate aceste caracteristici asociate unui costum pentru bărbați, precum și altele cu nivel mai mare de agregare (ramură a economiei naționale, zonă geografică, sector al economiei naționale etc.) sau, din contră, de un nivel de detaliu mai amănunțit (grosimea firului, număr de bății pe cm liniar de stofă, accesorii, furnituri, căptușeală etc.), în spații dinainte stabilite, se transpun pe o memorie externă — un disc magnetic — după o anumită regulă (de pildă, secvențial sau alfabetic), obținându-se o înșiruire, o listă a tuturor costumelor — la nivel de articol — pentru bărbați, fiecare costum având un număr unic — un identificator — și o descriere corespunzătoare. Con-

diția principală pe care trebuie să o îndeplinească un identificator este **unicitatea**. Unul și același identificator nu poate fi atribuit la mai mult de un element primar.

Pentru a nu se perturba sistemele existente și practicate la diverse nivele, inclusiv C.U.P.S., se pot utiliza codurile actuale ca **sinonime** ale identificatorilor, legătura dintre aceștia realizându-se însă automat. De pildă, actualul sistem de codificare al întreprinderii comerciale cu ridicata pentru mărfuri textile-încălzămintă (I.C.R.T.I.) din București poate fi păstrat așa cum este, numai că fiecare din coduri*) va avea și un corespondent în mulțimea identificatorilor cu care va fi sinonim. Prin introducerea identificatorilor se pot realiza clasificări pornind de la **articol**, și nu de la grupa principală de produse sau de la **produsul principal** — obținându-se astfel avantaje evidente în ceea ce privește: a) creșterea numărului caracteristicilor de individualizare a produselor; b) conexiunea cu documentația de preț, prin faptul că indică adresa la care se pot găsi aceste caracteristici suplimentare de individualizare; c) conexiunea cu alte sisteme de codificare (A.P.R., N.U.M. etc.), pe baza căreia să se obțină automat datele de seamă statistice sau rapoartele solicitate de diferite organe de sinteză.

Pentru produse și servicii, ordinului de preț i se rezervă rolul de „pivotal central” al întregului sistem de identificare și codificare ce stă la baza constituirii fișierelor. Acest lucru se datorește, pe de o parte faptului că nici un produs nu se lansează în producție și nu se pune în circulație fără ca în prealabil să existe ordin de preț, iar pe de altă parte existenței unei practici, unei rețele concrete de circuite informaționale și a unei metodologii corespunzătoare privind modul de elaborare și vehiculare a ordinului de preț ca document economic sintetic.

Conținutul informațional al ordinului de preț poate să rămână așa cum este sau poate să fie chiar îmbogățit, cu condiția unei anumite disciplinări a modului de scriere a descriptorilor produsului, în sensul că descriptorii de aceeași natură, de exemplu materia primă, să fie plasați în toate cazurile în același loc, bunăoară după destinație și înaintea procesului tehnologic, deci într-o **ordine prestabilită**. Numărul **ordinului de preț** — unic pe economie și care oricum este trecut în mod obligatoriu pe documente (factură, aviz de expediție etc.) — poate fi considerat și ca identificator.

În ceea ce privește circuitul documentației de preț, trebuie precizat că, în anul 1980, a fost pusă în circulație o metodologie elaborată sub auspiciile Ministerului Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodării Fondurilor Fixe și Comitetului de Stat pentru Prețuri. Practica de până acum confirmă justetea soluțiilor propuse de autori, ceea ce face ca din acest punct de vedere să se considere că problema, în principiu, este rezolvată.

Rezultă așadar că, practic, există posibilități reale pentru extinderea în cele mai diferite domenii ale economiei naționale a acestei noi concepții care conduce la obținerea unor avantaje cu totul deosebite: ● realizarea unor principii unitare de identificare/clasificare a produselor și serviciilor etc.; ● sistemul este **distribuibil**, prin aceea că distribuirea nomenclatoarelor și cataloagelor se face de producători, care devin astfel principalii furnizori de coduri; ● sistemul propus este **dinamic**, în sensul că permite modificarea structurilor, a criteriilor de clasificare, adăugarea de criterii noi, existența sinonimelor etc.; ● sistemul este **adaptiv**, putând face față automat și cu ușurință unor cereri diverse de agregare, respectiv defalcare, precum și de adăugare de noi atribute; ● permite reducerea substanțială a efortului de culegere a datelor, asociind automat o serie de date existente în catalog la tranșacțiile supuse prelucrării; ● reduce la minim erorile de prelucrare, ridicând prin aceasta și nivelul calitativ al situațiilor furnizate, paralel cu micșorarea timpului de prelucrare; ● permite realizarea legăturii cu orice sistem de codificare existent, pe care îl poate accepta fie ca sinonim, fie ca superior sau inferior, oferind în cadrul acestei concepții, posibilitatea utilizării sistemelor deja elaborate.

Gh. NISTORESCU
N.I. ZAHARIA

*) În actualul sistem de codificare internă al I.C.R.T.I.-București, codul de preț cuprinde peste 10 cifre pentru a fi compatibil cu sistemul C.U.P.S. nu satisface toate cerințele beneficiarilor.

MECANISMUL ECONOMICO-FINANCIAR: FUNȚIONALITATE — EFICIENȚĂ

EXTINDEREA AUTOGESTIUNII IN INSTITUȚIILE DE STAT

DEZVOLTAREA și diversificarea activității instituțiilor, mai ales ca urmare a integrării unor activități productive, de prestații și cercetare, a dus la un regim de finanțare complex și variat, care pe parcursul anilor s-a perfecționat continuu. În prezent, din punct de vedere al regimului de finanțare, se pot delimita următoarele categorii de instituții de stat: instituții finanțate integral de la buget (instituții bugetare), instituții la care se îmbină finanțarea bugetară cu diferite modalități de autofinanțare (instituții cu finanțare mixtă) și instituții prevăzute a trece pe principiul autogestiei economico-financiare.

IN PRIMA CATEGORIE se cuprind bibliotecile, instituțiile juridice, instituțiile administrative etc. Raporturile lor cu bugetul se stabilesc potrivit principiului bugetului brut, adică cheltuielile li se acoperă integral de la buget, iar eventualele venituri se varsă, de asemenea integral, la buget. Finanțarea de la buget se face pe structura cheltuielilor după natura lor, adică pe cadrul comun al clasificății bugetare.

În cea de a **doua** categorie, la finanțarea bugetară, care este preponderentă, se adaugă și unele venituri proprii, realizându-se astfel o finanțare mixtă. În funcție de tehnica finanțării de la buget și de ponderea autofinanțării în asigurarea resurselor, în această categorie se pot distinge mai multe tipuri de instituții.

Astfel, există în primul rând instituții care aplică un regim de autofinanțare **limitat** la anumite subunități sau activități producătoare de venituri, fie că este vorba de prestații către populație, fie chiar de activități din care rezultă bunuri materiale destinate consumului populației sau autodotării (exemplu: licee cu ateliere-școală, unități de asistență socială care organizează ateliere în care își desfășoară activitatea bătrânii, pensionarii sau copiii invalizi etc.). Plusul de venituri din activitățile autofinanțate se reportează pentru anul următor păstrându-și destinația specială, sau se varsă în anumite cote la

buget. Finanțarea de la buget se face tot pe structura cheltuielilor, adică pe cadrul comun al clasificății bugetare, având în vedere preponderența acestei finanțări în asigurarea resurselor.

Există apoi instituții la care problema autofinanțării se pune nu numai la nivelul subunităților sau activităților producătoare de venituri, ci pe **ansamblul activității** lor. În cadrul acestora sfera autofinanțării este, deci mai largă, deși preponderență rămâne tot finanțarea bugetară. Este vorba de instituțiile de învățământ superior la care pentru autofinanțare se rețin atât veniturile din activitățile trecute în regim de autofinanțare cât și alte venituri legate nemijlocit de activitatea lor specifică și în primul rând veniturile din integrarea învățământului cu producția și cercetarea. Disponibilitățile bănești de la sfârșitul anului din activitățile autofinanțate nu se mai rețin pentru anul următor cu aceeași destinație și nici nu se varsă la buget, așa cum se întâmplă la instituțiile menționate mai înainte, ci se preiau pentru nevoile **generale** ale instituției în anul următor, pierzându-și astfel caracterul de mijloace de destinație specială, depersonalizându-se. Finanțarea de la buget se face și în cazul acestor unități tot pe structura cheltuielilor, având în vedere ponderea mare a resurselor bugetare în acoperirea nevoilor lor.

Tot în categoria unităților cu finanțare mixtă putem încadra și așa-numitele „instituții subvenționate”. Acestea se disting de cele anterioare prin faptul că rețin pentru nevoile de autofinanțare toate veniturile pe care le realizează din activitatea lor specifică și că diferența dintre venituri și cheltuieli o primesc de la buget nu pe structura cheltuielilor, adică pe cadrul comun al clasificății bugetare, ci într-o sumă globală, prin subvenție. Raporturile lor cu bugetul se realizează astfel „per sold”, adică potrivit principiului bugetului net. În această situație sînt, de exemplu, instituțiile artistice de spectacole la care finanțarea bugetară asigură peste 80% din resursele financiare necesare funcționării lor.

În cea de a **treia** categorie se încadrează instituțiile care se autofinan-

țează integral sau în cea mai mare măsură, și care, potrivit prevederilor Legii nr. 5/1978 sînt considerate instituții ce funcționează pe principiul autogestiei economico-financiare. În acest sens Legea precizează că: „instituțiile de stat care desfășoară activități și acțiuni proprii sau organizează unități și subunități anexe, producătoare de venituri, se organizează și funcționează pe principiul autogestiei economico-financiare cu buget propriu de venituri și cheltuieli, în condițiile prevăzute de lege” (art. 106). Și mai departe, legea conține prevederi din care rezultă că definitiv pentru conceptul de autogestie economico-financiară în sfera instituțiilor este nu numai simplul fapt al realizării unor venituri din activități specifice ci și o anumită mărime a acestora: „Instituțiile de stat care, potrivit legii, sînt organizate și funcționează pe principiul autogestiei economico-financiare, sînt obligate să-și acopere cheltuielile din venituri **proprii**, integral sau în cea mai mare măsură” (s.n.). Pentru a satisface această cerință, tot în lege se stipulează că: „Instituțiile de stat au obligația să acționeze permanent pentru desfășurarea, în domeniul lor, a unei activități care să asigure satisfacerea cerințelor oamenilor muncii în cit mai bune condiții și la un nivel calitativ ridicat, precum și pentru organizarea de activități producătoare de venituri, în scopul eliminării sau diminuării alocațiilor și sporirii contribuției proprii la bugetul de stat” (art. 8).

Diversitatea reglementărilor privind regimul de finanțare al instituțiilor de stat a dus și la o diversitate de instrumente de planificare financiară. Unele instituții utilizează 2—3 planuri diferite pentru reflectarea resurselor financiare care se formează și se repartizează în cadrul lor, generînd un volum mare de muncă.

PE LINIA cerințelor noului mecanism economico-financiar, în anul 1979 s-a introdus și în sfera instituțiilor bugetul de venituri și cheltuieli pentru instituțiile prevăzute a funcționa în re-

gim de autogestiune economico-financiară. În mod formal el a fost extins și la instituțiile „bugetare”. Cât timp în sfera acestor instituții nu a avut loc nici o schimbare de relații financiare, ele vărsind mai departe veniturile realizate la buget, s-a ajuns la o necondordanță între conținut și formă, bugetul de venituri și cheltuieli necăpătând astfel caracterul de balanță financiară cum indică numele său.

Autogestiunea economico-financiară este o etapă superioară în organizarea instituțiilor de stat. Drumul spre ea — mai lung sau mai scurt — presupune dezvoltarea elementelor de autogestiune existente în actuala organizare și funcționare a instituțiilor conform Decretelor nr. 151/1975 și nr. 14/1976 pentru a ajunge la acel volum de venituri proprii care să acopere cheltuielile integrale sau în cea mai mare parte — așa cum se prevede în Legea nr. 5/1978. O primă măsură care s-ar impune ar fi generalizarea regimului aplicat instituțiilor de învățământ superior la toate instituțiile de stat în sensul lăsării la dispoziția acestora în întregime a plusului de venituri realizat din activitățile autofinanțate, pentru nevoile generale ale instituțiilor respective, precum și a tuturor veniturilor realizate din activitățile lor specifice. În legătură cu aceasta apare și necesitatea unificării reglementărilor privind regimul de finanțare al instituțiilor în spiritul Legii cadru nr. 5/1978. Un act normativ cuprinzător care să ia în considerație particularitățile diferitelor categorii de instituții și să marcheze diferitele va-

riante de autofinanțare — care sînt tot atâtea etape intermediare spre realizarea obiectivului autogestiunii în sfera instituțiilor — ar fi de natură să elimine fărâmițarea actuală a fondurilor și relațiilor financiare în cadrul instituțiilor și ar simplifica planificarea financiară.

Reglementarea trecerii instituțiilor în regim de autogestiune economico-financiară (sau chiar numai de autofinanțare limitată la unele subunități sau activități din sfera acestora cum am văzut mai înainte) are la bază motive temeinice. Se știe că, în general, instituțiile de stat sînt mari consumatoare de fonduri bugetare. În dimensionarea cheltuielilor ele exercită o anumită presiune asupra resurselor bugetare. Trezindu-le într-un regim de finanțare bazată exclusiv pe surse proprii sau pe resurse proprii completate cu cele bugetare, deci la o corclăție cu bugetul per sold, se crează premisele creșterii rolului finanțării bugetare ca pîrghie în activitatea instituțiilor, condiționîndu-se acordarea fondurilor bugetare de nivelul îndeplinirii sarcinilor de plan privind veniturile proprii, mergînd pînă la reducerea cheltuielilor planificate corespunzător cu suma sau procentul de venituri proprii nerealizate. Acest aspect ni se pare deosebit de interesant pentru statutul financiar al instituției de stat în societatea socialistă. Presiunea instituției asupra mijloacelor bugetare se va atenua și preocupările acesteia se vor direcționa și spre activitățile (sectoarele) producătoare de venituri — potrivit specificu-

lui activităților lor, deci spre acele surse de venituri care depind de eforturile proprii. Condiționarea finanțării bugetare de gradul de realizare a veniturilor proprii este, în esență, o modalitate de aplicare a noului mecanism economico-financiar în sfera instituțiilor, care va impulsiona preocupările pentru utilizarea rațională a fondurilor, pentru introducerea criteriilor de eficiență economică în activitatea lor.

Pentru autogestiune și autofinanțare în sfera instituțiilor pledează și necesitatea simplificării circuitelor financiare. Acordînd instituției dreptul de a reține veniturile din activitatea specifică pentru acoperirea cheltuielilor se evită un dublu circuit bugetar, se adaugă un element în plus în direcția realizării bugetului net, fapt deosebit de important în înfăptuirea noului mecanism economico-financiar. Situația de pînă acum de a stabili corelația cu bugetul per total venituri și total cheltuieli (prin așa numitul „regim bugetar”), care provoacă un circuit steril de fonduri și amplifică artificial veniturile și cheltuielile bugetare, încetează prin trecerea la autogestiune economico-financiară. Vor fi vărsate însă, mai departe, la buget acele venituri care nu sînt legate direct de activitățile specifice instituțiilor, cum ar fi cele din valorificarea unor materiale supranormative, unor mijloace fixe devenite disponibile etc.

dr. Ilie RĂMNICEANU
Cluj-Napoca

Viziune realistă, științifică

(Urmare din pag. 2)

cărilor de pînă acum de a se ajunge la anumite înțelegeri, cu privire la lichidarea subdezvoltării și realizarea unei noi ordini economice internaționale, România apreciază că contradicția dintre țările bogate și țările sărace, dintre cele dezvoltate și cele în curs de dezvoltare s-a agravat și se manifestă în forme tot mai puternice, căpătînd trăsăturile unei contradicții fundamentale a epocii. Situația gravă creată ca urmare a crizei economice mondiale, a politicii imperialiste, neocolonialiste, impune să se acționeze, după părerea României, pentru accelerarea progresului economico-social al țărilor în curs de dezvoltare, pentru abordarea într-un spirit nou a problemei creditelor acordate acestor țări, practicarea unor schimburi economice reciproc avantajoase, fără restricții și discriminări, asigurarea accesului, în condiții acceptabile, al acestor țări la tehnologiile moderne, pentru instaurarea unor relații noi între state și crearea unei noi ordini economice și politice internaționale.

Lipsa de progrese în soluționarea acestor probleme grevează viitorul omenirii în următoarele decenii, putînd să ducă la adîncirea decalajelor, amplificarea sărăciei pe glob, înglodarea unor țări în datorii pînă la starea de insolvabilitate, crearea de

situații explozive, cu urmări incalculabile pentru întreaga comunitate internațională. În această privință tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a pronunțat în mod categoric, spunînd: „Fără lichidarea subdezvoltării și realizarea noii ordini economice internaționale — problemă ce afectează două treimi din omenire — este greu de vorbit de stabilitate economică mondială, de realizarea unei lumi a colaborării pașnice. Între problema dezarmării și problema noii ordini economice internaționale există o strînsă interdependență”. (Expunere la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 1-2 iunie 1982, Editura politică, București, 1982, p. 76).

Sesizînd cu acuitate aceste probleme, România consideră că țările socialiste trebuie să joace un rol activ, de prim ordin în edificarea unei noi ordini internaționale. Ea a acționat de la început fără rezerve, împreună cu țările Grupului celor 77 din care face parte, cu celelalte țări în curs de dezvoltare, pentru instaurarea unei noi ordini economice internaționale, acest obiectiv fiind înscris în programul partidului. Acum, România, conștinuîndu-și eforturile în această direcție, avansînd numeroase propuneri, militează pentru întărirea solidarității și colaborării dintre țările în curs de dezvoltare, pronunțîndu-se pentru realizarea unei reuniuni la nivel înalt a acestor țări consacrată problemelor economice internaționale. Ea consideră că rațiunea va prevala și vor demara negocierile globale în problemele economice internaționale, deoarece fără realizarea unor progrese substanțiale pe calea instaurării unei noi ordini economice internaționale lumea de la sfîrșitul secolului va arăta mai rău decît cea din prezent.

Productivitatea muncii — efectul unor multiple corelații de natură tehnică și economică

PROGRESUL TEHNIC, prin multitudinea de efecte pe care le generează, reprezintă o cale principală de creștere a productivității muncii, de economisire a muncii sociale. Promovarea rapidă în producție a celor mai noi cerciri ale științei și tehnicii asigură nu numai economisirea muncii vii ci și a celei materializate, valorificarea superioară a bazei de materii prime, creșterea calității producției etc., acționând astfel în variate direcții asupra creșterii eficienței întregii munci sociale.

Dar, deși în general înnoirea fondurilor fixe reprezintă un factor esențial de creștere a randamentului muncii, aceasta nu asigură automat și în orice condiții sporurile de producție și de calitate așteptate, valorificarea superioară a potențialului lor de progres fiind influențată de numeroși alți factori. Tocmai determinarea acestor influențe, determinarea ponderilor respective a constituit obiectul unei cercetări desfășurate pe un eșantion reprezentativ: 26 unități industriale din cadrul Centralei Industriale Lîinii.

Surprinderea aspectelor vizate a necesitat și unele împropătări de ordin metodologic. După cum este știut, între indicatorul productivității muncii și cel al înzestrării cu fonduri fixe se stabilește o legătură directă pe baza relației:

$$\frac{Q}{L} = \frac{F}{L} \cdot \frac{Q}{F}$$

unde: $\frac{Q}{L}$ — productivitatea muncii calculată ca producție pe

o persoană ocupată; $\frac{F}{L}$ — înzestrarea tehnică a muncii, calculată ca fonduri fixe pe o persoană ocupată; $\frac{Q}{F}$ — eficiența

fondurilor fixe, calculată ca producție la 1000 lei fonduri fixe.

Se remarcă faptul că relația utilizată surprinde fenomenul în evoluție, deci sub aspect dinamic. Acesta este aspectul analizat indeobște în studiile economice consacrate problemei în discuție. Analiza dinamică își are, desigur, importanța ei în desprinderea unor concluzii utile dar nu este suficientă mai ales atunci cînd se compară nivelul unor indicatori pentru mai multe ramuri, subramuri sau întreprinderi. În acest caz, analiza statică, ce surprinde fenomenul la un moment dat, poate releva mai bine intensitatea și modul diferențiat de combinare a indicatorilor analizați. În cele ce urmează vom încerca să relevăm tocmai dependența nivelului productivității muncii de înzestrarea cu fonduri fixe și de eficiența cu care acestea sînt utilizate.

Revenind la analiza eșantionului; ales se vedește că, deși omogene sub aspectul profilului de producție și al dotării tehnice, variațiile de productivitate sînt destul de mari între unități; acestea au registru de variație de la 1 la 4,3 la nivelul productivității muncii, 1 la 3,1 ori la fonduri fixe pe persoană și 1 la 4,2 ori la eficiența fondurilor fixe. Calculele de corelație și regresie simplă relevă că între nivelul productivității muncii și ceilalți doi indicatori, luați separat, există o legătură pozitivă și semnificativă. Dar, fiecare în parte, explică în mică măsură diferențele de productivitate dintre întreprinderi, dacă avem în vedere că valorile coeficientului de determinație sînt de 0,30 în cazul înzestrării cu fonduri fixe și 0,46 în cazul eficienței utilizării acestora. În schimb, calculele pe baza unei funcții de regresie multiplă oferă imaginea unei dependențe strînse a productivității muncii de cei doi indicatori combinați, respectiv fonduri fixe pe o persoană și eficiența utilizării fondurilor fixe, aceștia explicînd în proporție de 85% diferențele de productivitate dintre întreprinderi.

Aceste calcule de corelație pun în evidență numai dependența nivelului productivității muncii de înzestrarea cu fonduri fixe și eficiența utilizării acestora; ele nu relevă însă diferențele, abaterile consemnate între întreprinderi în situațiile menționate. Pentru a surprinde diferențele (în plus sau minus) de productivitate ale fiecărei întreprinderi față de medie (luată 100%), valorile respective pot fi descompuse în conformitate cu influențele pe care le exercită fiecare din cei

doi indicatori ca și alți factori reziduali. Se obține astfel o grupare a întreprinderilor după măsura în care înzestrarea cu fonduri fixe și eficiența utilizării acestora contribuie la realizarea unor niveluri diferite de productivitate a muncii. (tabelul).

Este de remarcat că modul în care se grupează întreprinderile corespunde în mare parte cu ierarhia lor după nivelurile de productivitate. În raport de contribuția celor doi indicatori se obțin patru grupe de întreprinderi: o primă grupă, situată de altfel în fruntea ierarhiei după nivelul productivității muncii, o constituie întreprinderile la care toți indicatorii au efecte pozitive; la a doua grupă, înzestrarea tehnică are o contribuție pozitivă dar eficiența utilizării fondurilor fixe este scăzută; la cea de-a treia grupă, nivelul mai redus de înzestrare tehnică afectează pe cel al productivității muncii (contribuție negativă) iar eficiența compensează într-o anumită proporție aceste efecte; în fine, ultima grupă include întreprinderile situate în partea de jos a ierarhiei, la care contribuția ambilor indicatori este negativă.

— în % —

Întreprinderea	Contribuția (±)		
	înzestrării cu fonduri fixe	eficienței utilizării fondurilor	alți factori
F.L.P. Ghimbav	+ 33,6	+ 51,0	+15,4
Întreprinderea „Musceleanca“	+ 38,0	+ 48,4	+13,6
„Dumbrava“-Sibiu	+ 59,2	+ 28,5	+12,3
„Libertatea“-Sibiu	- 54,8	+199,2	-44,4
I. Română de pîslă	+178,7	- 53,4	-25,3
„Dorobanțul“-Ploiești	+ 52,3	+ 65,3	-17,6
I. Volvatir Tg. Neamț	- 30,0	- 80,7	+10,7
„Postăvăria“ Română	- 33,8	- 81,4	+15,2
Fil. P. Miercurea Ciuc	- 9,9	- 95,3	+ 5,2
F.L.P. Buzău	+ 17,4	- 88,9	-28,5
„Independența“-Craiova	- 32,2	- 83,7	+15,9

Prin acest model de analiză obținem o imagine mai reală a influenței pe care o exercită înzestrarea muncii cu fonduri fixe și eficiența utilizării acestora asupra productivității muncii față de calculele de corelație și regresie. Nu numai că se relevă contribuția diferită a celor doi indicatori, dar este exprimată și măsura în care această contribuție determină un anumit loc în ierarhia după nivelul productivității muncii. Bunăoară în cazul nostru apare evident că deși realizarea unor niveluri diferite ale productivității muncii este determinată de diferențele de înzestrare tehnică dintre întreprinderi, eficiența utilizării fondurilor fixe este în cea mai mare parte factorul de departajare a întreprinderilor.

Modul în care sînt utilizate mijloacele tehnice din dotarea întreprinderilor este de fapt hotărîtor pentru atingerea unui nivel mai înalt sau mai redus al productivității muncii. Este evidențiat, pe baza analizei eficienței utilizării fondurilor fixe în efortul de sporire continuă a productivității muncii, indicator care la rîndul său este influențat de factori specifici.

Pe un plan mai general aceste rezultate parțiale subliniază necesitatea unei cît mai judicioase drămuiri a eforturilor materiale, financiare și umane. Se poate anticipa că, în funcție de scopul propus — atingerea unui anumit nivel și structură de producție realizate la o productivitate și calitate cît mai înaltă — înzestrarea tehnică a muncii nu are o poziție privilegiată. Se poate dovedi în fiecare caz concret care este sfera de influență a acestor factori, spre ce direcții se cer orientate precumpănitor eforturile. Totodată, pe baza unei astfel de analize se obțin indicații suficient de precise privind raportul care trebuie să existe între măsurile cu caracter investițional, de modernizare a bazei tehnice și cele cu caracter tehnico-organizatoric de sporire a eficienței utilizării fondurilor fixe.

Ovidiu NANEȘ

Strategia inovațională — vector al dezvoltării

REFERINDU-NE la rolul tot mai important ce revine factorului tehnico-științific în impulsivitatea procesului de creștere nu facem evident, decât să repetăm un adevăr arhimoscut. Sublinierea dobândește însă importanța practică și evidențiază aspecte noi de îndată ce depășim sfera afirmațiilor generale pentru a supune analizei aspecte ce țin de anatomia acestui proces. Astfel, se remarcă atenția în creștere pe care specialiștii o acordă dimensiunii strategice pe care o comportă promovarea progresului tehnic, strategie ce ar încorpora două elemente fundamentale: o dinamică accentuată pe fondul unei considerabile diversități internaționale (și chiar în cadrul aceleiași țări), un caracter global în virtutea căruia sînt implicate și situate în relații specifice toate nivelurile economiei: macro, meso, micro.

O ilustrare tipică a dinamismului strategiilor inovaționale de anvergură națională o reprezintă Japonia. După cum observă cercetătorii fenomenului japonez, o primă etapă în strategia inovațională promovată în această țară s-a conturat în anii '60 și a fost caracterizată prin importul de tehnologie și orientarea spre producția de serie mare urmărindu-se cu precădere diminuarea costurilor și mecanizarea-automatizarea proceselor de fabricație. Ulterior, în anii '70, ca o reacție la criza energetică și de materii prime, orizontul cercetării a fost extins la domenii noi cum ar fi economisirea de energie (care absorbea în 1977 circa 7,7 la sută din totalul cheltuielilor pentru cercetare), reducerea poluării, dezvoltarea unor tehnologii de vîrf. Din această ultimă categorie, semnificativ sub aspectul orientării strategice este acțiunea de selecție a unor tehnologii și stabilirea priorităților de dezvoltare, acțiune care a condus în final la identificarea și selecționarea unui număr de 44 de tehnologii — unele confirmate, altele aflîndu-se la momentul respectiv într-o zonă de anticipație tehnologică — dintre care s-a desprins ca importanță electronică.

În sfîrșit, în acest deceniu și în perspectivă, politica japoneză promovată în sfera tehnico-științifică are fixate trei obiective primordiale: a) consolidarea rezultatelor dobîndite; b) selecția și formarea unor contingente largi de specialiști cu înalt nivel de creativitate; c) crearea mijloacelor tehnico-economice și financiare apte să asigure independența tehnologică a țării — strategii ale cărei principale puncte de susținere sînt cercetările în domeniul electronicii, — energeticii, biologiei, științei materialelor, transporturilor, tehnologiilor spațiale, oceanografice, dar și perfecționării tehnicilor de producție, controlul și îmbunătățirea calității. Dinamica — în consens cu specificul său anticipativ în comparație cu alte sfere ale economiei — strategia inovațională macroeconomică utilizată de japonezi are totuși elemente de continuitate, cel mai important fiind considerat orientarea fermă spre o cercetare condusă prin costuri (să se obțină efecte cît mai mari cu cheltuieli cît mai reduse) spre deosebire de concepția americană în care cercetarea este orientată în funcție de performanță (cu alte cuvinte se acordă prioritate realizării unor produse și tehnologii de înaltă performanță, urmînd ca ulterior să se determine costurile).

Caracterul dinamic și diferențiat al strategiilor inovaționale, legătura lor nemijlocită cu un anumit nivel de dezvoltare economică, cu particularitățile socio-economice dintr-o țară sau alta sînt reliefate și de experiența așa-numitelor țări recent industrializate din sud-estul continentului asiatic. După cum observă specialiștii, în prima etapă a dezvoltării lor aceste state s-au aflat într-o situație similară cu cea în care se afla Japonia în anul '60: au devenit importatoare de tehnologie de la societățile japoneze așa cum acestea procedaseră la rîndul lor în raport cu statele occidentale și în special S.U.A. Strategia aplicată a avut un caracter bifocal: pe de o parte imitația concurențială, iar pe de altă parte, situarea în poziția de mic furnizor specializat. Ambele opțiuni au la bază judecata potrivit căreia pot fi obținute avantaje comparative ca urmare a costului scăzut al forței de muncă.

Situația pe o nouă treaptă de dezvoltare economică a impus la nivelul acestor state reconsiderarea strategiei inovaționale promovate. Treptat se constată un abandon al mecanismului fostului plan în prezent în favoarea unei politici de mo-

dificare selectivă a produselor. Această strategie — care dă roade mai ales în cazul întreprinderilor mici și mijlocii cu resurse financiare relativ limitate — urmărește o mai strînsă legătură cu piața și transformarea unor produse deja existente în funcție de particularitățile unor clienți determinați. Astfel, în cazul unor produse destinate țărilor dezvoltate, se practică formula „scaling up“ care constă în adăugarea, îmbogățirea produsului sub aspectul designului, al funcționalității etc.; dimpotrivă, cînd beneficiarii sînt cumpărători din țările în curs de dezvoltare producătorii optează pentru o simplificare tehnico-funcțională a produselor.

Eficiență, oferind posibilitatea diversificării piețelor de desfacere (atît geografic cît și ca nivel de exigență), această strategie are totuși neajunsuri importante care sporesc treptat ca pondere. Este vorba, după cum subliniază cercetătorii fenomenului dar și factorii de conducere din țările respective, de neajunsurile care derivă din poziția dependentă față de piață, față de modificările ei. Or, într-un mediu economic atît de dinamic, imprevizibil, caracterizat prin înalt nivel concurențial se consideră că numai promovarea unei strategii inovaționale pe produs, familii de produse, tehnologii poate asigura viabilitatea pe termen lung. Se schițează, în fapt, coordonatele unei autentice mutații: producătorii nu își mai propun să răspundă unor cerințe existente ale pieței, ci să realizeze produse noi gîndite să satisfacă trebuințele noi.

Complexitatea strategiilor inovaționale se evidențiază dacă urmărim acest fenomen în adîncime pe diferite niveluri de complexitate și cuprindere ale economiei. Astfel, alături de elementele de ordin macroeconomic, există strategii specifice unor ramuri. Un caz concret care pune în evidență opțiunile diferite și efectele unor atare alegeri poate fi considerat, după cum se arată în unele studii, subramura semiconductorilor, evoluții urmărite în cazul principalelor state producătoare: S.U.A. și Japonia. În economia americană producerea semiconductorilor a fost impulsivă de cererea militară și ulterior de cea industrială. Interesant este modul de organizare al acestei subramuri: concentrarea redusă și înalt nivel concurențial, simultan cu tendințele accentuate de integrare pe flux tehnologic. Dimpotrivă, ca urmare a politicii de import de tehnologie practică, producția de semiconductori cunoaște în Japonia un nivel înalt de concentrare și integrare; strategia japoneză ar consta astfel în achiziția de tehnologie pentru a dezvolta producția de masă în mari întreprinderi integrate susținute considerabil pe plan financiar și de către stat.

În mod firesc, strategia inovațională cunoaște forme specifice la nivelul unităților direct productive. Din perspectivă microeconomică procesul inovațional ar îmbrăca, potrivit opiniilor unor specialiști, trei aspecte majore: elaborarea strategiilor de dezvoltare tehnologică, aspecte vizînd strategia de lansare a noilor produse, strategia de înnoire a structurilor organizaționale.

Prima grupă de probleme cuprinde activitatea de identificare, selecție și dezvoltare a tehnologiilor astfel încît să se asigure o rezervă permanentă de soluții pe termen lung. Sînt solicitate în acest cadru capacitatea de a elabora prognoze tehnologice, realiste, abilitatea de a surclasa întreprinderile concurente etc. Strategia de lansare a produselor noi presupune, la rîndul său, mai multe etape. Este vorba de evaluarea corectă a pieței, ceea ce impune desprinderea trăsăturilor dominante ale unui anumit segment de piață, analiza riscurilor (riscul unei piețe nesemnificative ca volum, riscul de a fi respins de piață, gradul de rezistență la schimbare al beneficiarilor potențiali), atacarea în prealabil a unor segmente restrînse astfel încît producătorul să obțină, cu minimum de pierderi, o experiență de producție și desfacere. O altă fază surprinde pregătirea internă a întreprinderii pentru înnoire: în plan profesional, precum și sub aspectul responsabilității ce revine fiecărui lucrător din întreprindere în asigurarea succesului procesului de înnoire. În sfîrșit, a treia fază, lansarea propriu-zisă, este dependentă de calitatea personalului comercial și a rețelei de comunicare.

Cît privește inovarea la nivelul structurilor organizaționale se pornește de la necesitatea depășirii opticii care a prevalat pînă în prezent și în care reorganizarea structurilor viza exclusiv aspecte tehnico-economice în favoarea unei viziuni mai largi care înglobează și dimensiunea socială, sau altfel spus, să țină seama de reacțiile, atitudinile, compartamentul, aspirațiile grupurilor care reprezintă simultan obiectul și subiectul procesului de înnoire.

Întă prezentate succint câteva dintre reperele procesului inovațional de a cărui vitalitate, judicioasă gestionare și adaptare la condițiile specifice fiecărei economii depinde progresul economic și social, afirmarea efectivă a științei și tehnicii moderne ca forță nemijlocită de producție.

Cristian POPESCU

Ridicarea competenței profesionale a oamenilor muncii — componentă a creșterii eficienței

PERFECTIONAREA permanentă a pregătirii profesionale a tuturor oamenilor muncii este un factor important al dezvoltării în continuare a economiei în ritm susținut, pe calea intensivă. Creșterea mai accentuată a productivității muncii, îmbunătățirea calității producției și ridicarea eficienței întregii activități economice, pe baza celor mai noi realizări ale științei și tehnologiei, sînt de neconceput fără desfășurarea, în fiecare întreprindere, a unei activități eficiente de perfecționare, care să contribuie la creșterea competenței profesionale a oamenilor, la utilizarea eficientă a resurselor umane. În acest sens, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia recent: „Este necesar să aplicăm cu toată fermitatea măsurile stabilite privind perfecționarea în continuare a învățămîntului, legarea sa mai strînsă de producție, ridicarea nivelului de pregătire profesională și tehnică a muncitorilor, tehnicienilor, specialiștilor, a tuturor oamenilor muncii. Este — cred — bine înțeles de toate consiliile de conducere că minuirea mijloacelor moderne, realizarea unei producții de înaltă calitate cer cunoștințe, o temeinică pregătire profesională, tehnică și științifică a oamenilor muncii, a specialiștilor... trebuie să avem permanent în vedere că nu se poate rămîne la ceea ce s-a învățat în școală, că modernizarea tehnicii, a producției, calitatea cer perfecționarea continuă a cunoștințelor, ridicarea nivelului de pregătire profesională, tehnică și științifică”.

Rezultatele bune obținute de întreprinderi în dezvoltarea și ridicarea nivelului tehnic al producției au fost posibile, fără îndoială, și ca urmare a creșterii competenței profesionale a oamenilor, prin dobîndirea, la programele de perfecționare, a cunoștințelor, deprinderilor și aptitudinilor necesare; introducerea în producție a noilor tehnologii, moderne, de mare productivitate; utilizării cu eficiență sporită a mașinilor, utilajelor, instalațiilor și echipamentelor de înalt nivel tehnic din dotarea întreprinderilor; aplicării metodelor și tehnicilor moderne de conducere și organizare a producției și a muncii ș.a. În unele cazuri însă, se constată o organizare defectuoasă a procesului de pregătire și perfecționare și, ca o consecință, rămînerea în urmă a nivelului de calificare al oamenilor față de gradul de înzestrare a unităților în care lucrează.

În cadrul funcției de instruire cu care sînt învestite, întreprinderile au obligația să asigure fiecărui om al muncii perfecționarea de care are nevoie. În principal este vorba de:

- integrarea rapidă a noilor încadrați, în întreprindere și în propria muncă, precum și instaurarea lor în legătură cu sarcinile postului, cu regulile de ordine și disciplină a muncii, cu obligațiile și drepturile ce le revin;
- organizarea, în timpul și în afara orelor de muncă, a perfecționării de care oamenii au nevoie pentru a îndeplini eficient sarcinile care le sînt încredințate;
- îndrumarea și asigurarea condițiilor necesare pentru ea, în timpul lor liber, oamenii să-și perfecționeze cunoștințele și deprinderile, în afara actualelor sarcini de muncă;
- respectarea prevederilor legale cu privire la organizarea activității de perfecționare.

În acest sens sugerăm unele elemente pentru mai buna definire a scopurilor, obiectivelor și strategiei de perfecționare.

Necesitatea imbinării formelor colective de instruire cu autoperfecționarea

PRIMA problemă care se cere a fi rezolvată este cuprinderea sistematică a tuturor oamenilor muncii în activitatea de perfecționare. Trecerea, cu începere din acest an — la indicația secretarului general al partidului — la forma **cursurilor serale săptămînale** a imprimat acestei cuprinderi un caracter mai organizat. În foarte multe unități, consiliile oamenilor muncii au luat măsuri de a rezerva o după-amiază pe săptămînă exclusiv pentru astfel de activități, ceea ce asigură și o frecvență mai bună a celor înscriși. Unele cadre — în special cu funcții de conducere — cuprinse în aceste cursuri iau pentru prima dată contact cu o formă organizată de perfecționare. Însă, din motive obiective (lucrul în schimburi, naveta între domiciliu și locul de muncă ș.a.), unii oameni ai muncii nu pot participa

la cursuri după program. Pe de altă parte, nevoile de perfecționare ale unor lucrători pot fi satisfăcute la fel de bine, uneori chiar mai bine, prin alte forme de perfecționare, individuale sau colective, decît prin cursuri (pentru o bună parte dintre muncitori, spre exemplu, cea mai eficientă este instruirea la locul de muncă de către șefii direcții). În altă ordine de idei, perfecționarea continuă nu înseamnă ca toți oamenii să participe an de an la cursuri sau alte forme organizate; practica a demonstrat că este suficientă o **participare periodică și ori de cîte ori este nevoie**. Dealtfel, ar fi și greu pentru o întreprindere (pentru cele mari chiar imposibil) să conceapă și să pregătească cursuri de perfecționare în care să cuprindă, în fiecare an, toți oamenii muncii (bineînțeles, dacă nu vrea să o facă doar formal și superficial); mult mai lesnicios și mai eficient este să organizeze **programe mai puține, dar care să se finalizeze cu rezultate practice** în activitatea economică.

Perfecționarea continuă și progresivă este un proces de instruire atît de cuprinzător, încît se desfășoară pretutindeni și permanent; numai o parte din acest proces este prevăzută și planificată, deoarece în cadrul întreprinderii oamenii pot să învețe și individual multe lucruri folositoare — în mod continuu, neplanificat și necentrolat. Iată de ce activitatea de perfecționare trebuie concepută și organizată într-o viziune modernă, în care **participarea periodică la forme colective a fiecărui lucrător să se imbine armonios cu autoperfecționarea**. Întreprinderea are, în promovarea acestui concept, obligații privind: prevederea, prin planuri anuale și de perspectivă, a formelor colective; educarea conștiinței oamenilor muncii asupra propriei lor nevoi de a se dezvolta profesional; stimularea (iar la nevoie, chiar obligarea) lor de a realiza această dezvoltare, completînd participarea periodică la cursuri cu autoinstruirea; asigurarea condițiilor necesare acestui proces; controlul (în cazul autoperfecționării — de către șeful ierarhic al celui ce se instruește); evaluarea (la absolvirea formelor colective, ca și prin aprecierile anuale) și recompensarea materială și morală, potrivit legii, pentru rezultatele obținute în producție în urma instruirii și/sau autoinstruirii.

Sînt încă întreprinderi unde programele sînt concepute, pregătite și realizate superficial, scopul și obiectivele lor necorespunzînd problemelor legate de sarcinile de producție, iar conținutul, prea general și teoretic, fiind rupt de nevoile reale de perfecționare; unde grupele sînt constituite din cursanți avînd preocupări, niveluri de calificare și chiar meserii sau specialități diferite; unde cursurile nu fac decît să reia programele analitice din învățămîntul profesional, deși oamenii au nevoie să învețe cum să execute cît mai bine sarcinile ce le revin la locul de muncă. Asemenea situații, la care se adaugă uneori o slabă pregătire a programelor și a lectorilor în vederea predării, insuficiența materialelor și mijloacelor didactice, a unor spații amenajate corespunzător, diminuează substanțial eficiența.

Pentru a pune ordine în cuprinderea personalului în această activitate, în funcție de anumite criterii, și, în primul rînd, de scopul și obiectivele întreprinderii, urmărindu-se finalizarea programelor prin obținerea unor rezultate superioare în producție, va trebui ca fiecare conducere de întreprindere să adopte încă de pe acum, o strategie clară de perfecționare a personalului, în care scop este necesar: ● să determine nevoile și să stabilească prioritățile și modalitățile de perfecționare; ● să stabilească scopul și obiectivele activității de perfecționare; ● să determine orientările generale pentru cuprinderea sistematică a personalului în această activitate; ● să repartizeze sarcinile privind conceperea și realizarea programelor.

Determinarea nevoilor, scopului, obiectivelor

DETERMINAREA nevoilor de perfecționare este prima condiție a realizării unei perfecționări adînc implicate în rezolvarea, în condiții de eficiență maximă, a sarcinilor curente și de perspectivă. Înainte de a se trece la organizarea perfecționării activității trebuie să se știe cît mai exact cine să fie perfecționat, în ce probleme și prin ce modalități. Accentul se cere pus pe satisfacerea imediată a nevoilor legate de sarcinile curente, fără a le neglija însă pe cele de perspectivă. Metodele și tehnicile de determinare a nevoilor și modalitățile de perfecționare sînt tratate în „Metodologia perfecționării profesionale a personalului muncitor“ *). Subliniem însă indicația secretarului general al partidului, ca **perfecționarea personalului să se desfășoare, de regulă, în unitățile în care acesta lucrează, fără scoatere de la locul de muncă**.

*) Elaborată de Ministerul Educației și Învățămîntului. Elemente ale acestei metodologii au fost prezentate, la timpul său, în „Revista economică“.

Calendarul principalelor acțiuni legate de conducerea procesului de perfecționare într-o unitate (sarcinile directorului)

IANUARIE

1) Își însușește și supune spre adoptarea consiliului oamenilor muncii și apoi adunării generale a oamenilor muncii: a) programul anual de perfecționare profesională a personalului muncitor; b) graficul programelor de perfecționare profesională organizate în unitate; c) lista nominală a persoanelor care participă la programe organizate în afara unității; d) criteriile de stimulare a interesului personalului din întreprindere pentru perfecționarea proprie și a personalului din subordine; e) raportul privind activitatea de perfecționare desfășurată în anul precedent (cu accent pe conținut și eficiență); f) propuneri de îmbunătățire a politicii de perfecționare și a cadrului organizatoric al întreprinderii.

2) După aprobarea programului anual și a graficului programelor de perfecționare organizate în întreprindere, ia măsuri pentru realizarea acestora.

3) Controlează, personal și prin intermediul celorlalți membri ai biroului executiv al C.O.M., pregătirea și deschiderea programelor la termenele stabilite și modul de desfășurare a lor.

IUNIE

Analizează proiectul planului de perfecționare profesională pe anul următor, pe care îl supune spre aprobare consiliului oamenilor muncii.

IULIE

Organizează elaborarea, de către comisia de pregătire și perfecționare, a informării asupra stadiului realizării planului și programelor de perfecționare pe semestrul I, pe care o include în raportul pe care C.O.M. îl prezintă în adunarea generală a oamenilor muncii.

SEPTEMBRIE

1) Organizează determinarea nevoilor de perfecționare a personalului întreprinderii, ținând seama de sarcinile acestora în anul următor.

2) Aprobă nevoile de perfecționare și dispune proiectarea programelor de perfecționare propuse de compartimentele unității, împreună cu comisia de pregătire și perfecționare.

NOIEMBRIE

Primește planul de perfecționare pe anul următor și ia măsuri pentru definitivarea programului anual, a graficului programelor organizate în unitate și a listei nominale a persoanelor care se perfecționează în alte unități, în concordanță cu planul aprobat anexa XIII 4).

DECEMBRIE

1) Urmărește proiectarea programelor care vor fi organizate în unitate și prezentarea acestora spre aprobare, conform atribuțiilor stabilite (director, director adjunct, inginer-șef, contabil-șef).

2) Ia măsuri de evaluare a programelor de perfecționare și de pregătire a raportului de sinteză asupra activității desfășurate în anul respectiv, în vederea prezentării lui în C.O.M. și în adunarea generală a oamenilor muncii.

3) Semnează darea de seamă statistică INTERDEPARTAMENTALA 8.

IANUARIE-DECEMBRIE

1) Controlează, prin sondaj, modul de pregătire și desfășurare a programelor, punind un accent deosebit pe calitatea și eficiența acestora.

2) În ședințele operative, în cele ale biroului executiv și ale C.O.M. atrage atenția cadrelor de conducere să se ocupe nemijlocit de realizarea programelor.

3) Organizează analiza periodică a activității de perfecționare desfășurată în întreprindere.

Scopul activității de perfecționare este asigurarea unui înalt nivel de performanță profesională a tuturor oamenilor muncii, care se poate realiza numai printr-un proces de dezvoltare a competenței fiecăruia. Ca atare, această activitate evoluează rapid de la un simplu proces de acumulare de cunoștințe, cum este în prezent, către un proces de formare a unei persoane competente, capabilă să aplice cunoștințele și deprinderile dobândite, la rezolvarea unor sarcini. Eficiența ridicată a activității fiecărei întreprinderi este o rezultată a capacității fiecărui membru al colectivului său: — de a realiza cât mai bine munca ce-i revine: — de a evolua în paralel cu progresul științei și tehnologiei, în general, și a progresului tehnic din întreprindere, în special: — de a-și utiliza la maximum potențialul propriu, pentru a putea participa la sporirea beneficiului întreprinderii și al său personal.

Obiectivele principale ale activității de perfecționare a pregătirii oamenilor muncii, în decursul activității lor profesionale, sînt:

• **integrarea în muncă** — prima fază, care implică, pe de o parte, instruirea tinerilor absolvenți sau a noilor încadrați asupra sarcinilor specifice postului pe care îl ocupă (instrucțiuni de lucru, reguli de ordine și disciplină), pe de altă parte, o îndrumare practică atentă (din partea șefilor ierarhici), care să se adauge pregătirii teoretice;

• **aducerea la zi a cunoștințelor, metodelor, tehnicilor necesare exercitării meseriei sau funcției.** Aceasta presupune atât

dobîndirea de noi cunoștințe prin lecturi individuale, cit și participarea, la intervale regulate, la cursuri, precum și la scurte seminarii și colocvii, care constituie ocazii de a cunoaște experiențele altor întreprinderi sau orientările noi pe care le-a impus evoluția în respectivul domeniu de interes;

• **deschiderea către orizonturi mai largi.** Astăzi nu mai este suficientă buna cunoaștere a domeniului de specialitate al fiecăruia; se accentuează nevoia de a cunoaște ceea ce este nou în domenii interdisciplinare, nevoie pe care specialiștii și-o pot satisface participînd la conferințe de informare (inițiere), la sesiuni ș.a. ce prilejuiesc întîlnirea cu specialiștii de formații complementare din afara întreprinderii;

• **posibilitatea de schimbare a meseriei sau specializării,** în funcție de mutațiile profesionale, tehnico-economice, sociale, organizatorice. Recalificarea poate fi impusă de astfel de mutații cu caracter obiectiv, ca și de dorința unui om de a-și schimba profesia, fie pentru a remedia o orientare profesională inițială necorespunzătoare cu preferințele și aptitudinile lui, fie pentru a practica o meserie mai potrivită cu vîrsta, starea de sănătate, înclinațiile de dată mai recentă ale persoanei respective;

• **pregătirea pentru asumarea de noi responsabilități:** promovările care se înserează în cursul normal al activității, formarea celor aleși în organele de conducere colectivă, însușirea metodelor noi de analiză, gestiune etc.

Conținut, forme, metode

CUPRINDEREA SISTEMATICĂ a oamenilor muncii în activitatea de perfecționare, potrivit cu scopul și obiectivele menționate creează condiții pentru ca perfecționarea să fie axată în special pe postul sau în funcția deținută în prezent, ori pe un domeniu precis și să aibă drept scop cunoașterea de către fiecare persoană, în primul rînd, a execuției corecte a muncii concrete corespunzătoare postului, funcției. O asemenea perfecționare este precisă, limitată (la obiect), utilă și obligatorie; facilitează adaptarea oamenilor la schimbările tehnice, tehnologice și organizatorice; poate chiar să anticipeze schimbările și, pentru a le promova, asigură oamenilor muncii cunoștințele, deprinderile și aptitudinile necesare adaptării lor rapide și ușoare. Este de reținut că nici o schimbare funcțională majoră nu este complet planificată, dacă nu s-au prevăzut, din timp, și măsurile de perfecționare și specializare a personalului implicat, pentru a ușura introducerea ei. De asemenea, perfecționarea concepută în acest mod tinde spre stimularea aptitudinilor necesare dobîndirii de noi cunoștințe și comportamente necesare oamenilor pentru a participa activ, creator, la dezvoltarea societății.

Pe aceste criterii trebuie axat **conținutul** activității de perfecționare. Dacă este necesară reîmprospătarea unor cunoștințe teoretice însușite la învățămîntul profesional de specialitate, este recomandabil ca ea să se limiteze la cele strict necesare înțelegerii modului corect de execuție a operațiilor sau lucrărilor care fac obiectul instruirii. Noile cunoștințe, deprinderi și aptitudini trebuie să fie bine dozate, să fie transmise, respectiv însușite de regulă prin metoda pașilor mici, folosindu-se așa-zisa „perfecționare în paliere“ (trepte). Este greșit să se creadă că prin programe prea încărcate, lungi, vor putea să fie completate goluri acumulate în decursul anilor, să se formeze dintr-o dată deprinderi și aptitudini corecte. Programele scurte, cu obiective limitate, dar bine definite, au întotdeauna o eficiență mai ridicată.

Formele și metodele de instruire folosite nu s-au diversificat suficient pentru a putea asigura realizarea, în condiții optime, a scopului și obiectivelor. Partea cea mai importantă a dezvoltării oricărui individ o constituie, de departe, experiența practică pe care o acumulează în munca desfășurată în posturi adecvate, unde poate învăța atît prin instruire, cît și din exemplul propriului șef direct. Apare, totodată, necesitatea ca în procesul de perfecționare și dezvoltare profesională să se ofere oamenilor cît mai multe ocazii de a încerca soluții noi, tehnici și metode nefolosite în întreprinderea respectivă.

Un mai mare accent va trebui să fie pus pe **folosirea unor metode moderne de instruire.** În societatea noastră în care exigențele de pregătire profesională și mobilitatea cresc fără întrerupere, care are nevoie de oameni activi, dinamici, dornici să dobîndească cunoștințe noi și să le transpună în practică, manifestînd interes pentru înnoire, aptitudini pentru schimbare, capacitate de inovație, se impune aplicarea cu și mai multă insistență a unor metode cu un pronunțat caracter practic-aplicativ, de învățare prin acțiune.

Gh. DAMIAN

inspector general

în Ministerul Educației și Învățămîntului

Care sînt factorii care au determinat reducerea prețului petrolului și cum se va resimți aceasta în economia mondială?

PRODUȚIA mondială de petrol a fost în 1982, pentru al doilea an consecutiv inferioară consumului. Cu toate acestea, după cum se știe, la mijlocul lunii martie a.c., pentru prima dată în istoria de aproape 23 de ani a Organizației țărilor exportatoare de petrol, o reuniune a acestei organizații se încheia cu hotărîrea de a nu majora, ci de a reduce întrucîtva, și anume cu 15%, de la 34 la 29 de dolari barilul, prețul de referință al petrolului brut. În vederea apărării acestui preț cele 13 țări membre ale O.P.E.C. și-au asumat în același timp angajamentul de a-și limita extracția la un total de 17,5 milioane de barili pe zi (1 baril=circa 159 litri), convenind asupra unor cote de producție pentru fiecare țară membră în parte.

Explicația adoptării unei asemenea măsuri după aproape un deceniu de creștere continuă a prețului petrolului (vezi tabelul nr. 1), este complexă, măsura respectivă reflectînd o serie de schimbări petrecute în ultimii ani în ceea ce privește atât cererea cît și oferta de petrol pe piața mondială.

Tabelul nr. 1

Prețul de referință în dolari al barilului de petrol brut

1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
1,90	2,70	9,76	10,72	11,51	12,40	12,70	16,97	28,67	32,50	34

Sursa tabelelor : Eurépargne, aprilie 1983

Cererea de petrol pe plan mondial a cunoscut o reducere determinată de încetinirea generală a ritmurilor de creștere economică ce caracterizează actuala criză economică mondială și în primul rînd de depresiunea prelungită din economia principalelor țări capitaliste dezvoltate, care a avut ca efect o scădere pronunțată a gradului de utilizare a capacităților de producție în sectoarele mari consumatoare de energie. Așa, de pildă, deși datorită crizei capacitatea de rafinare a Europei occidentale a fost redusă anul trecut cu 10%, ea nu a putut fi utilizată decît în proporție de 62%. Într-o proporție cel puțin la fel de mare reducerea cererii de petrol constituie efectul — în acest caz de durată și nu conjunctural — al măsurilor de economisire adoptate în numeroase țări în urma celor două „șocuri petroliere”, cum au fost denumite majorările substanțiale ale prețului aurului negru, din 1973—1974 și 1979. Astfel, potrivit datelor Agenției internaționale pentru energie (A.I.E.), care grupează principalele țări capitaliste dezvoltate cu excepția Franței, consumul de petrol pe unitatea de venit național era anul trecut în aceste țări cu 26% mai redus decît în 1973. În cazul celor 10 state membre ale Pieței comune, consumul de petrol a fost anul trecut cu 114 milioane de tone, respectiv cu 22%, mai scăzut decît în 1973.

Sub efectul combinat al celor două cauze țările capitaliste dezvoltate membre ale O.C.D.E. au înregistrat în 1982 cel mai coborît nivel al consumului din ultimii 12 ani, ceea ce explică în bună măsură și reducerea importului lor de petrol. Importul de petrol al S.U.A., de pildă, a scăzut anul trecut la 4,8 milioane de barili pe zi (față de un nivel record de 8,7 milioane de barili pe zi în 1977).

Deși au extras în 1982 în medie numai de 18,5 milioane de barili pe zi (cu aproape 13 milioane de barili pe zi sub nivelul

record din 1977), iar în primele luni din anul curent chiar sub 15 milioane de barili (ca în anii '60), țările membre ale O.P.E.C. s-au văzut confruntate la începutul acestui an cu un excedent al ofertei care a atras imposibilitatea respectării prețului de referință de 34 dolari barilul stabilit în 1982. În același timp, pentru prima dată de la crearea organizației, ponderea O.P.E.C. în producția de petrol a lumii nesocialiste s-a redus sub 50%, ca urmare a valorificării unor mari zăcăminte de petrol în țări nemembre ale O.P.E.C. ca Mexic, Marea Britanie, Norvegia ș.a., care au beneficiat de pe urma majorării prețului petrolului de către O.P.E.C. Aceasta înseamnă că prețul la care pot vinde petrolul pe piața mondială țările membre ale O.P.E.C. nu mai depinde numai de ele.

La apariția excedentului amintit a mai contribuit și faptul că pentru multe din principalele țări exportatoare petrolul reprezintă principala sursă de încasări valutare, ajungînd să asigure pînă la 85—90% și chiar mai mult din totalul veniturilor. Această situație a determinat pe unii experți să speculeze că sub presiunea nevoii de valută unele țări exportatoare de petrol din această categorie ar putea fi interesate într-o majorare a exporturilor, chiar dacă în felul acesta prețul se va reduce și mai mult.

În sfîrșit, în sensul reducerii cererii de petrol și al sporirii ofertei de energie a acționat și ponderea în creștere a cărbunelui, gazelor și de asemenea de energie nucleară în producția mondială de energie primară. Cu toate acestea țările în curs de dezvoltare rămîn pe mai departe puternic dependente de importul de petrol. Potrivit unei prognoze a Agenției Internaționale pentru Energia Atomică, s-ar putea ca în jurul anului 2010 necesarul de petrol al acestor din urmă țări să depășească cererea mondială actuală.

În ceea ce privește efectele pe care actuala reducere — pe care experții sînt unanimi a o considera un fenomen temporar — a prețului unei resurse limitate și în continuare foarte scumpe cum este petrolul, ele sînt multiple și au o semnificație care uneori diferă de la un grup de țări la altul. Între efectele de interes general, mai ales în condițiile prelungirii crizei economice mondiale, se numără desigur stimularea înviorării economiei mondiale, inclusiv prin contribuția (estimată la circa o cincime) la reducerea la 5,7% în perioada de 12 luni terminată în aprilie a ritmului inflației pe ansamblul O.C.D.E., în condițiile în care atenuarea inflației poate favoriza reducerea nivelului considerat încă exagerat de ridicat al dobînzilor la creditele internaționale.

Potrivit unor calcule ale experților A.I.E., efectuate înainte de 15 martie a.c., o reducere fie și cu numai 10% a prețului petrolului poate atrage un spor cuprins între 0,1 și 0,6 puncte procentuale pentru creșterea economică a țărilor occidentale industrializate. La rîndul său un recent studiu al O.C.D.E. evalua la circa 30 miliarde de dolari, sumele economisite la import de cele 24 de țări membre prin ieftinirea petrolului. În cazul țărilor membre ale Pieței comune, Comisia C.E.E. estimează că situația de ansamblu a balanțelor de plăți curente se va îmbunătăți prin reducerea valorii anuale a importului de petrol cu 12 miliarde de dolari, ritmul creșterii economice s-ar putea accelera cu 0,5 puncte procentuale, în vreme ce ritmul inflației s-ar putea atenua cu 1 punct procentual.

Ieftinirea petrolului importat prezintă un interes deosebit pentru țările în curs de dezvoltare, care constituie majoritatea în rândul celor circa 140 de țări importatoare de petrol ale lumii. Diminuarea resurselor pe care aceste țări erau nevoite să le afecteze pînă acum importului de petrol este de natură să reducă deficitele cronice ale balanței lor de plăți, astfel încît se va putea reduce și nevoia țărilor în cauză de a recurge la credite internaționale și va spori intrucitva capacitatea lor de a rambursa datorile deja contractate, care după cum se știe însumează peste 600 miliarde de dolari. India, de pildă, va economisi în 1983—1984, ca urmare a reducerii de către O.P.E.C. a prețului de referință al petrolului importat, circa 415 milioane de dolari, propunindu-și să aloce fondurile economisite explorărilor petroliere care să asigure în perspectivă autosatisfacerea necesităților de petrol ale țării.

Țările în curs de dezvoltare exportatoare de petrol, mai ales cele cu o populație numeroasă ca Algeria, Gabon, Indonezia, Iran, Irak, Nigeria, Venezuela, care și-au sporit puternic importurile pornind de la ipoteza că prețul petrolului se va menține pe o traiectorie ascendentă, au început să înregistreze în ultimii ani deficite crescînde ale balanțelor lor de plăți (vezi tabelul nr. 2). Datorită acestui fapt, din furnizoare de capital pe piața financiară internațională ele au devenit beneficiare de împrumuturi, majorîndu-și datoria externă, paralel cu o reducere netă a programelor de investiții pentru dezvoltarea și diversificarea economiei, care se bazează în mare măsură pe import. În felul acesta se explică și prezența în rândul țărilor actualmente cu dificultăți în a-și achita serviciul datoriei a unor state mari exportatoare de petrol ca Mexic, Venezuela, Nigeria și altele.

Din același motiv, al scăderii prețurilor la petrol, s-au redus excedentele țărilor petroliere cu populație puțin numeroasă (Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite, Kuwait, Libia, Oman, Qatar), reciclate pe piața internațională a capitalurilor prin intermediul marilor bănci. Ca urmare, după cum rezultă din tabelul nr. 2, pe ansamblul O.P.E.C. excedentul balanțelor de plăți, foarte important pînă în 1981, a devenit aproape nul în 1982, cu perspectiva de a se transforma într-un deficit în acest an.

Tabelul nr. 2

Balanța plăților curente ale țărilor membre ale O.P.E.C.
(în miliarde dolari)

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Țări puțin populate	29,25	27,5	15,5	42	93	84	30
Țări cu populație mare	7,5	1,5	-11	19	23	-17	-28
	36,75	29	4,5	61	116	67	2

Actuala scădere a prețului petrolului și relativa lui abundență mai conțin în sine o serie de riscuri, legate de tendința — care a început să se manifeste în unele țări capitaliste dezvoltate — de slăbire a eforturilor vizînd economisirea energiei, valorificarea unor surse alternative de energie și explorarea a noi zăcăminte de petrol. Astfel, unele proiecte de valorificare a sisturilor bituminoase și nisipurilor asfaltice au fost sistate în Canada pe considerentul că nu ar mai fi în acest moment suficient de rentabile.

Aceeași soartă a împărțit-o și unele proiecte vest-europene de gazeificare și lichefiere a cărbunelui, în vreme ce în unele țări ale lumii ritmul construcției de centrale nucleare s-a încetinit. În S.U.A. și-au redeschis porțile o serie de uzine producătoare de automobile de mare capacitate.

În acest context, chiar dacă nu este vorba de o tendință generală, se înmulțesc semnalele de alarmă. „Scăderea temporară a prețului petrolului este înșelătoare. Piața petrolului nu reprezintă un barometru adecvat”, avertizează tot mai mulți economiști lucizi din Occident evidențiind riscurile prea mari pe care le atrage bazarea pe indicațiile pe termen scurt ale pieței în dauna unei analize realiste a perspectivelor pe termen lung ale producției și prețurilor. „Pentru a obține simultan și de durată o scădere a prețului petrolului și un con-

sum limitat, țările mari consumatoare vor trebui să aibă înțelepciunea de a menține la un nivel ridicat costul utilizării sale”, relevă de asemenea aceștia, avertizînd că o spori-re exagerată a consumului în condițiile unei creșteri lente a producției nu ar întîrzia prea mult să provoace o nouă creștere de prețuri, mult mai gravă decît cea de acum cîteva ani.

„Trebuie să învățăm din trecut și ținînd seama de necesitățile viitoare, să ne angajăm pe mai departe în economisirea energiei și valorificarea surselor alternative”, atrag atenția numeroși experți, relevînd că, dată fiind întîrzierea în valorificarea surselor alternative, cererea suplimentară de energie va fi acoperită în perioada următoare, în majoritatea ei, din surse convenționale, evoluție care conține în sine riscul unui nou „șoc petrolier” spre sfîrșitul deceniului în curs.

Ținînd seama de efectele profund destabilizatoare asupra tuturor țărilor ale unor prețuri instabile, care evoluează în salturi, ale petrolului, sînt tot mai numeroase opiniile care militează în favoarea stabilirii pe calea concertării, prin negocierii între țările producătoare și cele consumatoare de petrol, a unui preț echitabil și avînd o anumită stabilitate al acestei resurse încă vitale pentru civilizația modernă. Un asemenea preț, ar asigura atît o justă remunerare țărilor producătoare, cît și suportarea de către țările utilizatoare a unui cost al energiei mai în raport cu posibilitățile lor.

Așa cum se subliniază în poziția și propunerile României prezentate din însărcinarea președintelui Nicolae Ceaușescu la sesiunea a VI-a a U.N.C.T.A.D., „asigurarea comercializării materiilor prime la prețuri remuneratorii pentru producători și echitabile pentru consumatori ar contribui substanțial la oprirea înrăutățirii situației economice a marii majorități a țărilor în curs de dezvoltare, la asigurarea stabilității economiei mondiale. Pentru aceasta este necesar să se adopte și să se pună în aplicare măsuri concrete și eficiente, de natură să asigure raporturi corespunzătoare între prețurile materiilor prime și cele ale produselor industriale”.

Paralel este necesară intensificarea eforturilor pe plan național și a cooperării internaționale pentru economisirea energiei și diversificarea aprovizionării prin valorificarea surselor neconvenționale. De aceea, așa cum au subliniat și la actuala sesiune UNCTAD reprezentanții mai multor țări în curs de dezvoltare cît și dezvoltate, un efort concentrat și o largă cooperare internațională în vederea satisfacerii necesităților fundamentale de energie, diversificării surselor de aprovizionare și tranziției spre utilizarea surselor noi și regenerabile ar trebui să constituie una din priorități pe agenda comunității internaționale. În context, programele adoptate de „Grupul celor 77” în vederea celei de a VI-a sesiuni a UNCTAD — la a căror elaborare și-au adus contribuția și România — oferă un cadru corespunzător de acțiune pentru ca țările în curs de dezvoltare să-și poată rezolva cu forțe proprii o serie de probleme ale asigurării progresului lor economico-social.

Este un merit incontestabil al partidului și statului nostru că încă înainte de declanșarea crizei energetice în țara noastră au fost adoptate măsuri hotărîte pentru economisirea energiei și reducerea dependenței de petrol a economiei. Dezvoltînd aceste măsuri, Congresul al XII-lea al partidului a trasat ca obiectiv asigurarea independenței energetice a țării în cursul actualului deceniu. Așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu la recenta plenară a C.N.S.T., „în sectorul energetic, odată cu creșterea producției de cărbune, petrol, gaze, cu folosirea întregului potențial hidroenergetic, trebuie intensificată cercetarea noilor surse de energie și elaborate noi tehnologii care să ducă la reducerea consumului de combustibil și energie”. Avînd în vedere că actualele surse de energie, după aprecierile generale mondiale, nu vor asigura decît cîteva decenii necesarul omenirii, secretarul general al partidului nostru atrăgea atenția că, „preocupîndu-ne de soluționarea problemelor actuale, de realizarea programului de independență energetică în următorii ani, trebuie să ne ocupăm foarte intens și să ne angajăm serios în realizarea cercetărilor în domeniile de viitor ale energiei”. În același timp țara noastră va continua să militeze cu fermitate pentru instaurarea unor relații bazate pe egalitate, echitate și avantaj reciproc între statele bogate și țările sărace, între toate popoarele lumii.

Dinu DRAGOMIRESCU

Calitatea resurselor umane — condiție a modernizării structurii economiei (I)

ÎN CONTEXTUL dezbaterii problemelor modernizării structurii economiei, calitatea factorului uman — în accepția sa largă, ca stare de sănătate fizică și psihică, ca nivel de educație, instrucție și cultură, sau în sens mai restrâns, cel mai familiar și mai des întâlnit în abordările economiștilor, numai ca grad de instrucție și formare profesională — ocupă un loc important, central.

Dacă avem în vedere literatura bogată, rezolvările practice extrem de diverse, progresele înregistrate, s-ar părea că în această problemă s-a spus și s-a făcut tot sau aproape tot. Și totuși, nu există problemă economico-socială a contemporaneității, inclusiv cea a modernizării structurilor economice, a depășirii crizei de structură cu care sînt în prezent confrunțate — în măsură mai mare sau mai mică — toate economiile, inclusiv cele mai dezvoltate, în care să nu fie implicat în măsură covârșitoare OMUL, ca finalitate a progresului economico-social, ca proces de formare, dezvoltare și valorificare a capacităților sale creative, productive, inovatoare.

Aș îndrăzni să spun — raliindu-mă opiniilor exprimate în literatura de specialitate — că în depășirea așa-numitului „decalaj uman“, a ecarterului între complexitatea și plasticitatea vieții materiale, sociale și politice, pe de o parte, puterea de înțelegere și capacitatea de acțiune promptă și eficientă a omului se găsește cheia asigurării progresului neîntrerupt al civilizației umane. Și nici nu s-ar putea să fie altfel, întrucât tot ceea ce civilizația umană a creat pînă acum și va crea în continuare este opera minții și mîinii omului.

Populația și resursele de muncă constituie nu numai principalul factor de producție, ci și principala avuție a oricărei națiuni. „Omul — arăta secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu — este scopul și rațiunea oricărei societăți, avuția supremă a fiecărei țări“. (România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, Ed. politică, București, 1974, p. 428). Dacă de-a lungul milenarei istorii a omenirii, populația a fost factor de bază al dezvoltării, cu atât mai mult astăzi — în contextul crizei de resurse cu care se confruntă omenirea — factorul uman, calitatea acestuia este, printre puținele, dacă nu singura resursă reproducibilă și inepuizabilă nu numai și nu atât cantitativ — numeric, ci, înainte de toate, sub aspectul capacității de creație și inventivitate, de anticipare, adaptabilitate și participare. În procesul creșterii și dezvoltării această resursă se cere considerată, formată și utilizată corespunzător valențelor sale de progres, deoarece capacitatea de învățare individuală și socială și, pe acest temel, cea de creație, de inovație, de receptivitate, de mobilitate sînt mari, nelimitate și, în ciuda marilor progrese, prea puțin puse în valoare pînă în prezent.

În virtutea caracteristicilor de mai sus, calitatea factorului uman este în strînsă imbinare cu progresul științific și tehnologic, factorul motor, forța propulsivă autonomă a creării și dinamismului structurilor economice și sociale, variabila care — cu costuri comparativ mai reduse — asigură mobilitatea necesară a structurilor economice. Coeficientul de plasticitate al oricărei structuri, inclusiv a celei economice este în măsură covârșitoare determinat de calitatea factorului uman. Orice modificare de structură necesită, după opinia noastră, întrunirea cumulativă a citorva condiții: toate dependente de calitatea și activitatea factorului uman :

a) prima privește procesul de conștientizare, de înțelegere a necesității implacabile a schimbării, ceea ce presupune inițiativă, o receptivitate înaltă față de nou, o gândire prospectivă, anticipativă, o mișcare permanent ascendentă, revoluționară pe planul ideilor, a creației științifice și tehnice și evident, o organizare corespunzătoare, astfel încît să se pregătească pe toate planurile, inclusiv pe cel spiritual și organizațional, toate condițiile proiectării, promovării și realizării unor noi structuri :

b) a doua privește lărgirea capacității și a frontului de receptare, a aptitudinii de preluare și însușire a ideilor de

avangardă, de transformare a lor într-un bun al întregii colectivități ;

c) a treia se referă la viteza de transpunere în viață și de difuzare a noului, la capacitatea de participare creatoare, înțeleasă ca acțiune socială, nu numai ca un drept, dar și ca asumare conștientă a responsabilității transformărilor structurale ;

d) a patra — o largă mobilitate orizontală și verticală a factorului uman — pe ramuri, teritoriu, profesii, între întreprinderi și în interiorul acestora — întemeiată în egală măsură pe calitatea actului de participare, pe înțelegerea nevoii sociale și racordarea aspirațiilor individuale la cele sociale, pe stocul de cunoștințe științifice, tehnice, culturale și deprinderi practice capabil să permită și (sau) să faciliteze o asemenea mobilitate.

Limitîndu-ne numai la aceste condiții, menționăm că realizarea lor presupune o nouă calitate, superioară a resurselor umane și, în consecință, impune cerințe noi, unele dintre ele, poate, insuficient identificate, în fața proceselor de învățare, a sistemelor de educație și formare a resurselor umane. Astăzi, mai mult decît oricînd în decursul dezvoltării economice, a devenit clar că competiția în domeniul modernizării structurilor economice, inclusiv a celor considerate pînă nu de mult avansate, se dă în domeniul învățării, al educației și formării umane.

Dacă în deceniile 5—6 superioritatea economiei americane asupra economiilor vest-europene își avea — după aprecierea unor renumiți specialiști — izvorul în nivelul și calitatea organizării producției și muncii, dezvoltarea economică a Japoniei postbelice de la așa-numitul „fenomen japonez“ al deceniilor 4—5 la „enigma Japoniei“ a deceniului 8, realizarea succesivă a trei modificări de structură în decurs de 20 de ani își are explicația — dincolo de investițiile de capital, de elementele ce tin de structura psihică, de particularitățile și tradițiile societății japoneze — în măsură covârșitoare în calitatea factorului uman, în nivelul comparativ mai înalt de pregătire culturală și profesională a japonezului mediu, în calitatea modelului de învățare, formare și utilizare a factorului uman promovat consecvent în Japonia încă de la începutul secolului nostru și, pe acest fundament, în capacitatea inventivă, de creație, dar și în aptitudinea de preluare, adaptabilitate și participare a societății japoneze.

În legătură cu aceasta ni se pare nu numai deosebit de interesantă, dar și de actuală, chemarea lansată în anii '60 de președintele de onoare al Federației Naționale a Industriei japoneze : „Noi nu avem nici resurse naturale, nici putere militară. N-avem decît o singură resursă : capacitatea de invenție a creierelor noastre. Ea este nelimitată și trebuie să ne-o manifestăm. Trebuie să educăm, să specializăm, să echipăm. Această putere a minții, prin forța lucrurilor, va deveni într-un viitor apropiat bunul comun cel mai prețios, cel mai creator al întregii omeniri“ (s.n.) (Citat după J. J. Servan-Schreiber, Sfîdarea mondială, Ed. politică, București, 1982, p. 180).

Este un lucru îndeobște cunoscut și recunoscut că în ultimele decenii sub impactul revoluției tehnico-științifice, al mișcării largi și tot mai puternice de emancipare economică și social-politică a popoarelor, sistemele și procesele de învățare — cu deosebire cel de învățămînt — au suferit uriașe transformări, mutații cu caracter revoluționar ; practic s-a produs un fenomen de „rupere“ a tradiției clasice, elitiste, de dezvoltare a acestora ; prin crearea, în formule dintre cele mai diferite — a unor sisteme de învățămînt și educație tot mai legate de viață a fost depășită așa-numita criză a educației din anii '60. Învățarea individuală și socială, înțeleasă într-un sens larg, ca un proces continuu de instruire și formare, ca atitudine față de cunoaștere și viață bazată pe inițiativa umană, ca proces permanent „de achiziționare și practicare“

dr. Steliana PERT

(Continuare în pag. 22)

REFERINDU-SE la o serie de realizări ale gândirii marxiste, economistul marxist nord-american Paul M. Sweezy arată, încă acum un deceniu, că „In ciuda tuturor obstacolelor și dificultăților, cred în mod real că economia (politică — n.n.s.) marxistă a realizat progrese însemnate și a adus contribuții importante la mai bună înțelegere a lumii actuale. Permiteți-mi să citez numai un domeniu în care cred eu — continuă P. M. Sweezy — că superioritatea ei asupra economiei (politice — n.n.s.) ortodoxe este evidentă și zdrobitoare: este vorba de explicarea a ceea ce a fost adeseori considerată a fi problema secolului XX: prăpastia care s-a creat între o mină de țări capitaliste dezvoltate și ceea ce se numește lumea a treia”¹²).

Citeva din argumentele enumerate de gânditorul nord-american ilustrează această apreciere. În timp ce economia politică „ortodoxă” (burgheză convențională) „nu aduce nimic util” pentru înțelegerea și lichidarea decalajelor din economia mondială, arată P. M. Sweezy în continuare, explicația dată de economia politică marxistă acestui fenomen „chiar dacă nu este simplă, se dovedește cel puțin a fi pe deplin clară în liniile sale principale”¹³).

În esență, această explicație constă, după aceeași apreciere, în următoarele trei idei conducătoare: a) „dezvoltarea țărilor capitaliste din zilele noastre s-a bazat, de la început, pe supunerea și exploatarea țărilor din lumea a treia. Societățile existente anterior în aceste din urmă țări au fost distruse în mare măsură, apoi reorganizate în funcție de obiectivele cuceritorilor. Bogățiile transferate în țările dezvoltate au constituit una din principalele surse de acumulare a capitalului în aceste din urmă țări”; b) „relațiile stabilite între cele două grupe de țări — comerț, investiții... — au fost organizate în așa fel încât să asigure dezvoltarea unora și să ducă la subdezvoltarea celorlalte”; c) „nu este deci absolut nimic misterios în existența prăpastiei (decalajului dintre țări — n.n.s.) sau în adâncirea ei. Și una și cealaltă constituie urmarea inevitabilă a structurii globale a sistemului capitalist”¹⁴).

Priorități și perspective în teoria relațiilor economice internaționale (III)

Ce perspective există, deci, pentru a micșora și a lichida decalajul dintre teorie și practică în domeniul economiei mondiale și al relațiilor economice internaționale? Care sînt problemele cărora trebuie să li se acorde prioritate în această direcție? Discuțiile care s-au purtat în ultimii douăzeci de ani în cadrul O.N.U., în cadrul organizațiilor și organismelor ei specializate, mai ales U.N.E.S.C.O. și U.N.C.T.A.D., ca și controversele din cercurile academice și publicistice ocazionate de analiza schimbului inegal, după publicarea lucrării lui A. Emmanuel (1969), ne dau posibilitatea să tragem multe învățăminte utile de ordin principial-metodologic, teoretic și politic, pe baza cărora am dori să sugerăm câteva aspecte prioritare în cercetarea viitoare a acestui domeniu.

Condiția prealabilă pentru determinarea acestor priorități și pentru investigarea lor mai temeinică decît pînă acum o constituie o mai bună selectare a metodelor de cercetare, aceasta presupunînd o delimitare minuțioasă și riguroasă a ipotezelor și paradigmatelor realiste de cele fanteziste și anacronice, iar în perspectivă un salt calitativ în metodologia investigării problematice la care ne referim. Totodată, aceasta impune preocuparea permanentă și sistematică de a sintetiza realizările pozitive acumulate pînă în prezent în acest domeniu, la scară națională și mondială, și de a le dezvolta în mod creator, în func-

ție de comanda socială majoră din zilele noastre (asigurarea unei păci drepte și durabile, ca o condiție elementară, nu numai pentru supraviețuirea omenirii, ci și pentru dezvoltarea ei pe calea progresului) și de orizontul mult mai larg al investigațiilor, atît sub aspect spațial (corelația național — internațional — planetar), cît și sub aspect temporal (corelația trecut — prezent — viitor). Noul orizont al cercetării decurge atît din amploarea și rapiditatea mutațiilor revoluționare din epoca noastră la scară națională și mondială, cît și din performanțele științifice ale investigațiilor interdisciplinare din ultimele decenii.

În lumina discuțiilor din ultimul timp cu privire la instaurarea unei noi ordini economice și politice internaționale și pe baza studiilor întreprinse de Secretariatul U.N.C.T.A.D., Eustache Patéologue se pronunță împotriva „exuberanței terminologice” și a „tiparului teoretic neoclastic”, subliniind necesitatea unor schimbări radicale în teorie și politică, în general, în politica economică internațională, în special. Din punct de vedere teoretic, autorul citat consideră că „ideea conducătoare constă în aceea că generația noastră este martora unui reviriment doctrinal a cărui însemnătate nu poate fi încă bănuțată în toată amploarea ei”¹⁵). Din punct de vedere practic, normativ, același autor consideră că trebuie depășită ruptura dintre economic și politic, că dezvoltarea viitoare a omenirii trebuie să pornească de la considerarea economiei mondiale ca un sistem al economiilor naționale autocentrate¹⁶).

Mai limpede și mai direct, Samir Amin consideră că este necesară o teorie științifică a ajustării structurale între formațiunile social-economice naționale, că deci cheia rezolvării problemelor care decurg din economia mondială contemporană, caracterizată prin puternice decalaje, constă „în analiza istorică a evoluției formațiunilor sociale, a dinamismului acestora și a contradicțiilor specifice lor, în condițiile reale, istorice, concrete ale dezvoltării inegale”¹⁷). Toate acestea înseamnă nevoia de a se aprofunda analiza imperialismului contemporan pentru a dez-

FIȘE

serviciilor publice

- de competență:
- consiliilor populare
- notariatului de stat
- judecătorilor
- procedură
- taxa de timbru
- modele de cereri și acte

● Prin lucrarea „SERVICIILOR PUBLICE” editată de Revista

economică” și lansată de curînd în rețeaua de difuzare (autori S. Ciudoescu, V. Ilie, C. Ionescu redactor coordonator Al. Detășan) se continuă o bună tradiție editorială ce urmărește să ofere celor ce activează în diverse domenii economice un instrument de informare operativ, eficient. Ultima carte își circumscrie domeniul de referință la serviciile publice, la diversele acte și proceduri care revin în competența consiliilor populare, a notariatului de stat și judecătorilor. Deopotrivă cu aspectele de competență juridică, în cele 12 capitole ale cărții sînt tratate probleme de procedură și taxa de timbru privind: transmiterea de bunuri (vînzări, donații, succesiuni); acte de stare civilă și autoritate tutelară; impozite și certificate privind starea financiară; permise și autorizații; autentificări și legalizări; acțiuni judecătorești; titluri execu-

torii; plîngerii și contestații; servicii sociale și medicale; servicii comunale și de spațiu locativ.

Planul și rentabilitatea

● Perfecționarea mecanismului economic prin creșterea rolului pirghiilor de natură economică — în raport cu cele de ordin administrativ — ridică numeroase probleme noi, conceptuale și practice. Una dintre acestea, după cum susține P. Bunici în articolul „Razrabotvane i izpîlnenie na napregnati planove ot proizvodstvenite kolektive” (Elaborarea și îndeplinirea de către colectivele de producție a planurilor încordate) publicat în numărul 4/1983 al revistei bulgare „IKONOMICESKA MISL” este aceea a armonizării caracterului

obligatoriu al planului, cu indicatorii de eficiență, Desigur, se arată în articol, prin modul în care este conceput planul economic — pe diferite niveluri — se asigură o legătură logică între diferitele capitole ale sale, deci și între indicatorii de producție și cei de eficiență. Intensificarea acțiunii pirghiilor economice presupune însă o recardare mai puternică la fluctuațiile activității economice ceea ce poate afecta într-o anumită măsură corelațiile de plan. Alături de acest aspect, în care indicatorii de eficiență exprimă calitatea reală a activității economice, se resimte nevoia după cum susține P.B. și a unor intervenții la nivelul stilului de conducere și al gândirii conducătorilor de întreprindere, care

vălu pină la capăt structurile și mecanismele care determină dezvoltarea inegală a țărilor lumii, politicile și metodele care duc la frinarea dezvoltării unor popoare, contradicțiile care generează instabilitatea economiei mondiale, multiplicarea formelor de crize din capitalismul contemporan și agravarea lor, precum și accentuarea manifestărilor iraționale din capitalismul contemporan. În aceste condiții, corolarul teoriei științifice a imperialismului este teoria dezvoltării, care, după aprecierea lui Christian Palloix, „nu poate să fie decât un mijloc pentru eliberarea omului, pentru eliberare mai ales de exploatarea imperialistă a acestuia în țările dominate. În aceste condiții, teoria dezvoltării are ca obiect să pună capăt unei stări de dependență teoretică în diferite domenii cum sint economia, politica, domeniul social și cultura”¹³).

Controversele care au avut loc timp de peste un deceniu în jurul concepției lui Arghiri Emmanuel despre „schimbul inegal”¹⁴) au evidențiat una dintre formele cele mai frecvente de transferare a unei părți din bogăția națională a țărilor subdezvoltate spre cele dezvoltate (comerțul), dar în același timp au scos la iveală și numeroase insuficiențe ale teoriei economice, inclusiv ale celei marxiste, în ce privește cunoașterea în profunzime a mecanismului de funcționare a economiei mondiale contemporane, a tuturor canalelor de scurgere a bogăției de la țările sărace spre cele bogate, a tuturor metodelor folosite de imperialism pentru menținerea subdezvoltării și a dependenței. Insuficient studiat este și procesul complex de formare a prețurilor pe piața mondială în condițiile participării la acest proces a unor țări foarte diferite ca mărime, structură, sistem social-economic, resurse naturale și potențial economic.

Semnaland absurditatea concluziilor la care au ajuns doctrinele dominante (burgheze) despre schimburile internaționale, dar și o anumită rămânere în urmă a gânditorilor marxști în ce privește analiza teoretică a imperialismului actual, **marxiștii** italieni atrag atenția asupra pericolului de a se absolutiza schimbul inegal, ca și

asupra unor erori teoretice și de metodă prezente în lucrarea lui A. Emmanuel consacrată acestei probleme. „Prizonier al perspectivei deformate a modului său de abordare, Emmanuel nu pare a-și da seama că schimbul inegal nu este summum malum (totalitatea relelor, care decurg din imperialism — n.ns.) — scrie marxistul italian M. Salvati — „acesta este mai ales un rău (o scurgere de bogăție care nu este compensată de nici un beneficiu) atunci când este însoțit de o diviziune internațională a muncii care împiedică țările subdezvoltate să-și construiască o bază tehnologică asemănătoare cu cea din țările dezvoltate (și deci să atingă, în viitor, nivelul de productivitate și de salarii asemănătoare)”²⁰).

Criticind unele inconsecvențe ale teoriei lui A. Emmanuel și unele concluzii politice nedemonstrate ale acestuia, marxistul finlandez Jan Otto Andersson le explică prin insuficiența înțelegere a tuturor loturilor imperialismului din zilele noastre de către autorul francez la care se referă și semnaleză, în mod justificat, necesitatea unei analize minuțioase a particularităților acțiunii legii valorii pe piața și în economia mondială din zilele noastre, în funcție de modificările care au avut loc în structurile lor²¹). Pe baza acestei analize s-ar putea înțelege mai bine atât natura, cât și dimensiunea reală a schimbului inegal dintre țările inegal dezvoltate ale economiei mondiale contemporane, precum și raportul de forțe social-politice din viața internațională, respectiv care clase și părturi sociale ar putea acționa în mod constructiv și eficient în direcția organizării raționale a economiei mondiale, care să asigure stabilitatea ei și să excludă toate formele de exploatare, inclusiv schimbul inegal.

Din acest punct de vedere este deosebit de semnificativ dublul avertisment pe care-l adresează cu luciditate, curaj și probitate științifică economista britanică Joan Robinson confracților săi burghezi atunci când precizează că trebuie regândite procesele din economia mondială și că nu ne putem pune speranțe în mecanismele pieței capitaliste pentru făurirea unei economii mondiale echilibrate și sta-

bile. „Doctrina avantajelor comerțului liber (liberului schimb — n. ns.) — scrie economista britanică — a favorizat țara care a apărut prima în domeniul industriei prelucrătoare; doctrina avantajului mișcării libere a capitalurilor favorizează țara ale cărei firme stăpinesc cea mai mare parte a fondurilor financiare. O dată ce am înțeles pină la capăt greșeala (neo-neoclasică potrivit căreia «capitalul» constituie un factor de producție, este foarte mult de făcut în direcția regindirii (acestor procese — n.ns.)”²²).

Referindu-se la problemele mai complicate ale practicii economice la scară mondială, aceeași autoare apreciază că „Acum știm că liberalul schimb nu este o stare de echilibru care ar putea fi atinsă dacă fiecare țară luată separat și-ar urmări propriul ei interes egoist bine înțeles. Această stare ar putea fi realizată numai prin reguli reciproc acceptate, pătrunse de abnegație, stabilind un cod de conduită care ar fi bun pentru toți dacă ar fi respectat de fiecare în parte”²³).

prof. dr. Sultana Sută-SELEJAN

¹³) Sweezy, P.M.: Pour une critique de l'économie politique. In L'Homme et la Société, Nr. 15/1970, p. 145.

¹⁴) Idem.

¹⁵) Idem.

¹⁶) Paleologue, Eustache: Les nouvelles relations économiques internationales. I.E.D.E.S., Collection Tiers Monde, Paris, Presses Universitaires de France, 1980, p. 17.

¹⁷) Idem, p. 29, 37, 59.

¹⁸) Amin, Samir: Op. cit., p. 112.

¹⁹) Palloix, Christian: L'économie mondiale capitaliste, tome II: Le stade monopoliste et l'imperialisme, Paris, François Maspero, 1971, p. 235.

²⁰) Emmanuel, Arghiri: L'échange inégal. Essai sur les antagonismes dans les rapports économiques internationaux, préface et «remarques théoriques» de Charles Bettelheim, Paris, François Maspero, 1972.

²¹) Emmanuel, Arghiri, Somalini E., Boggio, L. Salvati, M.: Un débat sur l'échange inégal. Salaires, sous-développement, impérialisme, Paris, François Maspero, 1975, p. 147.

²²) Andersson, Jan Otto: Studies in the Theory of Unequal Exchange between Nations, ABO Akademi, ABO, 1976, p. 13, 47-66.

²³) Robinson, Joan: Op. cit., p. 222.

²⁴) Idem, p. 203.

dovedesc încă o receptivitate redusă față de noul climat economic mondial.

Informație și dezvoltare

● Recunoașterea rolului sistemelor moderne de prelucrare și transmitere a informațiilor în dezvoltarea economiilor naționale nu mai este necesară în zilele noastre, datorită evidenței, dar își menține însemnătatea descifrarea mecanismelor prin care transferul acestor tehnologii pot să se realizeze eficient și spre țările în curs de dezvoltare — opinează Noshir Bhatena în articolul „Communication and development” publicat în numărul 3 a.c. al revistei DEVELOPMENT AND COOPERATION”. Problemele pe care le ridică un atare proces sint

multiple: economice (legate de structura economică a țărilor în curs de dezvoltare), financiare, socio-umane. Sub aspect economic, succesul transferului tehnologiilor de comunicație ar fi condiționat, după cum arată N.B., de crearea unei activități industriale naționale care să permită întreținerea și ulterior dezvoltarea unor asemenea echipamente deopotrivă cu pregătirea specialiștilor recrutați din rândurile populației autohtone. Sub aspect social, problema cea mai presantă pare a fi adaptarea tehnologiilor de comunicație la cerințele culturale ale țărilor în curs de dezvoltare — problemă cu atât mai complicată cu cât nici în țările dezvoltate nu sint elucidate pe deplin efectele tele-

maticii, biomaticii etc, asupra grupurilor sociale, asupra indivizilor.

Proliferarea armamentului nuclear

● Deși recentul studiu publicat de S.I.P.R.I. sub titlul „Uranium enrichment and nuclear weapon proliferation”, abordează o tematică relativ specializată: implicațiile tehnologiilor de îmbogățire a uraniului asupra cursei înarmărilor, autorii săi — A.S. Krass, P. Boskma, B. Elzen, W.A. Smit — au căutat să imorime cărții o deschidere mai largă. Ei situează dezvoltarea tehnică în contextul structurii economice și instituționale în care s-a dezvoltat industria de îmbogățire a

FIȘE

uraniului — element tehnico-industrial care contribuie la diseminarea armelor atomice. Subliniindu-se problemele noi pe care le ridică acest proces în fața omenerii, obstacolele ce apar în calea reducerii cursei înarmărilor, autorii analizează o serie de aspecte particulare cum ar fi specificitatea tehnologiilor de îmbogățire, aspecte ale diseminării, strategia în domeniul ceretării-dezvoltării, avansind unele idei proprii cu privire la posibilitatea controlului și limitarea efectelor negative ale acestor tehnologii moderne.

Calitatea resurselor umane

(Urmare din pag. 19)

noi metodologii, a noi priceperi, a noi atitudini și noi valori necesare pentru a trăi într-o lume în continuă schimbare", „se află în plină și continuă căutare”, este infinită. În aceasta și constă forța fără precedent a educației și formării omului ca instrument eficient al modernizării structurii economice și sociale, al dezvoltării.

După aprecierea unor experți ai U.N.E.S.C.O., „educația (drept cale fundamentală a învățării — n.n.) se află pretutindeni în schimbare... Fie că este vorba de tinerele state din Asia sau Africa, aflate în căutarea unui sistem educativ, adaptat nevoilor lor și în același timp originalității lor culturale, sau de țări ale căror instituții școlare și universitare au în urma lor un lung trecut, autoritățile responsabile — guverne, parlamente, partide politice — ca și organele consultative și experții sint peste tot pe cale de a pregăti, de a adopta sau de a aplica noi reforme. Schimbarea este rareori resimțită ca o constrângere: ea este dorită, chemată, provocată. Educația s-a instalat într-o schimbare ce pare de acum înainte o condiție necesară a progresului.” (Citat după Jean Thomas, *Marile probleme ale educației în lume*, Editura didactică și pedagogică 1977).

Cu toată această mișcare ascendentă, cu toate progresele înregistrate în perioada postbelică în domeniul formării resurselor umane, în raport cu cerințele dezvoltării economice și social-politice, procesele de învățare și sistemele de asigurare a lor tind să rămână în urmă; are loc un proces de defazare a educației, a învățării în raport cu conștientizarea pe planul formării umane a unei nevoi sociale: între momentul în care nevoia socială apare și este receptată și cel a introducerii ei în sistemul instituționalizat de educație și, în fine, cea a materializării în profilul și nivelul pregătirii omului este o distanță adesea foarte mare; tehnologia procesului instructiv-educativ-formativ, la rîndul ei, nu asigură în măsura și proporțiile necesare o învățare activă, permanent novatoare, actualele sisteme educative au mai ales un caracter adaptativ, nu sint încă suficient orientate spre viitor. (Vezi Edgar Faure, *Apprendre à être*, un raport de l'UNESCO, Paris, 1972; Toresten Huesen, *The Learning Society*; James W. Botkin, Mahdi Elmandjra, Mircea Malița, *Orizontul fără limite al învățării*, Ed. politică, București, 1981).

Paradoxal, într-o epocă în care complexitatea dezvoltării crește, în care viteza cu care se produc schimbările este deosebit de accelerată, în care deseori dezvoltarea este întreruptă și zguduită de șocuri, în ciuda marilor progrese ale educației și formării umane, ale învățării, individul și societatea în ansamblu său par a nu fi suficient de pregătiți să răspundă prompt, cu costuri reduse noilor nevoi; se vorbește chiar de acumularea unor condiții de declanșare a unei „noi crize a educației”. De aici două consecințe extrem de importante pe planul acțiunii și deciziilor practice a strategiilor de formare și dezvoltare a resurselor umane în concordanță cu comandamentele majore ale dezvoltării economice și social-politice contemporane: prima privește apariția și menținerea unor disfuncționalități, distorsiuni și tensiuni structurale în economie și societate determinate fie de limitele de înțelegere a nevoilor sociale și acțiune a omului în consens cu legitățile dezvoltării, fie de incapacitatea sa de a renunța în timp util — într-un spațiu economic plin de restricții — la structuri obsolete, îmbătrinite și a proiecta altele noi; ambele avînd ca sursă principală nivelul și calitatea educației și formării sale cultural-profesionale, sub aspectul insuficienței cunoștințelor științifice, tehnice, organizaționale etc. sau (și) sub cel al unei învățări neadecvate, preponderent adaptativă, mai puțin anticipativă, prospectivă. În aceste condiții, dacă nu se intervine în timp util, cu măsuri adecvate, cu viziunea anticipativă și prospectivă necesare oricărui proces educațional, de învățare, pot să apară fenomene de incompatibilitate a diferitelor structuri (între cea a aparatului productiv și cea a forței de muncă, de ex.), cu consecințe dintre cele mai grave asupra valorificării resurselor naționale, asupra creșterii eficienței economice și sociale, în cele mai multe cazuri greu de depășit. A doua privește imperativul analizei atente și continue a proceselor de învățare, regîndirea — atunci cînd este cazul — și promovarea unor modele și modalități de învățare capabile să mobilizeze și să valorifice imensele resurse de creativitate și energie ale omului.

Mesajul pe care experiența României — în cele aproape patru decenii de dezvoltare pe drumul socialismului — îl aduce

în domeniul educației și formării umane include elemente de o imensă valoare teoretică și practică, de larg interes. Înfăptuirea unei complexe și profunde revoluții culturale, dezvoltarea multilaterală a personalității umane, formarea cadrelor de specialiști și muncitori calificați, realizarea stocului de cunoștințe științifice, tehnice, culturale, de calificări și deprinderi de muncă pe măsura nevoilor dezvoltării economice și social-politice a țării se detașează ca componente de bază ale strategiei globale a creșterii și dezvoltării României în perioada postbelică. „Noi — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — considerăm și am considerat totdeauna că menirea istorică a socialismului este nu numai eliberarea omului de aspirare și exploatare, de a asigura bunăstarea lui materială, ci de a făuri o civilizație spirituală superioară, care nu se poate realiza decît prin formarea unui om nou, cu o înaltă conștiință și pregătire culturală și profesională, cu un profil moral-politic înaintat... Socialismul și comunismul nu pot fi concepute decît ca rezultat al creației istorice conștiente a maselor, ca orînduire în care pentru prima dată în istorie masele se ridică la un nivel superior de înțelegere a necesităților, a legilor obiective și acționează în spiritul acestora, făurindu-și în mod conștient propriul lor destin”. (România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 6, Editura politică, București, 1972, p. 628—629).

În concepția P.C.R. și în practica construcției socialiste în România, învățămîntul — veriga principală a formării și dezvoltării resurselor umane — s-a detașat ca un sector de importanță strategică; în acest domeniu, corespunzător nevoilor și posibilităților economiei naționale, au fost concentrate importante mijloace materiale, financiare și umane. Cheltuielile publice pentru învățămînt, finanțate de la bugetul statului — care reprezintă numai o parte a resurselor financiare alocate educației și formării resurselor umane — au crescut în perioada 1950—1981 de peste 14 ori, de la 1,3 miliarde lei la 18,4 miliarde, într-un ritm mediu anual de creștere aproximativ egal cu cel al venitului național; în aceeași perioadă, investițiile în învățămînt au crescut de 15 ori, de la 88 milioane lei la 1 609 milioane lei; numărul unităților de învățămînt de toate gradele (preșcolar, primar, gimnazial, liceal și superior) crește de la 21 078 în anul școlar 1950/51 la 29 583 în 1980/81, iar cel al cadrelor didactice de la 100 039 persoane la 260 434 în timp ce populația școlară a sporit cu peste 2,5 milioane persoane (de la 2 319 186 la 5 576 022 persoane), concomitent s-a îmbunătățit repartitia pe teritoriu a rețelei de învățămînt: în anul 1981/82, de exemplu, funcționau institute de învățămînt superior în 19 județe și municipii față de numai cîteva centre universitare în anii '50.

În același timp, pentru a răspunde cît mai bine imperativelor dezvoltării socialiste a țării, aspirațiilor oamenilor muncii, sistemul de învățămînt în ansamblul său, principiile construirii și funcționării acestuia, conținutul procesului instructiv-educativ-formativ, metodele și tehnicile de învățare au fost în mod sistematic perfecționate. Ca urmare îndeosebi a măsurilor luate în perioada după Congresul al IX-lea al P.C.R. din inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu, România dispune în prezent de o concepție științifică, modernă, cu largă deschidere, privind organizarea și dezvoltarea unui sistem de învățămînt capabil să susțină și să fertilizeze dezvoltarea economico-socială.

Angajînd și implicînd întregul sistem de educație și învățămînt — formal și informal — în vasta operă de construcție economică și socială, într-un timp scurt, dar dens ca înfăptuire, România a făcut un salt urias, realizînd în prezent în multe privințe indici comparabili cu cei obținuți în țările dezvoltate, cu îndelungate și valoroase tradiții în dezvoltarea învățămîntului: de la cîreca 4 milioane de analfabeți, în anii '50, la garantarea reală a dreptului la învățătură pentru toți cetățenii țării, fără nici un fel de discriminare, la asigurarea egalității de șanse și acces, la lichidarea oricărui canal de generare a acestui flagel, care lovește încă 1/5 din populația globului, la generalizarea învățămîntului de 10 ani, la creșterea ratei de cuprindere a tineretului în învățămîntul secundar și superior — astăzi peste 25% din populația țării învăță — de la un învățămînt de tip elitist la un învățămînt gratuit și deschis, cu larg caracter democratic, de masă, de la un învățămînt de tip „clasic”, rupt de viață, la un învățămînt strîns legat de nevoile dezvoltării, integrat cu cercetarea și producția, bazat pe principiile educației prin și pentru muncă, al politehnizării și educației permanente, de la un învățămînt static la un învățămînt dinamic, orientat spre integrarea accelerată a noilor cunoștințe științifice și tehnice, de la un învățămînt de conservare, de transmitere, respectiv de însușire a unor cunoștințe finite, la un învățămînt novator, participativ etc.

18

Esența și formele exploatării capitaliste

PROPRIETATEA capitalistă a apărut pe o anumită treaptă de dezvoltare a societății. Ea îmbracă mai multe forme: proprietatea privată a capitalistului individual — care a avut un rol predominant în primele faze de dezvoltare ale capitalismului, proprietatea privată a capitaliștilor asociați, cunoscută îndeosebi sub forma „societăților pe acțiuni” și proprietatea statului capitalist, care a căpătat o amploare în multe țări mai ales în perioada postbelică. Indiferent însă de formele concret-istorice pe care le îmbracă, trăsătura esențială a acestui tip de proprietate o constituie separarea producătorilor nemijlociți de mijloacele de producție. Proprietatea capitalistă constituie baza relațiilor de producție burgheze, a exploatării forței de muncă salariate și a însușirii plusvalorii de către proprietarii mijloacelor de producție.

Procesul de producere a plusvalorii

O CATEGORIE economică specifică orînduirii burgheze este capitalul. Acesta reprezintă o sumă de bani sau o cantitate de mijloace de producție care sînt folosite în scopul exploatării forței de muncă. Prima formă sub care apare capitalul o constituie banii. Capitalistul investește o sumă de bani pentru cumpărarea mijloacelor de producție și angajarea forței de muncă necesare procesului de producție. Din vânzarea produselor rezultate proprietarul mijloacelor de producție obține o sumă de bani mai mare decît cea avansată. Presupunem valoarea mijloacelor de producție cumpărate = 80 000 dolari, suma plătită muncitorilor = 20 000 dolari, suma încasată din vânzarea mărfurilor = 120 000 dolari.

Formula generală a capitalului este $B-M-B'$ în care: B — suma de bani avansată este transformată în M — mijloace de producție și forță de muncă — iar B' reprezintă suma de bani mai mare obținută din vânzarea mărfurilor $B' = B + b$ (plusvaloarea însușită de capitalist). Insușirea acestui excedent peste valoarea avansată reprezintă scopul oricărui proces de producție capitalist. Întrebarea este de unde provine acest excedent de valoare? Care este sursa plusvalorii? Explicația o găsim analizînd una din mărfurile pe care capitalistul le cumpără de pe piață, o marfă cu însușiri deosebite față de celelalte mărfuri. Aceasta este forța de muncă. În capitalism forța de muncă devine marfă — datorită următoarelor condiții: a) muncitorul — posesorul forței de muncă este proprietarul liber — din punct de vedere juridic — al capacității sale de muncă, al persoanei sale. El poate vinde această capacitate pe un timp determinat; b) muncitorul este lipsit de mijloace de producție și de mijloace de subsistență și, în consecință, nevoit să-și vîndă forța de muncă pentru a putea trăi. Forța de muncă-marfă are valoare de întrebuințare și valoare. Valoarea forței de muncă reprezintă munca omenească materializată. **Mărimea valorii forței de muncă** este determinată de timpul de muncă socialmente necesar pentru producerea și reproducerea ei, cu alte cuvinte, este dată de cheltuielile cu mijloace de subsistență necesare muncitorului și familiei sale la care se adaugă cheltuielile pentru calificarea forței de muncă. Expresia bănească a valorii forței de muncă, prețul ei, se numește **salariu**. Acesta reprezintă numai o parte din valoarea creată de forța de muncă în procesul de producție. Cealaltă parte este plusvaloarea. Deci, trebuie să se facă distincție între valoarea forței de muncă și valoarea creată de forța de muncă. Capacitatea forței de muncă-marfă de a produce, prin consumarea ei în procesul de producție, o valoare mai mare decît propria ei valoare constituie **valoarea de întrebuințare a acestei mărfi**.

Din cele arătate mai sus rezultă următoarele: a) capitalul investit se poate împărți din punct de vedere al modului în care participă la procesul de valorificare al capitalului (de producere a plusvalorii) în două părți: o parte — folosită pentru cumpărarea mijloacelor de producție — nu participă la procesul de valorificare și deci nu-și modifică mărimea în cursul procesului de producție. Acesta se numește **capital constant**; cealaltă parte — folosită pentru cumpărarea forței de muncă — apare în produsul rezultat, mărită cu plusvaloarea. Numai această parte a capitalului investit participă la procesul de valorificare al capitalului (pentru că sursa plusvalorii este munca neplătită a muncitorului); b) capitalul reprezintă o relație socială de producție, o relație între capitalist-proprietar al mijloacelor de producție și muncitorul salariat.

Pentru a înțelege procesul de producere a plusvalorii să presupunem, reluînd exemplul de mai sus, că cei 80 000 dolari

avansați de capitalist reprezintă valoarea materiilor prime, materialelor auxiliare, combustibil etc. la care se adaugă și uzura mijloacelor de muncă, necesare pentru producerea unei anumite cantități din produsul X . Capitalistul angajează 1 000 lucrători. Salariul zilnic al unui lucrător este de 20 dolari. Valoarea nou creată de un lucrător pe oră este de 5 dolari. Aceasta înseamnă că în 4 ore lucrătorul își reproduce valoarea forței sale de muncă. Dacă procesul de producție s-ar opri aici, nu ar avea loc nici un proces de valorificare. Dar procesul de producție capitalist se prelungește dincolo de acest punct, muncitorul creînd pînă la sfîrșitul zilei de muncă — 8 ore — încă o valoare nouă de 20 de dolari, peste valoarea forței sale de muncă. Structura valorii mărfurilor produse se prezintă astfel:

$$M = c + v + p$$

$$120\ 000 = 80\ 000 + 20\ 000 + 20\ 000$$

Din cele arătate rezultă că ziua de muncă a muncitorului se împarte în două părți: o parte reprezintă timpul de muncă necesar, în care muncitorul creează o valoare egală cu valoarea forței sale de muncă și cealaltă parte — timpul de supramuncă — în care muncitorul creează plusvaloarea. Plusvaloarea reprezintă deci valoarea nou creată de muncitor în timpul de supramuncă și însușită în mod gratuit de capitalist. Împărțirea zilei de muncă în două părți este o împărțire pur teoretică, în practică muncitorul produce în fiecare oră, în fiecare clipă și valoare și plusvaloare.

Rata plusvalorii

Rata plusvalorii se calculează ca un raport procentual:

$$p' = \frac{\text{plusvaloarea}}{\text{capitalul variabil}} \times 100 \text{ sau}$$

$$p' = \frac{\text{timpul de muncă necesar}}{\text{timpul de supramuncă}} \times 100$$

Acest raport exprimă gradul de exploatare, adică arată cît de mare este plusvaloarea față de capitalul variabil (sau timpul de supramuncă față de timpul de muncă necesar).

În exemplul de mai sus:

$$p' = \frac{20\ 000\ p}{20\ 000\ v} \times 100 = 100\%$$

$$p' = \frac{4\ \text{ore TS}}{4\ \text{ore TMN}} \times 100 = 100\%$$

Deci plusvaloarea este egală cu capitalul variabil (respectiv timpul de supramuncă este egal cu timpul de muncă necesar).

Scopul oricărui proces de producție este crearea de cît mai multă plusvaloare. „Producția de plusvaloare, sau arta de a stoarce plusvaloarea — scrie K. Marx — este legea absolută a acestui mod de producție¹⁾. Acțiunea legii plusvalorii este indisolubil legată de existența proprietății capitaliste asupra mijloacelor de producție, de exploatarea forței de muncă salariate. Ca lege economică fundamentală, ea acționează în condițiile în care relațiile de producție sînt dominante.

Creșterea ratei plusvalorii poate avea loc pe două căi principale: producția plusvalorii absolute și producția plusvalorii relative.

Metoda plusvalorii absolute constă în mărirea timpului de supramuncă prin prelungirea absolută a zilei de lucru, dincolo de limitele timpului de muncă necesar. În exemplul nostru, dacă ziua de muncă se mărește la 10 ore, timpul de muncă necesar rămîinînd același rata plusvalorii va fi:

$$p' = \frac{6\ \text{ore}}{4\ \text{ore}} \times 100 = 150\%$$

Obținerea plusvalorii absolute poate avea loc și prin intensificarea muncii, adică prin sporirea consumului de energie musculară și nervoasă în unitatea de timp peste media socială, normală. Ca urmare, valoarea creată de un muncitor în opt ore, de pildă, poate fi egală cu valoarea creată în zece ore în condiții de intensitate normală a muncii.

Metoda plusvalorii relative constă în sporirea timpului de supramuncă prin reducerea corespunzătoare a timpului de muncă

¹⁾ K. Marx, F. Engels, Opere, vol. 23, București, Editura Politică, 1966, p. 623.

că necesar, ziua de muncă rămânând constantă. De pildă, în exemplul luat, dacă timpul de muncă necesar se reduce la 3 ore, timpul de supramuncă se mărește la 5 ore și respectiv se mărește rata plusvalorii.

$$p = \frac{5 \text{ ore}}{3 \text{ ore}} \times 100 = 166\%$$

Mărimea timpului de muncă necesar este însă obiectiv determinată de valoarea forței de muncă. Reducerea lui poate avea loc prin creșterea productivității muncii în ramurile în care se produc mijloace de subsistență. Scăderea prețurilor la aceste bunuri va determina scăderea valorii forței de muncă și implicit a timpului de muncă necesar.

Plusvaloarea — baza veniturilor tuturor categoriilor de exploatare

PLUSVALOAREA creată în sfera productivă nu este încasată în întregime de capitaliștii care și-au investit capitalul în această sferă. Ea constituie unica sursă a veniturilor tuturor categoriilor de exploatare: industriași, comercianți, bancheri, arendași, mari proprietari de pământ. Veniturile care se formează pe baza plusvalorii sînt: profitul industrial, profitul comercial, dobinda, profitul arendașului și renta funciară. Capitaliștii industriași obțin un profit mijlociu — adică un profit aproximativ egal la capitalurile egale ca mărime, indiferent de raportul dintre capitalul constant și capitalul variabil. Profitul mijlociu se formează în cursul unui proces de egalizare a ratei profitului în care capitalurile migrează dintr-o ramură în alta în scopul obținerii unei plusvalori cît mai mari. În consecință, mărfurile se vînd nu la valoarea lor, ci la prețuri de producție formate din prețul de cost plus profitul mijlociu. Procesul egalizării ratei profitului reliefează interesul comun al capitaliștilor în creșterea întregii mase de plusvaloare creată în societate, exprimă solidaritatea de clasă a capitaliștilor în acțiunea de exploatare a clasei muncitoare. Fiecare muncitor este exploatat nu numai de către un capitalist individual, ci de întreaga clasă a capitaliștilor. În consecință, pentru lichidarea exploatareii capitaliste este necesară unirea muncitorilor, lupta lor nu doar împotriva capitaliștilor luați izolat, ci împotriva întregii clase burgheze.

Capitaliștii comercianți încasează profitul comercial, care reprezintă o parte a plusvalorii creată în sfera productivă; această parte este încasată de comerciant ca diferență între prețul cu care acesta vinde mărfurile și prețul cu care le cumpără de la capitalistul întreprinzător. Profitul comercial este tot un profit mijlociu, deoarece capitalul comercial participă la procesul egalizării ratei profitului. Bancherii sînt posesorii capitalului bancar; acesta nu este investit în producția sau în circulația mărfurilor, ci este împrumutat capitaliștilor întreprinzători în schimbul unei dobinzi. Dobinda reprezintă o parte din plusvaloarea creată în industrie sau în altă activitate productivă și cedată bancherilor de către capitaliștii întreprinzători ca plată pentru capitalul împrumutat.

O formă deosebită pe care o îmbracă plusvaloarea este **renta funciară**. În agricultura capitalistă există raporturi de producție specifice deosebite de cele din industrie, raporturi care se stabilesc între cele trei clase principale existente în agricultură: marii proprietari funciari, arendașii care reprezintă clasa capitaliștilor în agricultură și muncitorii agricoli salariați. La împărțirea plusvalorii participă în primul rînd arendașii — care obțin un profit egal cu cel obținut în industrie — și proprietarii funciari care primesc o parte din plusvaloare sub forma **rentei funciare**. Aceasta se întîlnește sub două forme: rentă diferențială și rentă absolută.

Renta diferențială apare ca urmare a faptului că terenurile agricole sînt deosebite din punct de vedere al fertilității. La cheltuieli egale de producție la aceeași suprafață de teren, pe terenurile mai fertile se obțin cantități mai mari de produse și respectiv valori individuale pe unitatea de produs mai reduse decît pe terenurile mai puțin fertile. Societatea are însă nevoie și de produsele obținute pe terenurile mai puțin fertile și de aceea valoarea socială a produselor agricole are la bază nu cheltuielile medii de producție, ci cheltuielile cele mai ridicate pe unitatea de produs. Diferența între valoarea socială a produselor agricole și valoarea individuală a produselor obținute pe terenurile mai fertile reprezintă renta diferențială. Aceasta este de gradul I cînd se datorește unei fertilități naturale și de gradul II cînd fertilitatea este rezultatul unor investiții succesive de capital pe aceeași suprafață de teren.

Renta absolută se datorește faptului că întreprinzătorul arendaș nu este proprietarul pămîntului. O parte din plusvaloarea creată de muncitorii agricoli este cedată de arendaș proprietarului funciar. Acest lucru este posibil deoarece la un capital egal ca mărime și o rată a plusvalorii egală în industrie și în agricultură în acest din urmă domeniu se obține o masă de plusvaloare mai mare datorită raportului mai mic dintre capitalul constant și capitalul variabil.

Acțiunea legii plusvalorii determină pe de o parte, dezvoltarea forțelor de producție, socializarea capitalistă a producției și a muncii, iar pe de altă parte, se accentuează însușirea privat-capitalistă a rezultatelor muncii. Legea plusvalorii contribuie astfel la agravarea contradicției fundamentale a capitalismului — contradicția dintre caracterul social al producției și forma privat-capitalistă a însușirii produselor muncii.

conf. dr. Steliana LINTARU

INTREBĂRI

1. Care este sursa plusvalorii?
2. Definiți capitalul constant și capitalul variabil și arătați ce criteriu stă la baza acestei împărțiri a capitalului.
3. Cum se calculează și ce exprimă rata plusvalorii?
4. Care sînt căile de sporire a ratei plusvalorii?
5. Care sînt veniturile diferitelor categorii de exploatare formate pe baza plusvalorii?

19

Capitalismul monopolist

IN ULTIMELE trei decenii ale secolului trecut, dezvoltarea impetuoasă a forțelor de producție din vremea respectivă a provocat modificări profunde și în relațiile de producție.

Se accentuează procesul de concentrare și centralizare a capitalului, apar uniunile monopoliste ale capitaliștilor. Totodată, are loc răspîndirea relațiilor capitaliste pe întregul glob, se formează sistemul mondial al lumii capitaliste, a cărui parte integrantă a fost sistemul colonial al imperialismului.

Trăsăturile imperialismului

IMPERIALISMUL reprezintă un nou stadiu al modului de producție capitalist, în care exploatarea muncii salariate continuă să fie trăsătura de bază a relațiilor economice, concurența și contradicțiile antagoniste ale capitalismului se agravează și capătă forme noi de manifestare, profitul capătă forma profitului de monopol și are ca sursă, nu numai exploatarea forței de muncă din țara respectivă, ci și exploatarea altor popoare.

Imperialismul, cu toate implicațiile lui asupra proletariatului și luptei sale revoluționare, asupra popoarelor, a fost studiat de V. I. Lenin. În spiritul teoriei economice leniniste, imperialismul se caracterizează prin următoarele cinci trăsături economice fundamentale: formarea monopolurilor și dominația lor; dominația capitalului financiar și a oligarhiei

financiare; exportul de capital și rolul său primordial; împărțirea economică a lumii între uniunile monopoliste; terminarea împărțirii teritoriale a lumii între cele mai mari puteri capitaliste și lupta pentru reîmpărțirea ei. În evoluția imperialismului au survenit noi manifestări, au apărut noi trăsături ale acestuia.

Formarea monopolurilor și dominația lor reprezintă trăsătura esențială a imperialismului, motiv pentru care este denumit și **capitalism monopolist**. Pe baza luptei de concurență, al cărei mobil direct este obținerea de profituri cît mai mari, are loc concentrarea și centralizarea producției și a capitalurilor, extinderea societăților pe acțiuni, apariția și dezvoltarea monopolurilor.

Monopolurile sînt întreprinderi capitaliste foarte mari, sau uniuni de întreprinderi capitaliste, care concentrează o parte atît de mare a producției și desfacerii unei anumite mărfi, încît au posibilitatea să îngrădească libera concurență, să domine piața și să stabilească prețurile, în scopul obținerii unor profituri ridicate de monopol.

Concentrarea și centralizarea producției și a capitalului industrial au determinat același proces și în domeniul bancar. Ca urmare are loc fuziunea capitalului monopolist industrial cu cel bancar, se formează capitalul financiar și oligarhia financiară. Acordînd credite întreprinderilor, deschizînd

conturi curente și efectuând alte operațiuni financiare, băncile au posibilitatea să cunoască situația întreprinderilor creditate, să le influențeze activitatea și să-și plaseze capitalul propriu în ramurile care asigură profituri mai mari. La rîndul lor, monopolurile industriale cumpără acțiuni ale băncilor, devenind coproprietari ai acestora. Ca rezultat al acestei duble mișcări, se constituie o formă nouă de capital, ai cărui posesori — oligarhia financiară — domină întreaga viață economică și politică în țările capitaliste dezvoltate.

Exportul de capital capătă o însemnătate deosebit de mare, comparativ cu exportul de mărfuri. Plasarea de capitaluri în afara granițelor țării a devenit posibilă odată cu formarea sistemului colonial al imperialismului, cu atragerea unui șir de țări slab dezvoltate în sfera capitalismului mondial. Exportul de capital reprezintă baza materială a formării de uniuni monopoliste internaționale.

Concentrarea monopolistă a producției și a capitalului reprezintă premisa apariției și dezvoltării monopolurilor internaționale, care realizează împărțirea economică a lumii.

Prin marea lor forță economică (unele din acestea egalează sau depășesc produsul național al unor țări ca Danemarca, Austria, Norvegia etc.), și prin mecanismele economice impuse de ele de-a lungul deceniilor, monopolurile internaționale dispun de mijloace de control și de influențare asupra evoluției economiei mondiale.

În condițiile trecerii la imperialism, politica de cuceriri coloniale, de subjugare a țărilor slab dezvoltate se intensifică atât de mult încît se termină împărțirea teritorială a lumii între cele mai mari puteri capitaliste și se duce lupta pentru reîmpărțirea ei. Instaurarea imperialismului încheie procesul de formare a sistemului capitalist mondial, fiecare țară devenind veriga unui lanț unic, cel al economiei capitaliste mondiale. Capitalismul s-a transformat într-un sistem mondial de asuprire socială și colonială, de exploatare a imensei majorități a populației globului de către un grup de țări capitaliste dezvoltate. În promovarea politicii de reîmpărțire a lumii se folosesc diverse mijloace: pașnice și nepașnice; economice și militare; amestec în treburile interne și învrăjbită între state; stimulare directă sau indirectă de tensiune etc.

Așa cum subliniază secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, lupta pentru reîmpărțirea lumii, a zonelor de influență, pentru câștigarea de noi poziții dominante de către diferite state și grupări de state — trăsătură definitorie a epocii imperialiste — a intrat în ultimii ani într-o nouă etapă.

Cauzele dezvoltării capitalismului monopolist de stat

PE o anumită treaptă a imperialismului apare și se dezvoltă capitalismul monopolist de stat. Unele manifestări ale acestuia au fost evidente încă în timpul primului război mondial. După război a urmat un anumit reflux al fenomenului, pentru ca în anii de criză (1929—1933), el să se manifeste cu mai mare intensitate. După al doilea război mondial, capitalismul monopolist de stat s-a extins în toate țările capitaliste dezvoltate, devenind forma de existență a relațiilor economice și politice din aceste țări și punindu-și pecetea pe toate relațiile internaționale.

Cauzele apariției și dezvoltării capitalismului monopolist de stat în țările avansate economic sînt multiple.

Cresterea gradului de monopolizare a economiei a creat condiții favorabile sporirii rolului oligarhiei financiare asupra tuturor laturilor vieții economice și sociale. Pe de altă parte, aceasta a impus intervenția directă a statului în viața economică, intervenție necesară pentru susținerea reproducției în condițiile date. Ca urmare, se realizează mecanismul unic monopolist-statal.

Adîncirea tuturor contradicțiilor capitalismului impune, de asemenea, realizarea acestui mecanism, care are sarcina de a asigura o nouă adaptare a relațiilor de producție capitaliste la nivelul ridicat al forțelor de producție, în scopul obținerii unor profituri ridicate.

Progresul forțelor de producție sub impactul revoluției tehnico-științifice contemporane implică o puternică centralizare a utilizării capitalului, cere mari cheltuieli de capital pentru cercetare, pentru crearea de noi ramuri, ceea ce implică riscuri foarte mari și nu oferă perspectiva unor profituri mari și sigure. De aceea, statul burghez preia asupra sa sarcina efectuării acestor investiții, în special, în stadiul inițial.

Militarizarea economiei naționale este susținută prin bugetul de stat. Comenzile de armament, cheltuielile pentru cercetarea științifică în scopuri militare, pentru întreținerea uriașului aparat militar asigură legături multiple și variate între monopoluri și stat, primele obținînd profituri colosale de pe urma militarizării. Cele peste 600 miliarde dolari cheltuiți în 1982 pentru cursa înarmărilor au constituit o grea povară pe umerii popoarelor, un obstacol imens în calea normalizării vieții internaționale.

Asupra dezvoltării capitalismului monopolist de stat au influențat și factorii externi care rezultă din conținutul epocii contemporane, cum sînt: îngustarea sferei de dominație a capitalismului; criza și destrămarea sistemului colonial al imperialismului; extinderea luptei clasei muncitoare internaționale; concurența dintre marile monopoluri pe plan mondial etc. Ducînd la ascuțirea contradicțiilor capitalismului, acești factori au determinat îngemănarea oligarhiei financiare din fiecare țară cu puterea politică și economică a statului capitalist.

Esența și formele capitalismului monopolist de stat

CAPITALISMUL monopolist de stat constă în imbinarea forței monopolurilor cu forța statului într-un mecanism unic în vederea salvării societății capitaliste, a prelungirii existenței ei, precum și a obținerii profitului ridicat de monopol.

Esența capitalismului monopolist de stat se dezlăuie prin formele de manifestare ale acestuia. Deși formele lui diferă de la o țară la alta și de la o etapă la alta, totuși anumite forme au un grad ridicat de generalitate în timp și în spațiu.

Proprietatea monopolistă de stat — formă specială a proprietății capitaliste — constituie principala manifestare a capitalismului monopolist de stat. Această proprietate a apărut pe diferite căi: a) menținerea în patrimoniul statului a unor bunuri aparținînd acestuia din perioadele anterioare; b) naționalizarea capitalistă (cu despăgubiri); c) construirea de către stat a unor întreprinderi productive, a unor unități pentru producția de armament, unități social-culturale, de cercetare etc.; d) confiscări de bunuri și întreprinderi. În afară de întreprinderile de stat există și unități mixte monopolist-statale, în care statul dispune de o anumită cotă de participare. Proprietatea monopolistă de stat are o pondere mai mare în țări ca: Austria, Franța, Italia, Anglia și țările scandinave.

Redistribuirea venitului național în favoarea monopolurilor prin bugetul de stat constituie o altă formă importantă a capitalismului monopolist de stat. Acest proces constă în aceea că majoritatea veniturilor bugetare (provenite din impozite și taxe de la masele populației) sînt cheltuite pentru sprijinirea marilor monopoluri (împrumuturi acordate firmelor particulare cu dobînzii mici; subvenții gratuite pentru crearea de noi întreprinderi; pentru stimularea exporturilor de marfă și de capital; pentru plata comenzilor militare la prețuri ridicate).

Reglarea statală a proceselor economice, inclusiv încercările de planificare și programare a activităților economice de ansamblu, reprezintă o treaptă mai înaltă a intervenției statului în economie. Planificarea capitalistă orientativă încearcă să prefigureze activitățile economice în așa fel încît să servească interesele generale ale monopolurilor.

Militarizarea economiei naționale, formarea complexului militar-industrial constă în întrepătrunderea intereselor celor mai reacționare virfuri ale oligarhiei financiare cu cele ale conducerii armatei și ale aparatului de stat. Existența complexului militar-industrial și a oligarhiei respective reprezintă o sursă permanentă de reacțiune politică pe plan intern și extern, de amenințare la adresa păcii mondiale.

Intervenția statului pentru înfăptuirea expansiunii economice are loc prin acordarea de subvenții, credite și garanții monopolurilor internaționale cu scopul de a le ajuta să obțină profituri de monopol din exportul de mărfuri și de capital.

Sub presiunea luptei maselor populare are loc **intervenția statului în relațiile dintre muncă și capital**. În cele mai multe cazuri statul întreprinde diferite măsuri economice și sociale menite să asigure un anumit echilibru politic.

Apariția și dezvoltarea capitalismului monopolist de stat au determinat schimbări radicale în gîndirea economică burgheză. Cea mai importantă dintre ele a fost schimbarea raportului dintre doctrinele liberale și cele dirijate, adică trecerea de la concepțiile cu privire la caracterul automat al echilibrării proceselor economice, prin libera concurență a întreprinderilor capitaliste, fără intervenția statului în viața economică la cele ce susțin rolul crescînd al intervenției statului burghez în economie. Aceasta din urmă a devenit principala orientare a teoriei economice burgheze actuale.

Capitalismul monopolist de stat nu rezolvă contradicțiile societății capitaliste, dimpotrivă, el agravează aceste contradicții, creează noi premise pentru trecerea la socialism.

prof. dr. Niță DOBROTĂ

INTREBĂRI

1. Ce este imperialismul ?
2. Care sînt trăsăturile economice fundamentale ale imperialismului ?
3. Ce sînt monopolurile ?
3. Enumerați cauzele apariției și dezvoltării capitalismului monopolist de stat.
5. Care sînt formele capitalismului monopolist de stat ?
6. Ce este proprietatea monopolistă de stat și care sînt căile apariției ei ?

Priorități în cooperarea economică dintre țările în curs de dezvoltare

IN PROCESUL complex, multidimensional și de largă perspectivă al edificării unei noi ordini economice internaționale, dezvoltarea solidarității și colaborării între țările în curs de dezvoltare, promovarea intensă a cooperării economice „Sud-Sud”, reprezintă, după cum se subliniază în numeroase documente internaționale, nu numai o condiție de bază, ci și o direcție prioritară de acțiune.

Pronunțându-se pentru dialog, pentru concențare și colaborare egală în drepturi între țările dezvoltate și țările în curs de dezvoltare, țara noastră și-a reafirmat și cu prilejul actualei sesiuni a UNCTAD convingerea că o condiție de bază în vederea desfășurării cu succes a acestui dialog o constituie întărirea colaborării, solidarității și unității de acțiune a țărilor în curs de dezvoltare. În acest sens țara noastră a propus intensificarea consultărilor reciproce, inclusiv organizarea unei conferințe la cel mai înalt nivel a țărilor în curs de dezvoltare, consacrate problemelor economice.

Intensificarea schimburilor comerciale reciproce

IN CURSUL deceniului opt relațiile comerciale dintre țările în curs de dezvoltare în ansamblu au cunoscut o netă intensificare, în contrast cu tendința manifestată în anii '59 și '60; cu un ritm de creștere aproape dublu față de ritmul comerțului cu țările dezvoltate, schimburile reciproce au ajuns să dețină în prezent circa 27% din totalul exporturilor țărilor în curs de dezvoltare, față de 19% în 1970 și 24% în 1955.

Una din explicațiile tendinței de orientare a comerțului internațional al țărilor în curs de dezvoltare — tendința care corespunde de altfel unui obiectiv important al cooperării economice Sud-Sud — o constituie dinamismul mai accentuat al creșterii economice în anii '70 în lumea a treia, privită global, în comparație cu țările dezvoltate. Recesiunea prelungită și reducerea drastică a ritmului creșterii în aceste din urmă țări, noul val protecționist care a însoțit recesiunea și scăderea corespunzătoare a cererii de import au afectat puternic exporturile țărilor în curs de dezvoltare pe piețele occidentale. Pe de altă parte, țările în curs de dezvoltare, angajate tot mai mult în realizarea unor programe naționale de dezvoltare economică modernă, industrială, au devenit conștiente de avantajele pe care le oferă specializarea și cooperarea reciprocă, promovarea schimburilor bi- și multilaterale (mai bună utilizare a resurselor, producția de serie mare, creșterea competitivității producției naționale etc.).

Un alt factor promotor al schimburilor comerciale dintre țările în curs de dezvoltare îl reprezintă acțiunile întreprinse de multe din aceste țări în domeniul politicii comerciale, al diversificării și extinderii exporturilor pe noi piețe pentru crearea unui cadru instituțional adecvat pe plan regional și sub-regional. În acest context trebuie remarcat rolul important pe care îl joacă diferitele forme de colaborare economică din lumea a treia în extinderea comerțului reciproc și creșterea aportului său în dezvoltarea economică a țărilor membre, în adâncirea specializării și cooperării regionale și reducerea dependenței față de piețele occidentale. Este semnificativ în acest sens faptul că în cazul țărilor din America Latină — regiune în curs de dezvoltare caracterizată prin forme de cooperare mai consolidate — ponderea țărilor în curs de dezvoltare în totalul exportului a crescut cel mai mult, fiind în ultimii ani de peste 30% la totalul exporturilor (fără combustibili), de peste 50% la cele de manufacturate și de circa 70% la bunurile intensive în capital (World Bank Staff Working Paper No. 479). Pentru opt țări latino-americane analizate în studiul citat, două treimi din exporturile spre țările în curs de dezvoltare erau dirijate spre țările partenere în asemenea grupări de cooperare regională.

De fapt, o caracteristică importantă a comerțului Sud-Sud o reprezintă situația diferențiată a diferitelor categorii de țări în curs de dezvoltare în raport cu tendința globală relevată mai sus. Astfel, vânzările către țările exportatoare de petrol reprezintă componenta principală a creșterii exporturilor de produse manufacturate către țările în curs de dezvoltare; în plus, cea mai mare parte a acestor exporturi sunt operați unui număr relativ redus de „exportatori de succes” din lumea a treia, în esență așa-numitele „noi țări industrializate”. Pe de altă parte, dacă piața produselor primare este în expansiune în această regiune, o componentă importantă a acesteia o reprezintă livrările de combustibili, țările exportatoare de petrol dublându-și ponderea în importul de combustibili ai lumii a treia în comparație cu anii '60. În aceste condiții, dacă analizăm evoluția schimburilor comerciale dintre țările în curs de dezvoltare cu excepția celor exportatoare de petrol, excluzând livrările reciproce de combustibili, obținem o imagine diferită: ponderea schimburilor Sud-Sud în totalul exporturilor țărilor în curs de dezvoltare a fost relativ constantă în perioada 1963—1973 (22—23% după calculele din studiul citat mai sus), crescând relativ puțin în perioada următoare primei crize petroliere (24%). În 1982, când pentru prima dată în perioada postbelică comerțul mondial a înregistrat o scădere atât în termeni fi-

zici, cât și valorici (cu 6,3%), țările în curs de dezvoltare neexportatoare de petrol au fost nevoite să-și reducă importurile cu 11,6%, în timp ce exporturile lor s-au redus cu 5,9% (față de 5,7%, scăderea comerțului exterior în țările capitaliste dezvoltate). Mai mult, în raport cu o scădere a comerțului țărilor în curs de dezvoltare de 10,1%, reducerea comerțului reciproc a fost de circa două ori mai mare (—22%). Așadar efectul decelerator al recesiunii occidentale asupra comerțului internațional a fost resimțit în primul rând de țările în curs de dezvoltare și în mod deosebit de țările neexportatoare de petrol. Aceasta arată faptul că schimburile comerciale „Sud-Sud” n-au ajuns la un asemenea grad de consistență încât să reprezinte pentru lumea a treia un „nou motor de dezvoltare”, că țările respective sînt încă în măsură importantă dependente de piața mondială, de ciclul economic occidental. După cum rezultă din tabel, țările în curs de dezvoltare își orientează în prezent cea mai mare parte a exporturilor spre piața țărilor capitaliste dezvoltate, această dependență fiind mai accentuată în cazul țărilor exportatoare de petrol datorită în primul rând livrărilor de combustibili. În cazul produselor manufacturate, deși distribuția este relativ mai echilibrată, cota schimburilor reciproce în totalul exporturilor a manifestat o anumită tendință de reducere în deceniul șapte (de la 42,7% la 34,5%), crescînd ușor în deceniul opt (la 38,9% în 1981). Dintre factorii care tind să favorizeze persistența relațiilor verticale între țările în curs de dezvoltare și cele capitaliste dezvoltate un rol important revine inexistenței unei infrastructuri adecvate dezvoltării comerțului reciproc; legăturile tradiționale cu piața occidentală — vestigiile ale raporturilor metropole-colonii, curente de transport și comunicații, mecanismele de promovare a exporturilor și în mod deosebit activitatea societăților transnaționale întreprinși și permanentizează asimetria Nord-Sud. Astfel, deși schimbul reciproc cu produse și materii prime agricole a înregistrat o importanță majorare în ultimul deceniu în totalul exporturilor țărilor în curs de dezvoltare (de la 15% în 1970 la circa 28% în 1980), insuficiența instalațiilor de stocare și a mijloacelor de transport obstrucționează derularea normală a fluxurilor comerciale, duce la mari variații ale ofertei și prețurilor. În Africa, de exemplu, comerțul intra-regional este mult afectat de lipsa de mijloace de transport terestru. Pe de altă parte, după cum se precizează în studiul UNCTAD TD 281, politica economică a țărilor în curs de dezvoltare se caracterizează încă prin nivele tarifare ridicate și o largă utilizare a restricțiilor cantitative la produsele care pot face obiectul exportului țărilor lumii a treia.

Tabelul nr. 2

Destinația exporturilor țărilor în curs de dezvoltare, pe mari grupe de mărfuri în 1981 (în % din totalul exporturilor)

Țări de origine	Țări de destinație			
	Țări în curs de dezvoltare		Țări capitaliste dezvoltate	
	Export. de petrol	Neexport. de petrol		
Țări exportatoare de petrol	Produse primare — combustibili	0,6	20,6	76,1
	Produse manufacturate	0,5	20	76,8
	Total exporturi	31	36,6	30
Alte țări în curs de dezvoltare	Produse primare	0,2	20,8	75,3
	Produse manufacturate	5,3	20,6	62,9
	Total exporturi	10,1	27,2	57,4
		7,2	23,0	60,8

Sursa: Le Commerce International en 1981—1982, G.A.T.T., Genève 1982

Iată de ce țările în curs de dezvoltare trebuie să acționeze mai hotărât pentru crearea condițiilor unor schimbări structurale și instituționale care să favorizeze expansiunea relațiilor reciproce, pentru eliminarea barierelor tarifare și restricțiilor cantitative care afectează schimburile lor comerciale, pentru elaborarea și implementarea unor mecanisme adecvate de promovare a comerțului și cooperării industriale.

Acestui deziderat îi răspunde proiectul de instituire a unui sistem global de preferințe comerciale între țările în curs de dezvoltare, care după cum s-a arătat la UNCTAD se cere să intre cât mai curând în faza de negociere și transpunere în viață. În același timp, cooperarea economică regională și subregională trebuie să capete noi dimensiuni, trecând de la o simplă liberalizare a schimburilor — ale cărei efecte pozitive sînt limitate de dependența financiară și tehnologică față de țările occidentale — la coordonarea activității investiționale și dezvoltarea specializării și cooperării în producție. Este semnificativ în acest sens faptul că în cadrul Grupului Andin, unde se aplică pe larg acordurile de complementaritate în vederea adîncirii interdependențelor tehnice și economice între țările membre, comerțul reciproc a crescut într-un ritm sensibil superior față de schimburile cu terții.

Cooperarea financiară și transferul de tehnologie

UNUL din obstacolele majore în calea dezvoltării mai accentuate a schimburilor Sud-Sud, în general a comerțului internațional al țărilor în curs de dezvoltare îl constituie — așa cum s-a relevat și la actuala sesiune UNCTAD — situația financiară a acestor țări, dezechilibrul cronic al balanțelor de plăți și imensa datorie externă. Țările importatoare de petrol au cunoscut în cursul deceniului șapte nu numai o continuă sporire a deficitului conturilor curente, ci și dificultăți sporite în finanțarea dezvoltării, ceea ce a avut drept consecință accelerarea îndatorării externe a acestor țări și creșterea dependenței lor față de piața occidentală a capitalurilor. Limitarea exportului în țările capitaliste dezvoltate ca urmare a măsurilor protecționiste întreprinse de către acestea, foarfecele prețurilor, care a continuat să se deschidă în dauna țărilor importatoare de petrol și pe de

altă parte, creșterea rapidă a serviciului datoriei externe (într-un ritm de peste 32% pe an, după 1974), s-au combinat într-un mecanism de erodare continuă a poziției acestor țări pe piața financiară internațională.

În aceste condiții cooperarea financiară dintre țările în curs de dezvoltare a devenit în anii '70 un mijloc important de întărire a colaborării economice Sud-Sud, de sprijinire a programelor naționale de dezvoltare economică în lumea a treia. Caracteristică pentru această perioadă este crearea a numeroase fonduri de dezvoltare, cu caracter național sau internațional, cu participarea în principal a țărilor exportatoare de petrol, în vederea sporirii fluxurilor financiare către țările în curs de dezvoltare. La sfîrșitul deceniului, împrumuturile acordate de către țările membre ale OPEC celorlalte țări în curs de dezvoltare în condiții de favoare reprezentau circa 1,4% din P.N.B..

În ultimul timp însă, ca urmare a reducerii veniturilor valutare ale țărilor OPEC, a confruntării acestora cu deficite comerciale și de plăți, transferul de resurse provenind din aceste țări cunoaște o anumită decelerare, ceea ce se reflectă asupra ansamblului cooperării financiare Sud-Sud. Pe de altă parte, asistența financiară trebuie privită în strînsă interdependență cu transferul de tehnologie, prima reprezentînd de obicei condiția realizării celei din urmă. Or, după cum rezultă din experiența recentă a țărilor în curs de dezvoltare, acestea rămîn în continuare în mare parte tributare tehnologicii occidentale, sistemului informațional și de management și circuitului comercial dominat de societățile transnaționale. Adîncirea cooperării economice între țările în curs de dezvoltare și realizarea „autonomiei colective” nu pot fi concepute fără dezvoltarea capacității tehnologice și întărirea puterii industriale în aceste țări, ceea ce implică printre altele valorificarea resurselor financiare externe în cadrul unor programe naționale de dezvoltare adecvate condițiilor proprii, concertarea eforturilor investiționale pe plan regional și subregional.

În acest sens, un rol important revine **cooperării industriale**, formă modernă a circuitului economic mondial. Înțelegă ca o concluzare pe perioade mai îndelungate între țări în curs de dezvoltare care pun în comun resurse, mijloace tehnice, cunoștințe, experiență în vederea promovării dezvoltării lor economice și obținerii de avantaje ma-

teriale, cooperarea în producție contribuie la reducerea dependenței țărilor respective față de tehnologia occidentală, la creșterea complementarității tehnice dintre ele, la întărirea puterii de negociere în raporturile cu țările dezvoltate. O formă de cooperare tot mai des practică este crearea de întreprinderi comune (societăți mixte) în vederea realizării unor proiecte industriale sau agricole. Recent secretariatul UNCTAD a inițiat un proces de consultări cu guvernele țărilor în curs de dezvoltare în vederea identificării posibilităților de cooperare sub formă de societăți mixte de producție cu participare bi sau multilaterală în domeniile îngrășămintelor chimice, produselor din cauciuc și industriei celulozei și hirtiei.

Realizarea de proiecte comune de investiții pentru exploatarea și eventual prelucrarea resurselor de materii prime și energie din diferite regiuni ale lumii a treia este o altă modalitate de utilizare avantajoasă a posibilităților de cooperare între țările exportatoare de petrol și alte țări în curs de dezvoltare, deficitare în resurse financiare. De multe ori aceste proiecte îmbracă forma cooperării industriale tripartite, prin asocierea la lucrările de construcție și la exploatarea obiectivului a unor firme din țările socialiste sau din țările dezvoltate. România, țară socialistă în curs de dezvoltare, are o bogată experiență în promovarea cooperării economice cu țările în curs de dezvoltare, în primul rînd a cooperării industriale sub forme dintre cele mai diverse: executarea de lucrări de prospecțiuni și exploatarea geologice în vederea descoperirii și punerii în valoare a unor zăcăminte de hidrocarburi, minereuri, fosfați, cărbune în țări din Africa și Orientul Mijlociu; construirea în țările partenere a unor obiective economice, îndeosebi în termenii formulei românești de cooperare (rafinării în Iran, Siria, Pakistan, amenajări de infrastructură în Maroc, Libia, Senegal, lucrări hidroenergetice în Algeria și Iran etc.); societăți mixte de producție în domeniul producției agricole, extracției și prelucrării de minereuri, prelucrării lemnului și materialelor de construcții etc., acordarea de asistență tehnică și formarea de cadre.

Consecvență poziției sale de sprijinire a eforturilor țărilor în curs de dezvoltare pentru propășire economică țara noastră a propus la actuala sesiune UNCTAD convenirea unor programe speciale de ajutorare a țărilor în curs de dezvoltare în domeniul agriculturii, al industriei, al transporturilor și în alte domenii, care să asigure condițiile necesare pentru o mai bună valorificare a resurselor lor materiale și umane în interesul progresului economic și social al acestor țări.

În acest context cooperarea industrială este chemată să joace un rol major. Totodată, așa cum prevăd poziția și propunerile României la actuala sesiune de la Belgrad a UNCTAD, dezvoltarea cooperării economice Sud-Sud conform programelor adoptate în cadrul „Grupului celor 77”, trebuie să beneficieze de un aport mai substanțial al comunității internaționale, al țărilor dezvoltate, deopotrivă interesate în relansarea creșterii economice și sporirea potențialului general de colaborare al țărilor în curs de dezvoltare.

Ioan POPA

IMPORTANȚA EVALUĂRII TEHNOLOGICE ÎN ȚĂRILE ÎN CURS DE DEZVOLTARE

INTRODUCEREA și utilizarea unor noi tehnologii, îndeosebi cele realizate în țările puternic industrializate, ridică probleme complexe în țările în curs de dezvoltare. Conceptul de evaluare tehnologică, folosit deja pe scară largă în țările dezvoltate, oferă un instrument eficient pentru abordarea acestor probleme în strategia dezvoltării. Studiul lui Meinolf Dierkes, „Evaluarea tehnologică pentru țările în curs de dezvoltare — importanță, fezabilitate și concepte organizatorice”, elaborat în cadrul Institutului internațional pentru societate și mediu inconjurător, examinează natura acestui concept, analizează unele probleme metodologice, financiare etc. implicate de aplicarea lui în țările în curs de dezvoltare și sugerează câteva posibile căi de utilizare, în practică.

Conceptia tradițională privind progresul tehnologic începe să fie pusă din ce în ce mai mult sub semnul întrebării pe măsură ce tot mai multe țări își reorientează obiectivele de dezvoltare în funcție de un domeniu foarte larg de interese și nu numai în funcție de criteriul pur economic.

Astfel se face tot mai simțită nevoia de tehnologii care să minimalizeze folosirea resurselor naturale, să protejeze mediul inconjurător și să răspundă satisfacerii cerințelor de bază ale populației. Ca urmare, factorii de decizie din domeniul dezvoltării, cercetării și inovației ar trebui să-și reevalueze și să-și modifice criteriile pe care se bazează actualele politici de dezvoltare.

În mod tradițional, dezvoltarea și introducerea noilor tehnologii au fost dictate în principal de criteriul rentabilității economice. În perspectiva modificării priorităților sociale, instrumentele tradiționale de decizie ce privesc natura, sfera și direcția progresului tehnologic, acordând cea mai mare importanță considerentelor tehnice și economice, au neglijat parțial consecințele sociale și implicațiile tehnologice pe termen lung.

Rezultatele unei asemenea orientări înguste și unilaterale în luarea deciziilor privind noile tehnologii apar evidente: costurile sociale implicate în dezvoltarea mediului inconjurător, stresul, epuizarea resurselor limitate etc.

Până acum, procedee similare cu evaluarea tehnologică au fost realizate numai în anumite sectoare industriale și s-au axat în principal asupra aspectelor legate de efectele asupra sănătății, siguranței în exploatare, consumului de energie etc.

Conceptul de evaluare tehnologică reprezintă deci o metodă utilă pentru identificarea impactului tehnologiilor, atât interne cât și de import, asupra societății, economiei și mediului inconjurător. Ca urmare, ea oferă un mijloc de a alege tehnologiile adecvate, care să corespundă conceptului de dezvoltare promovat de Programul pentru mediul inconjurător al O.N.U.: satisfacerea trebuințelor de bază, dezvoltarea prin forțe proprii și protejarea mediului. Aceasta, cu atât mai mult cu cât factorii sociali, economici, culturali și de mediu variază de la o țară la alta, astfel încât efectele unei anumite tehnologii pot — la rindul lor — diferi substanțial.

Abordând problema transferului de tehnologie, autorul consideră că la definirea funcției sale în țările în curs de dezvoltare trebuie făcută o distincție între tehnologiile dezvoltate pe plan local și cele importate. Deși se pot inspira din experiența metodologică a altor țări în ceea ce privește aplicarea evaluării tehnologice, factorii de decizie dintr-o anumită țară în curs de dezvoltare trebuie să sintetizeze și să analizeze datele relevante legate de tehnologiile realizate prin propriile eforturi de cercetare și dezvoltare.

În cazul importului de tehnologii este necesară căutarea căilor de evitare a unor eforturi financiare considerabile cerute de o evaluare cuprinzătoare. Aceasta necesită un personal cu înaltă calificare și, deseori, aparatură sofisticată și scumpă, ceea ce ridică probleme deosebite pentru unele țări în curs de dezvoltare cu resurse limitate. De aceea, aceste țări ar putea prelua informații referitoare la tehnologii străine din evaluările tehnologice realizate în străinătate la care s-ar adăuga cele privind considerentele proprii de ordin social, economic, cultural, de mediu.

Procedura clasică pentru o evaluare tehnologică include mai multe etape: descrierea scopului evaluării, descrierea tehnologiei pusă în discuție, cit și a altora similare, identificarea implicațiilor sociale prin implementarea noii tehnologii, identificarea unor domenii de impact, realizarea unei analize preliminare de impact, delimitarea unor opțiuni posibile, o analiză completă a impactului.

● determinarea scopului și profunzimii evaluării. Definirea sarcinii specifice trebuie să se bazeze pe condițiile și valorile interne existente și trebuie adaptată pentru fiecare situație în par-

te. Printre aspectele ce trebuie luate în considerație se numără: factorii de producție, structura pieței, prioritățile sociale.

● obținerea datelor tehnice și de producție, sublinierea gradului de progres tehnic încorporat, identificarea obstacolelor tehnice, economice și sociale ce stau în calea implementării noii tehnologii, indicarea ariei potențiale de aplicare. Cea mai mare parte din aceste date pot fi furnizate chiar de producător.

● analiza intercondiționării reciproce dintre tehnologie și societate. Pe de o parte, tehnologia influențează societatea (prin schimbarea distribuției forței de muncă, de exemplu), iar pe de altă parte societatea afectează adesea dezvoltarea și aplicarea unei tehnologii (prin promovarea cu prioritate a unor tipuri de tehnologii). De aceea, în evaluarea tehnologică trebuie luați în considerație o serie de factori cum ar fi: comportamentul real și potențial al beneficiarilor, atitudinile, nevoile și capacitățile lor, amplasarea, condițiile de siguranță, juridice și administrative.

● identificarea acelor domenii care pot fi afectate, pozitiv sau negativ, de o anumită tehnologie. Un punct de plecare l-ar constitui, în opinia autorului, includerea domeniilor-cheie: valori, culturale, mediu inconjurător, populație, economie, societate, instituții, la care s-ar putea adăuga factorii geografici, de transport, educaționali etc.

● analiza preliminară de impact include descrierea efectelor pe termen scurt și pe termen lung asupra fiecărui domeniu în parte în termeni cantitativi, cit și a interdependențelor dintre domenii.

● pe baza concluziilor rezultate în etapa anterioară se pot elabora programe pentru maximizarea impactului pozitiv și minimizarea influențelor negative. Contribuția fiecărui program în parte trebuie evaluată în funcție de norme comparabile, ulterior întocmindu-se un program „optim”.

● Procedura de evaluare se încheie cu corectarea concluziilor consemnate în precedentele două etape, evaluându-se riscurile și beneficiile introducerii noii tehnologii în funcție de prioritățile și obiectivele economiei naționale. După cum au arătat experiențele de până acum, evaluarea tehnologică se poate dovedi eficientă dacă se respectă trei cerințe de bază: evaluarea să se desfășoare într-o structură flexibilă, să fie condusă de echipe interdisciplinare (reprezentanți ai ministerelor interesate, experți și cadre tehnice, consultanți juridici etc.), rezultatele ei să fie supuse unei dezbateri aprofundate cu toate părțile direct interesate.

În același timp, utilitatea și succesul evaluării tehnologice depind de implicarea ei efectivă și nemijlocită în procesul de luare a deciziilor, instituționalizarea ei putându-se dovedi un prețios instrument de prognoză.

Valentin NEGOIȚA

Piața titanului: modificări în structura consumului și producției

CONSUMUL de titan al țărilor ne-socialiste s-a dublat în ultimul deceniu, acest metal precum și aliajele pe bază de titan dispunând de proprietăți deosebite (greutate specifică foarte redusă, rezistență ridicată la tracțiune, o bună rezistență la temperaturi ridicate și calități anticorozive excepționale) care determină perspective favorabile de majorare în continuare în ritmuri rapide a cererii pînă la finele secolului.

Utilizările „netraditionale” și-au mărit ponderea în consumul de titan al S.U.A. de la 2—3% în 1955 la aproximativ 20—25% în prezent, în timp ce în cazul Europei de Vest acest indicator este în prezent de 45%, iar în cazul Japoniei de 90%. Domeniile industriale „netraditionale” de utilizare ale titanului și aliajelor de titan cuprind în principal industria chimică, centralele electrice, inclusiv centralele nucleare, utilizările în mediu marin, industria extractivă și de rafinare a petrolului. Conform aprecierilor, consumul anual de titan în industria chimică a țărilor ne-socialiste se situează la circa 3 630 tone din care 1 590 tone pentru anozii, 1 360 tone pentru recipienti și 317 tone pentru schimbătoare de căldură. Rezistența deosebită la corozie determină ca titanul să joace un rol vital în industria clorului precum și în alte domenii ale industriei chimice. Unul din cele mai importante domenii industriale de utilizare a titanului îl reprezintă fabricarea condensatoarelor superficiale pentru centrale electrice, îndeosebi în cazul cînd pentru răcirea agregatelor se folosește apa de mare sau apa cu reziduuri. Soluția utilizării de țevi de titan pentru condensatoarele de abur, concomitent cu unele tehnici speciale de fabricație, a fost adoptată pe scară largă

la centralele nucleare din Suedia; în S.U.A. se estimează un consum de circa 1 800 tone titan pentru condensatoarele de suprafață destinate echipării unui număr de 15 centrale nucleare care se vor construi în următorii cinci ani. Un domeniu relativ nou de utilizare a titanului sub formă de țevi este construirea instalațiilor de desalinizare a apei de mare. Industria țigăiiului a devenit unul din sectoarele importante de utilizare a titanului, condiții deosebite de folosire ale acestui metal existînd îndeosebi la platformele petroliere off-shore.

Titanul are în prezent o multitudine de alte utilizări în domenii foarte diverse și care cunosc, îndeosebi datorită proprietăților deosebite ale acestui metal, o extindere continuă. Astfel, cercetări îndelungate au evidențiat că titanul (mai precis aliajul de titan tip ASTM 12) este materialul adecvat pentru confecționarea recipientilor destinați depozitării deșeurilor nucleare care se vor amplasa în minele de sare din vestul S.U.A. începînd cu mijlocul anilor '80.

Fiind un material scump, producătorii de titan fac eforturi pentru reducerea costurilor de obținere a buretelui de titan, materia primă pentru producția de titan lingou. De remarcă în acest sens este punerea în funcțiune la finele anului 1980, de către o firmă din S.U.A., a unei instalații experimentale pentru obținerea de burete de titan pe baza unui procedeu electrolitic perfecționat care a condus la scăderea considerabilă a consumului specific de energie electrică pînă la 17,5 mii kWh pe tonă de burete, comparativ cu procedeele tradiționale Kroll și Hunter, pe care se bazează în prezent totalitatea capacităților de burete pe plan mondial și care înregist-

trează un consum specific de 39—44 mii kWh pe tonă de burete.

Creșterea prețurilor materiilor prime (rutil și ilmenit), deficitul de burete de titan care s-a manifestat pe piață în anumite perioade precum și necesitatea reducerii consumului de energie au determinat și o creștere a importanței procesului de reciclare a deșeurilor de titan, care în prezent acoperă în S.U.A. 37% din necesarul de materie primă pentru produse din titan, în timp ce în celelalte țări capitaliste acest procent este de 15—30%. De menționat că la o cotă de 50% deșeurii de titan refolosite, cheltuielile pentru energie la producția de titan metal scad cu circa 45%. Anul 1982 a marcat o etapă însemnată pe calea extinderii reciclării, prin punerea la punct a unui procedeu de îndalțurare a incluziunilor de înaltă densitate din deșeurile de titan, ceea ce permite să se obțină o materie primă adecvată realizării întregii game de lingouri de titan cerută pe piață.

O altă orientare constă în elaborarea de noi aliaje de titan care să permită realizarea unor materiale cu proprietăți superioare, oferind avantaje semnificative față de actualele aliaje.

O ultimă tendință de bază care se află într-un stadiu incipient, dar care se va accentua pe parcursul anilor '80, este aceea de extindere a unor procedee care să permită ca raportul între greutatea semifabricatului din titan și cea a piesei finite din titan, care în prezent în industria aerospațială este în medie de 6:1 (și care poate merge pînă la 12:1) să fie redus pînă la 2:1. Dintre aceste tehnici se pot menționa forjarea izotermică, formarea superplastică, îmbinarea din difuziune și metalurgia pulberilor. Semnificativ este în acest sens, și exemplul, faptul că formarea superplastică a titanului poate asigura reduceri substanțiale cu pînă la 50% a costurilor și economii materiale considerabile.

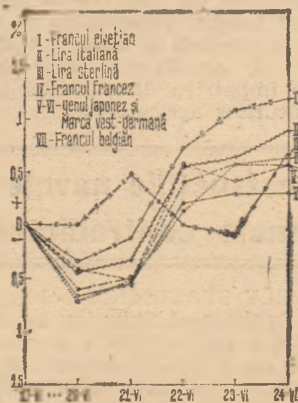
Nicolae NISTORESCU
I.E.M.

EVOLUȚII MONETARE

ÎN INTERVALUL 20—24 iunie a.c. cursul dolarului S.U.A. față de principalele valute occidentale a prezentat o evoluție contradictorie. Tendința de apreciere a cursului monedei americane, manifestată în precedentele săptămîni, s-a prelungit pînă la jumătatea perioadei analizate, fiind urmată de un proces de deteriorare a poziției dolarului motivat în principal de obținerea unor performanțe de creștere în economia S.U.A. sub cotele anticipate de încetinirea ritmului inflației (prețurile de consum au sporit cu 0,5% în luna mai față de 0,6% în aprilie a.c.), și de speculațiile privind posibilitatea unei evoluții descendente a masei monetare în S.U.A. pe termen scurt (cu implicații asupra politicii de dobînzii a autorităților monetare centrale din această țară).

Lira sterlină s-a menținut la un nivel apropiat celui atins la finele săptămîinii anterioare înregistrînd, în a doua parte a intervalului analizat, o apreciere față de dolar și de alte valute occidentale, ca efect al anunțării intențiilor unor mari exportatori de țevi de a procedea la majorarea prețului la petrol.

Poziția mărcii vest-germane a cunoscut, la nivelul întregului interval, o sensibilă consolidare, atît pe fondul deteriorării cursului dolarului din a doua parte a perioadei analizate, cît și sub influența publicării datelor privind creșterea P.N.B., în termeni reali cu 0,5% pe an în trimestrul I a.c. (după o reducere cu 0,5% pe an în trimestrul IV 1982) și a aprecierilor Băncii Federale potrivit cărora în 1983 excedentul contului curent al balanței de plăți a țării va atinge 13-14 miliarde mărci (comparativ cu 8,07 miliarde mărci în anul 1982). — La finele intervalului analizat marca vest-germană era cotate la 2,5250 mărci/1 do-

Evoluția cursurilor principalelor valute occidentale față de dolarul S.U.A. în perioada 20—24 iunie; bază: 17 iunie 1983.

lar, comparativ cu 2,54 mărci/1 dolar în ziua de referință de 17 iunie a.c. (o apreciere cu circa 0,60 puncte procentuale). Cursul francului elvețian a cunoscut un proces de apreciere mai pronunțat (cu circa 1,2 puncte procentuale), între altele și ca efect al menținerii unui nivel ferm al dobînzilor în această țară, precum și al publicării datelor privind majorarea rezervelor de devize ale Elveției în primele două decade ale lunii iunie a.c. Francul francez era cotate la finele intervalului analizat la 7,5925 franci/1 dolar, comparativ cu 7,64 franci/1 dolar în ziua de referință (o apreciere cu circa 0,65 puncte procentuale). Francul belgian a înregistrat comparativ, o apreciere mai moderată (0,3 puncte procentuale), de la 50,65 la 50,50 franci/1 dolar. Pe fondul tendinței de slăbire a poziției dolarului din cea de a doua parte a intervalului analizat, cursul yenului japonez a marcat o apreciere de circa 0,53 puncte procentuale, de la 239 yeni/1 dolar în ziua de referință la 237,75 la 24 iunie a.c.

Dobînzile la fondurile în principalele eurovalute au prezentat următoarea evoluție (se dau nivelurile de ofertă din zilele de 17 și 24 iunie a.c. la depozitele pe termen de 6 luni): eurodolarii 9,9375% și 10,0625%; euromărci vest-germane 5,625% și 5,5625%; euromărci elvețiene 5,1875% și 5%, eurolire sterline 9,875% și 10%.

Prețul aurului s-a înscris pe o curbă ascendentă, situîndu-se la ultimul fixing de la Londra din intervalul analizat, la 423,50 dolari/uncie (415,50 dolari/uncie ultimul fixing din săptămîna precedentă).

Gheorghe MUNTEAN
Alexandru OLTEANU

U. R. S. S. : gospodarirea fluxului informațional

EXPLOZIA INFORMAȚIONALĂ din ultimele decenii a impus în toate țările necesitatea gospodaririi judicioase a fluxului crescând de informații. În U.R.S.S. un rol de seamă în organizarea și desfășurarea activității de informare complexă și permanentă îl joacă Centrul unional de informare științifică și tehnică de pe lângă Comitetul de stat pentru știință și tehnică al Consiliului de Miniștri, creat în anul 1966. Alături de o vastă muncă de prelucrare și sintetizare a informației (elaborarea de microfise și referate, stocarea informațiilor în dispozitivele electronice de memorizare și furnizarea lor la cerere etc.), Centrul se ocupă cu analiza activității diverselor instituții științifice și cu perfecționarea sistemelor informaționale înseși, a tehnicii corespunzătoare.

Crearea și dezvoltarea centrului amintit au permis o sporire a eficienței utilizării fondurilor alocate pentru cercetare-dezvoltare. După cum relevă agenția **Novosti**, cu două decenii în urmă pînă la 45% din fondurile alocate în U.R.S.S. în acest scop se cheltuiau în mod neproductiv, ca urmare a neinformării la timp asupra lucrărilor deja executate în același domeniu. Este vorba aici nu numai de fluxul informațiilor date publicității, ci și de rezultatele nepublicate ale tuturor institutelor și centrelor de cercetări, ale ansamblului activității legate de elaborarea și promovarea invențiilor și inovațiilor, a progresului tehnico-științific.

În prezent în Uniunea Sovietică mii de colective desfășoară o activitate de cercetare în cadrul a 2 000 de discipline științifice, iar programele speciale în curs de derulare prevăd un număr mediu de executanți de 50—80 de organizații și organisme, în fiecare caz (numărul respectiv putînd ajunge, cîteodată, la mai multe sute).

Evoluții în comerțul mondial

RAPOARTE publicate de instituții sau organisme internaționale de prestigiu relevă repercusiunile crizei economice mondiale asupra evoluției comerțului mondial. Astfel, un raport al G.A.T.T. informează că volumul acestui comerț s-a redus anul trecut cu 2%, revenind la nivelul atins în 1979; valoric (exprimat în dolari S.U.A.) comerțul mondial a înregistrat o scădere de 6%. Dintre principalele grupe de mărfuri, numai la produsele agricole volumul schimburilor a cunoscut o creștere (cu 1%), micșorîndu-se în schimb la grupa „produse minerale” (cu 7%) și la cea de produse finite (cu 1%).

Restringerea comerțului mondial este imputabilă în primul rînd reducerii importurilor de către toate grupurile de țări, scăderea variînd — ca valoare — între 10% (față de 1981) în cazul țărilor în curs de dezvoltare neexportatoare de petrol, 8% în cazul țărilor socialiste, 6% în cel al țărilor capitaliste industrializate și 3% în cel al țărilor membre ale O.P.E.C. Această

evoluție, corelată cu cea a exporturilor, a determinat micșorarea deficitului balanței comerciale globale a primului grup de țări menționat mai sus, realizarea unui excedent remarcabil de cel de al doilea grup, o ușoară reducere a deficitului în cazul celui de al treilea grup și o scădere substanțială a excedentului balanței comerciale în cazul țărilor membre ale O.P.E.C. În analiza efectuată pe aceeași temă de expertii F.M.I. se arată că printre statele care au înregistrat cele mai substanțiale reduceri ale volumului schimburilor comerciale se numără principalele țări capitaliste, respectiv S.U.A. (—9,2% la exporturi și — 6,8% la importuri), Japonia (—8,2% și —8%), Franța (—9,1% și —4,3%) și Anglia (—6% și —2,3%).

S.U.A. — factori de creștere a eficienței

SPORURILE producției agricole americane din ultimele decenii pot fi atribuite în mare măsură irigațiilor, folosirii îngrășămintelor, semîntelor și soiurilor selecționate. Circa 25% din valoarea producției agricole obținută în S.U.A. se realizează pe bază de irigații aplicate pe 12% din suprafața cultivată a țării. Folosirea irigațiilor a crescut cu 400—600 mii h/an în a doua jumătate a deceniului trecut. Cu toate acestea, specialiștii apreciază că prin irigații se pierde o mare parte din apa folosită, numai 50% fiind consumată efectiv de plante.

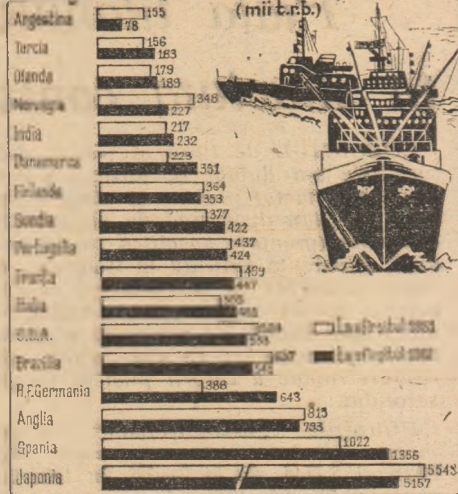
Folosirea îngrășămintelor și pesticidelor este așteptată să crească în anii '80; chiar în condițiile creșterii prețurilor la produse chimice, utilizarea lor pe scară largă este considerată în continuare eficientă sub aspect economic.

Agricultura modernă ia tot mai mult în considerare rezultatele cercetării ca factor de creștere a productivității. Cercetarea și dezvoltarea au dus la utilizarea unor soiuri hibride de porumb și sorg, la utilizarea sistemelor mecanizate de recoltare la multe produse agricole, precum și la extinderea rețelei medical-veterinare în măsură să asigure sporirea producției în zootehnie. După cum apreciază revista **Economic Impact**, în prezent cercetarea științifică americană este chemată să rezolve probleme cum sînt: creșterea eficienței în procesul de fotosinteză al plantelor, reducerea consumului de energie și dezvoltarea tehnologiilor cu consum energetic minim, îmbunătățirea varietăților de porumb și soia cultivate în sudul țării, ameliorarea tehnologiilor utilizate împotriva dăunătorilor și bolilor culturilor agricole ș.a.

Construcțiile navale — semnale contradictorii

DATELE STATISTICE publicate de **Lloyds Register of Shipping** evidențiază evoluția contradictorie a construcțiilor de nave din țările nesocialiste în cursul anului trecut. Astfel, la sfîrșitul lunii decembrie se aflau pe șantiere 1819 nave (cu un tonaj de 15 235 mii t.r.b.) față de 1761 nave aflate în construcție (cu un tonaj de 14 754 mii t.r.b.) în aceeași perioadă din 1981. Ușoară

Tonajul navelor aflate în construcție

creștere a tonajului aflat în construcție a fost, însă, însoțită de reducerea sensibilă a portofoliului de comenzi, respectiv de la 3 055 nave (însușind 31 517 mii t.r.b.) la 2 637 nave (avînd 24 314 mii tone). Se semnalează, de asemenea, modificări structurale în cadrul portofoliului de comenzi, exprimate pe de o parte în răirea comenzilor de nave de mare tonaj; iar pe de altă parte în relativa creștere a numărului de nave comandate pentru transportul încărcăturilor cu caracter general.

Graficul alăturat ilustrează caracterul diferențiat, pe principalele țări nesocialiste constructoare de nave, a activității în acest sector, tonajul global al navelor aflate în construcție sporind — în interval de un an — în Spania, R.F.G., Italia, Suedia, Danemarca, Turcia etc. și scăzînd îndeosebi în Japonia, Norvegia, Brazilia și Argentina.

R.S. Vietnam : proiecte hidrotehnice

ÎN R. S. VIETNAM se desfășoară din plin lucrările de realizare a sistemului hidrotehnic din zona Hoa Binh, început în anul 1970. Edificat pe Song Do (Rîul Negru), principalul afluent al fluviului Hong Ha (Fluviul Roșu), acest sistem va constitui o importantă sursă de energie electrică și va contribui la regularizarea debitului apelor fluviului, diminuînd astfel efectul distrugător al inundațiilor anuale în delta acestuia și exercitînd o influență favorabilă asupra transporturilor fluviale, pisciculturii și chiar a climei în zona de nord-vest a țării.

La începutul acestui an cursul rîului a fost deviat în amonte de orașul Hoa Binh în vederea edificării unui baraj din argilă și piatră, cu o lungime de peste 800 m (la bază) și o înălțime de 128 m. Ulterior, vor fi construite o serie de alte obiective, cum sînt: un deviator al apelor (cu un debit de 35 mii mc/sec.), o hidrocentrală subterană (avînd o putere instalată totală de 1920/MW), o ecluză cu acces la rezervorul de apă lung de 230 km ș.a.; în perspectivă este prevăzută construirea unei alte hidrocentrale (la Ta Bu) pe același rîu, cu o putere instalată mai mare.

INDUSTRIA CHIMICĂ

(Urmare din pag. 4)

ția mondială de fibre sintetice va continua să crească în ritm susținut de la 11 mil. tone în 1981 la 15,4 mil. tone în 1986, creșterea atribuită exclusiv țării în curs de dezvoltare. În aceste condiții ponderea fibrelor sintetice în totalul producției mondiale de fibre chimice va crește de la 35% în 1981 la 41% în 1986. Pe grupe de fibre, creșterea cea mai dinamică o vor înregistra fibrele poliesterice, a căror producție mondială va crește de la 5,5 mil. tone în 1981 la 8,9 mil. tone (57% din totalul producției de fibre sintetice) în 1986.

Dezvoltarea rapidă a producției de fibre poliesterice (situată în prezent pe locul doi în lume după bumbac) se datorează faptului că au costul de producție cel mai redus dintre toate fibrele sintetice și se pretează la multiple utilizări, singure sau în amestec cu bumbacul. Producția de fibre acrilice, ale căror costuri sînt mai ridicate decît în cazul fibrelor poliesterice, va crește de la 2,2 mil. tone în 1981 la 2,8 mil. tone în 1986. Fibrele poliamidice, primele tipuri de fibre sintetice

INDUSTRIA CHIMICĂ nu este numai unul din principalii producători de materii prime și de intermediari pentru celelalte ramuri ale activității economice, dar, în același timp, ea este unul dintre marii consumatori de energie primară. Situația cunoscută privind aprovizionarea cu țiței și gaz metan impune găsirea de noi soluții în vederea sporirii gradului lor de valorificare, concomitent cu gospodărirea cît mai rațională a acestora. Iată de ce în unitățile productive și institutele de cercetare și proiectare se acordă toată atenția promovării de tehnologii avansate care să permită valorificarea superioară a materiilor prime, reducerea consumurilor specifice la fiecare produs în parte. Prin reproiectarea și redimensionarea diferitelor sortimente de polietilenă, anvelope, mase plastice prelucrate și altele se asigură reducerea consumurilor pe unitatea de produs, fără a le diminua caracteristicile fizico-mecanice și funcționale.

O atenție specială se acordă problemelor legate de recuperarea resurselor refolosibile. În prezent, la nivelul întregii industrii chimice sînt identificate resurse energetice însumînd peste 5 milioane tone combustibil convențional pe an, dintre care pentru cea mai mare parte s-au găsit procedee eficiente de recuperare. Sarcini deosebit de importante revin unităților de cercetare, a căror activitate este orientată spre creșterea gradului de valorificare a materiilor prime și materialelor

Tabelul nr. 2

EVOLUȚIA PRODUCȚIEI DE FIBRE TEXTILE ÎN ROMÂNIA

Anul	Fibre naturale			Fibre chimice			Total fibre textile (mii tone)	Producția/locuitor (kg)							
	bumbac (mii tone)	lînă (mii tone)	Total I (mii tone)	artificiale (mii tone)	sintetice (mii tone)	Total II (mii tone)		fibre naturale	fibre chimice		Total kg/loc.				
									artificiale	sintetice	România	Mondial	România	Mondial	
															România
1965	78	24,7	102,2	2,976	3,3	20,990	123,190	5,3	3,2	0,931	1,0	0,17	0,60	6,401	5,9
1970	109	35,7	144,7	47,103	29,5	76,603	221,303	7,1	3,6	2,330	0,95	1,45	1,33	10,880	5,9
1975	145	50,7	195,7	63,188	96,5	159,688	355,388	9,2	3,3	2,980	0,91	4,50	1,59	16,680	5,8
1980	183	74,2	257,2	64,776	140,97	205,746	563,0	11,5	3,2	2,900	0,82	6,4	2,68	20,800	6,7
1981	189	75,0	264,0	59,900	146,40	205,319	469,3	11,8	3,0	2,6	0,81	6,5	2,52	20,900	6,3

produse pe piață, vor înregistra o creștere mai lentă, micșorîndu-și volumul producției (mondiale) de la 32 mil. tone în 1981 la 3,5 mil. tone în 1986.

ÎN CONTEXTUL dezvoltării generale a chimiei românești, industria de sinteză și industria de prelucrare a cauciucului au cunoscut creșteri substanțiale stimulate pe de o parte de asigurarea și diversificarea bazei de materii prime, iar pe de altă parte, de cerințele tot mai mari și variate pe care le ridică celelalte ramuri ale economiei naționale. În țara noastră producția actuală de cauciuc sintetic este de aproape 140 mii tone pe an, urmînd ca în 1983 să crească la circa 185 mii tone. Dezvoltarea și modernizarea unor capacități de producție existente, realizarea și punerea în funcțiune a noi capacități pentru producția de anvelope și articole tehnice din cauciuc s-au înscris într-o dinamică strîns corelată cu necesitățile economiei naționale. Pe de altă parte, rulajul anvelopelor a crescut în perioada 1965—1980 cu peste 50%, produsele întreprinderilor românești fiind comparabile ca performanțe și fiabilitate cu cele mai bune realizate pe plan mondial. În felul acesta s-au creat condițiile pentru asigurarea echipării autoturismelor, autocamionelor de mare tonaj ROMAN, a noilor tipuri de autobuze, troleibuze, tractoare de mare capacitate, combine și a altor utilaje folosite în agricultură.

Producția articolelor tehnice din cauciuc a înregistrat la rîndul ei un important salt cantitativ și calitativ. Corelarea judicioasă a necesităților economiei naționale cu aspectele tehnico-economice ale fabricației a impus cu prioritate sistematizarea sortotipodimensiunilor, care depășeau cîteva zeci de familii de repere. Acțiunea de tipizare, întreprinsă în strînsă legătură cu beneficiarii, a contribuit la realizarea acelor sortimente strict necesare economiei naționale cît și solicitărilor la export — produse și repere cu inserții metalice, benzi transportoare și furtunuri de înaltă presiune, articole presate cu funcționalitate complexă solicitate de industria de automobile și tractoare, produse pentru industria minieră, aeronautică etc. Asimilarea în țară a cauciucului etilen-propilendienic și a cauciucurilor nitrilice constituie un suport material de mare însemnătate pentru industria de prelucrare a cauciucului, în mod nemijlocit pentru realizarea unor articole tehnice cu rezistență la intemperii și a unor produse destinate exploatații în contact cu solvenți, uleiuri etc.

din țară, asimilarea de noi produse, diminuarea consumurilor de materii prime, de energie și combustibili, utilizarea de noi surse energetice, reducerea substanțială a importurilor, îmbunătățirea calității produselor. Se va extinde în continuare activitatea de microproducție în institutele și laboratoarele de cercetare mărindu-se aportul acestora la lărgirea gamei de sortimente și la diminuarea importurilor.

În industria chimică și de prelucrare a țițeiului, accentul se pune pe restructurarea în continuare a producției prin creșterea prioritară a sectoarelor producătoare de sortimente cu grad superior de prelucrare. Produsele albe obținute prin prelucrarea adîncită a țițeiului în rafinării trebuie să crească la 60% în 1985, în timp ce păcura trebuie să scadă de la 38% la circa 18%.

Structura produselor petroliere obținute prin prelucrarea țițeiului în România este determinată pe de o parte de necesitățile energetice ale țării, iar pe de altă parte de cerințele de produse de uz neenergetic impuse de ritmurile înalte de dezvoltare a întregii industrii. În condițiile prețului mare al țițeiului a fost necesară orientarea prelucrării către o astfel de structură, care să asigure o valorificare cît mai înaltă a produselor neenergetice. Dezvoltarea prelucrării țițeiului în țara noastră este marcată de creșterea substanțială a cantităților de materii prime pentru petrochimie. În acest cîncinal, principalele produse obținute prin chimizarea produselor petroliere vor înregistra creșteri importante, în special pentru produse deosebit de valoroase ca: benzen, stiren, etilenă, propilenă, etc.

Cerințele privind calitatea superioară a produselor petroliere, dezvoltarea bazei de materii prime pentru industria petrochimică și creșterea ponderii țițeiurilor sulfuroase prelucrate în țară au condus la necesitatea introducerii pe scară largă a proceselor de hidrogenare, ponderea capacităților de prelucrare ale acestor instalații fiind de aproximativ o treime față de cantitatea de țiței supusă prelucrării. Din acest punct de vedere, România se situează la nivelul Japoniei și țărilor din vestul Europei. Procesele de hidrogenare se aplică benzinelor, petrolurilor, motorinelor și uleiurilor lubrifiante.

Actuala conjunctură energetică și limitarea resurselor de petrol trebuie să conducă la efectuarea unor studii pentru dezvoltarea în continuare a industriei de prelucrare și chimizare a țițeiului, la elaborarea unor procese de sinteză organică fină, în primul rînd pe bază de componenți din fracțiunile de la piroliză și de la reformare care nu sînt utilizați pe scară largă pînă în prezent.

Revista ECONOMICA

Ediția de Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale — Institutul Central de Cercetări Economice

Sumarul nr. 26 din 1 iulie 1983

- 18 ani de la Congresul al IX-lea al P.C.R. Viziune realistă, științifică asupra viitorului (I) (Gheorghe Badrus) 2

ECONOMIE NAȚIONALĂ

- Calitatea și diversificarea producției în industria chimică (Cornel Lupea) 4
- Resursele refolosibile — aport substanțial la sporirea bazei de materii prime (Sorin Buligescu) 5
- Investiții. Pirghii ale creșterii accelerate a productivității muncii (Dan Călin) 6
- Condiție hotărâtoare a înfăptuirii noii revoluții agrare. Perfecționarea activității consiliilor agroindustriale (O. Parpală) 7
- Premisele unei baze informaționale comune comerț-productor (Gh. Nistorescu, N. I. Zaharia) 9
- Mecanismul economico-financiar: funcționalitate-eficiență. Extinderea autogestiei în instituțiile de stat (Ilie Rîmnicanu) 11

ȘTIINȚĂ — TEHNOLOGIE — EFICIENȚĂ

- Productivitatea muncii — efectul unor multiple corelații de natură tehnică și economică (Ovidiu Nanes) 13
- Strategia inovativă — vector al dezvoltării (Cristian Popescu) 14

CONDUCERE • ORGANIZARE

- Ridicarea competenței profesionale a oamenilor muncii — componentă a creșterii eficienței (Gh. Damian) 15

RĂSPUNSURI LA ÎNTREBĂRILE CITITORILOR

- Care sînt factorii care au determinat reducerea prețului petrolului și cum se va resimți aceasta în economia mondială? (Dinu Dragomirescu) 17

TEORII • IDEI

- Calitatea resurselor umane — condiție a modernizării structurii economiei (I) (Steliana Perț) 19
- Școli • curente • economiști. Priorități și perspective în teoria relațiilor economice internaționale (II) (Sultana Sută-Selejan) 20

IN SPRIJINUL CANDIDAȚILOR LA CONCURSUL DE ADMITERE ÎN ÎNVĂȚĂMÎNTUL ECONOMIC SUPERIOR

- Esența și formele exploatarei capitaliste (Steliana Lintaru); Capitalismul monopolist (Niță Dobrotă) 23

ECONOMIE MONDIALĂ

- UNCTAD VI. Priorități în cooperarea economică dintre țările în curs de dezvoltare (Ioan Popa) 26
- Forumul dezvoltării 28
- Tendințe — conjuncturi 29
- Memoranda 30
- Curier 31

IN SUPLEMENTUL NUMĂRULUI: Generalizarea experienței înaintate în unitățile economice

IN THIS ISSUE

- 18 years since the 9th Congress of the R.C.P. A realistic and scientific vision on the future (I) (Gheorghe Badrus) 2
- Quality and diversity of the production in chemistry (Cornel Lupea) 4
- Improve the activity of the agro-industrial councils (O. Parpală) 7
- Human resources quality — a condition to modernize economy structures (I) (Steliana Perț) 19
- Schools • trends • economists. Priorities and outlook in the theory of the international economic relations (II) (Sultana Sută-Selejan) 20
- UNCTAD VI. Main goals in the economic cooperation between developing countries (Ioan Popa) 26

DANS LE NUMERO

- 18 ans depuis le IX-e Congrès du P.C.R. Une vision réaliste, scientifique de l'avenir (I) (Gheorghe Badrus) 2
- Qualité et diversification de la production dans l'industrie chimique (Cornel Lupea) 4
- Le perfectionnement de l'activité des conseils agro-industriels (O. Parpală) 7
- La qualité des ressources humaines — condition de la modernisation de la structure de l'économie (I) (Steliana Perț) 19
- Ecoles • courants • économistes. Priorités et perspectives dans la théorie des relations économiques internationales (II) (Sultana Sută-Selejan) 20
- La VI-e CNUCED. Priorités dans la coopération économique entre les pays en voie de développement (Ioan Popa) 26

ИЗ СОДЕРЖАНИЯ

- Восемнадцать лет от IX-го Конгресса Р.К.П. Реалистическое, научное предвидение будущего (I) (Георге Бадруе) 2
- Качество и разнообразие продукции в химической промышленности (Корнел Лупеа) 4
- Совершенствование деятельности агропромышленных советов (О. Парпала) 7
- Качество человеческих ресурсов — условие модернизации структуры экономики (I) (Стелиана Перт) 19
- Школы • течения • экономисты. Приоритеты и перспективы в теории международных экономических отношений (II) (Султана Сута-Сележан) 20
- ЮНКТАД-VI. Приоритеты в экономическом сотрудничестве между развивающимися странами (Иоан Попа) 26

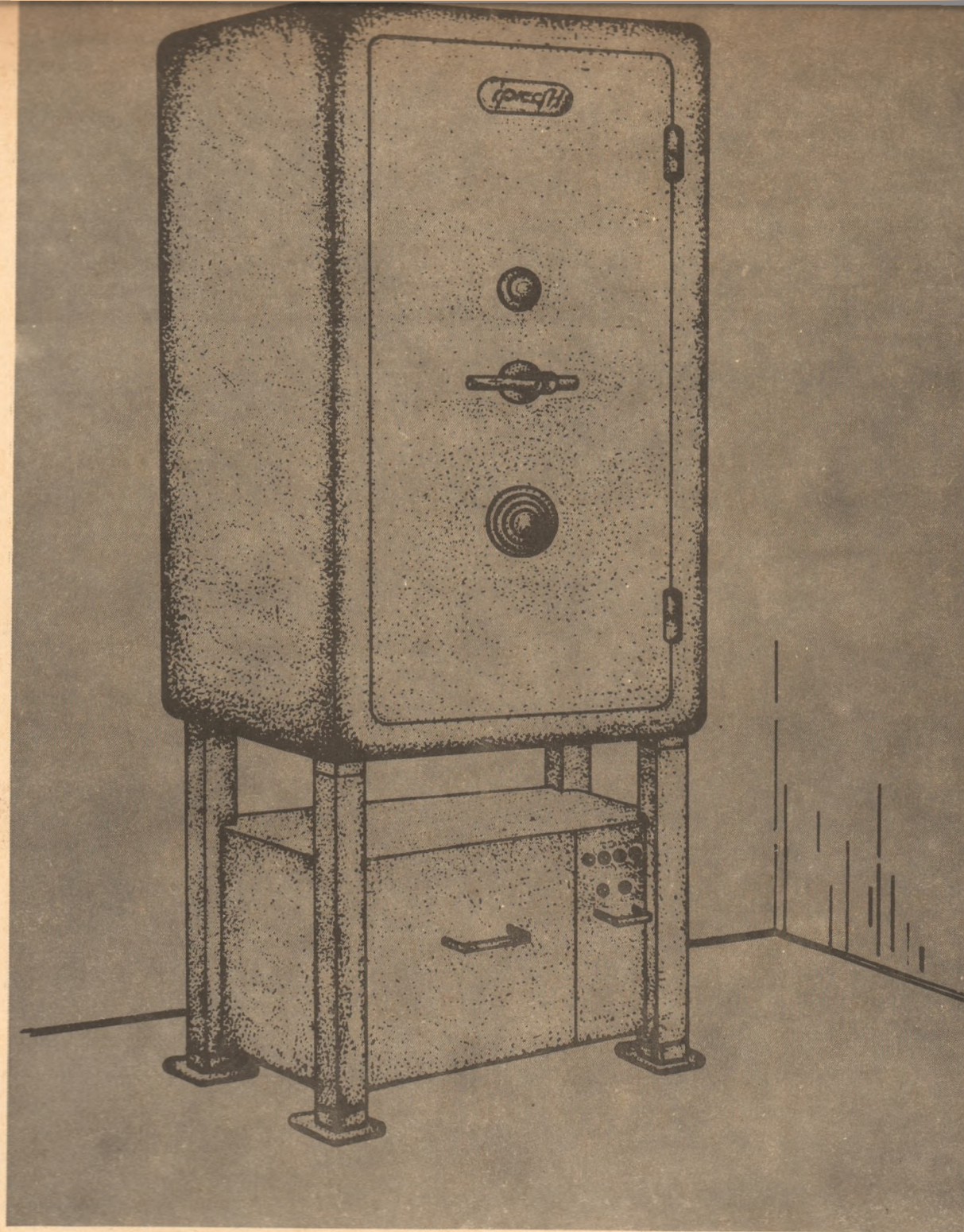
ABONAȚI-VĂ LA „REVISTA ECONOMICĂ“!

Anunțăm cititorii noștri că se fac în continuare abonamente la „Revista economică”. Prețul unui abonament (inclusiv suplimentul săptămînal) este de 260 lei pe an, 130 lei pe 6 luni și 65 lei pe trimestru. Prețul unui exemplar al revistei (inclusiv suplimentul săptămînal) este de 5 lei. Termen limită de încheiere a abonamentului — 15 ale lunii anterioare perioadei de abonare.

Abonindu-vă din timp și pe termene cit mai lungi, vă asigurăm continuitatea în primirea publicației. Abonamentele se fac prin oficiile și agențiile P.T.T.R., factorii poștali și difuzorii de presă din întreprinderi și instituții sau direct prin mandat poștal pe adresa redacției: Bulevardul Magheru nr. 28-30, sectorul 1, cod 70 159, București.

Cititorii din străinătate se pot abona adresîndu-se la ILEXIM — Departamentul Export-Import Presă, P.O. Box 136-137, telex 11 126, București, str. 13 Decembrie.

Redacția și administrația: 70 159 București, Bd. Magheru nr. 28-30, etaj 1, sectorul 1. Telefon 59 20 60. Cont I.S.I.A.P. 645 150 228 B.N.R.S.R. — filiala sector 1.

Întreprinderea de producție industrială pentru construcții căi ferate „Harghita” (I.P.I.C.C.F.H) din Miercurea-Ciuc, str. Harghitei nr. 37, jud. Harghita, telefon 958/1 30 40...45, telex 67248, produce și livrează pe bază de comandă fermă :
DISPOZITIV SPECIAL PENTRU PĂSTRAREA DOCUMENTELOR SECRETE, A MONETARULUI ȘI ALTOR VALORI (SEIF) PREVĂZUT CU ECHIPAMENT ELECTRONIC DE PAZĂ ȘI ALARMARE.

Caracteristici :

- volum util : 190 litri ;
 - dotat cu trei sisteme de siguranță la închidere (două chei și un cifru) ;
 - siguranță deosebită la foc, umiditate și la pătrundere forțată ;
 - aspect exterior și interior după pretențiile beneficiarului ;
- Termen de livrare : max. 2 luni de la emiterea comenzii.

VIZITAȚI MAGAZINELE COOPERATIVELOR DE PRODUCȚIE, ACHIZIȚII ȘI DESFACERE A MĂRFURILOR

Bine aprovizionate cu un larg sortiment de articole, supercooperile, supermagazinele, complexele comerciale, magazinele universale și magazinele specializate oferă spre vânzare confecții frumoase cu croială modernă, încălțăminte, modele noi de tricotațe, galanterie diversă, marochinărie, stife imprimate, precum și produse cosmetice, de parfumerie și obiecte de podoabă.

Tot la aceste magazine găsiți și o gamă bogată de articole electronice, electrotehnice și de uz gospodăresc, sticlărie, porțelanuri și multe altele.

1. Interior Supercoop Corabia, jud. Olt
2. Complexul comercial Piatra, jud. Teleorman
3. Supercoop Corabia, jud. Olt

